

PALA KAKUSTA

Tulonjaon oikeudenmukaisuus modernissa poliittisessa filosofiassa

Reima Eelis Olavi Launonen

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Käytännöllinen filosofia
Pro Gradu –tutkielma
Marraskuu 2010

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta	Laitos – Institution – Department Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos
Tekijä – Författare – Author Reima Eelis Olavi Launonen	
Työn nimi – Arbetets titel – Title Pala Kakusta -Tulonjaon oikeudenmukaisuus modernissa poliittisessa filosofiassa	
Oppiaine – Läroämne – Subject Käytännöllinen filosofia	
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year 11.2010
Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 96	
Tiivistelmä – Referat – Abstract	
<p>Pro gradu -tutkielmani käsittelee tulonjaon oikeudenmukaisuuteen liittyviä kysymyksiä viime vuosikymmenien poliittisessa filosofiassa. Työni tutkimuskohteena ovat erilaiset distribuutiomallit ja redistribuution oikeutus. Lähtökohtanani työssäni toimi John Rawlsin aloittama keskustelu distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta. Rawlsin teos <i>A Theory of Justice</i> (1971) toimi modernin tulonjaon oikeudenmukaisuus-keskustelun lähtölaukauksena. Rawlsin näkemysten pääkommentaattoreina työssäni toimivat G.A Cohen, Robert Nozick, Michael Walzer, Thomas Nagel, Liam Murphy ja Thomas Pogge.</p> <p>Tutkimukseni tarkoituksena on tutkia yhteiskunnallisen tulonjaon oikeudenmukaisuutta. Käsittelem kysymyksiä siitä kuinka yhteiskunnalliset hyvät tulisi jakaa ja millaisia tulisi olla niiden rakenteellisten ratkaisujen, jotka mahdollistavat oikeudenmukaisen yhteiskunnan. Toinen tärkeä kysymys työssäni on, kuinka voimme oikeuttaa jo kertaalleen jaetun uudelleenjakamisen eli redistribuution, ilman että kajoamme yksilöiden perusoikeuksiin.</p> <p>Tutkin työssäni distribuutioon ja redistribuutioon liittyvien näkemysten suhdetta niihin arvoihin, joita länsimaiset liberalismiin ja demokratiaan sitoutuneet yhteiskunnat korostavat, kuten ihmisten perusoikeudet, riittävä toimeentulo ja vapaus. Millaisilla tulonjakoon liittyvillä keinolla voimme päästä lähemmäksi kyseisten arvoja toteutumista yhteiskunnissamme? Tällöin kuvaan astuu myös kysymys lähtökohtien ja lopputuloksen oikeudenmukaisuuden merkityksestä. Voimmeko muuttella toteutettua distribuutiota redistribuution avulla, jos emme saa aikaan niitä tuloksia, joita olimme toivoneet? Työni lopussa kysyn: jos toteamme, että meidän tulisi pyrkiä kohti oikeudenmukaisempaa tulonjakoa kansallisvaltioiden sisällä, niin miten tämän tulisi vaikuttaa näkemyksiimme kansainvälisestä tulonjaosta?</p> <p>Tutkimuksessani selvisi, että on vaikea löytää moraalisia perusteita sille, miksi yhteiskunnissamme ei tulisi pyrkiä kohti tasa-arvoisempaa tulonjakoa. Markkinoiden vapautta ja absoluuttisia omistusoikeuksia korostavilla näkemyksillä ei ole moraalisesti kestäviä perusteita, minkä vuoksi niihin vetoaminen ei ole riittävä syy olla puuttumatta tulonjakoon oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Länsimaisissa yhteiskunnissa arvopohjanamme ovat ihmis- ja kansalaisoikeudet. Samoin on linjattu, että yhteiskuntaan kuuluu alueita, jotka eivät toimi markkinapohjaisesti. Yhteiskunnan puuttuminen tulonjakoon ei itsessään loukkaa kenenkään perusoikeuksia. Redistribuutio on osa samaa prosessia kuin distribuutio. Mitään distribuutiota on vaikea pitää absoluuttisena, eikä mikään distribuutio pysy muuttumattomana. Näin ollen redistribuutio jatkaa samaa oikeudenmukaisen jaon pyrkimystä, mikä ilmeni aikaisemmassa jaossa. Asioiden uudelleenjakaminen hyvästä syystä ei ole itsessään moraalisesti kestäväntöntä. Verotusta on vaikea pitää moraalisenä ongelmana, sillä verotus linkittyy yhteiskunnissamme samaan rakenteeseen kuin omistusoikeudet. Näin ollen samalla kun yhteiskunta takaa omistusoikeudet, se varaa myös oikeuden puuttua tulonjakoon.</p>	
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Poliittinen filosofia, tulonjako, oikeudenmukaisuus, verotus	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Työn rakenne	2
2. DISTRIBUUTIO JA TULONJAKO	5
2.1 John Rawlsin merkitys 1900-luvun lopun poliittiselle filosofialle	5
2.2 Thomas Poggen esiin nostamia rakenteellisia ongelmia eroperiaatteessa	10
2.3 Eroperiaatteen ja poliittisen liberalismiin yhteenliittämisen ongelmat	13
2.4 G.A Cohenin kritiikki eroperiaatteen suhteesta perusrakenteeseen ja tämän suhteen moraaliseen merkityksestä	16
2.5 John Rawlsin suhde onnialitaristeihin	27
3. MUITA ESITETTYJÄ NÄKEMYKSIÄ DISTRIBUUTION OIKEUDENMUKAISUUDESTA	35
3.1 Robert Nozickin näkemykset distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta	35
3.1.1 Thomas Nagelin kritiikki Nozickia vastaan.....	42
3.1.2 G.A Cohenin ja Will Kymlickan näkemykset Nozickin teoriasta	45
3.2 Michael Walzerin näkemys distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta	52
3.2.1 Kolme periaatetta hyvien jaolle	53
3.2.2 Poliittisen yhteisön tehtävät distributiivisessa oikeudenmukaisuudessa	54
3.3 Nagelin ja Murphyn näkemys taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta sekä yksilön ja valtion suhteesta.....	56
4. REDISTRIBUUTIO.....	61
4.1. Kuinka redistribuutio voidaan oikeuttaa?.....	61
4.2 Redistribuutio ja yhteiskunnallinen järjestelmä Walzerilla.....	65
4.3 Nagelin ja Murphyn linjaukset redistribuution suhteen	69
4.4 Perustulo redistributiivisena korjausmenetelmänä.....	73
5. DISTRIBUUTIO JA REDISTRIBUUTIO KANSALLISVALTIOIDEN RAJOJEN ULKOPUOLELLA.....	80
5.1 Thomas Poggen kritiikki kansallisvaltiokeskeisyyttä kohtaan	80
5.2 Rawlsin näkemys kansainvälisestä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta	82
5.3 Thomas Poggen näkemys kansainvälisestä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta	83
6. YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT	88
7. LÄHTEET	93

1. JOHDANTO

Tulonjakoon ja omaisuuteen liittyvät kysymykset ovat modernin poliittisen filosofian peruskysymyksiä. Yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta on äärimmäisen vaikeaa käsitellä ilman, että otetaan huomioon hyödykkeiden ja hyvien jakautumista. Pelkät immateriaaliset oikeudet eivät ole riittäviä määrittämään ihmisten oikeudenmukaista asemaa yhteiskunnissa, jotka perustuvat vahvasti taloudellisiin tekijöihin. Myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vaatimus on kasvanut yhteiskuntien muuttuessa entistä demokraattisemmiksi, jolloin sukupuolen, syntyperän tai rodun ei voida enää katsoa oikeuttavan parempaa tai huonompaa asemaa suhteessa muihin kansalaisiin.

Aiemmin omaisuuteen ja tulonjakoon liittyneet kysymykset linkittyivät käsityksiin yksilöiden oikeuksista. Nykyään nämä kysymykset määrittävät yhä suuremmissa määrin yhteiskuntien vastuuta varmistaa kansalaistensa hyvinvointi ja mahdollisuus vaurastua. Modernin hyvinvointivaltion synty on vielä lisännyt tarvetta määritellä sitä, mitä ihmiset voivat oikeutetusti vaatia. Tähän vaatimukseen sisältyy se, että valtion tulisi varmistaa kyseinen oikeutettu vaade. Kasvanut valtiokoneisto ja laajentunut yhteiskunta ovat vaatineet syntyäkseen yhä voimakkaampaa verotusta, mikä vaatii kansalaisilta yhä suurempaa panosta. Tällöin esille ovat nousseet kysymykset distribuution oikeudenmukaisuudesta, kuten myös tarpeet korjata distribuution aiheuttamia ongelmia redistribuution avulla.

Pro gradu -tutkielmassani tutkin näitä kysymyksiä. Millaisia periaatteita tulonjaossa tulisi noudattaa, jotta voisimme nähdä sen oikeudenmukaisena? Voimmeko oikeuttaa redistribuution tilanteessa, jolloin distribuutiomenetelmämme eivät tuotakaan toivottuja tuloksia? Oikeudenmukaisen tulonjaon kysymykset ovat viimeisten 40 vuoden aikana olleet poliittisessa filosofiassa jatkuvasti esillä. Näin ollen niihin liittyviä kysymyksiä ovat kommentoineet niin liberalismia kuin liberaalia egalitarismia kannattaneet ajattelijat. Myös kommunitaristeiksi luokitellut ajattelijat sekä oikeisto- että vasemmistoliberaristit ovat töissään käsitelleet tulonjaon oikeudenmukaisuutta. Olenkin pyrkinyt työssäni ottamaan huomioon näiden eri suuntauksien edustajien näkemyksiä, mikä mahdollistaa yleisen tason analyysin siitä, millaisena oikeudenmukaisen tulonjaon kysymykset näyttävät modernissa poliittisessa filosofiassa.

1.1 Työn rakenne

Käytän työssäni käsitteitä distribuutio ja redistribuutio. Kyseinen jako ei kuitenkaan ole ilmiselvää kun puhutaan tulonjakoon ja verotukseen liittyvistä kysymyksistä. Erik Olin Wright (1947-) huomauttaa teoksen *Redesigning Distribution* esipuheessa, että ilmaisu redistribuutio antaa ymmärtää, että on olemassa jotain jota kutsutaan distribuutioksi. Tämä distribuutio on olemassa jo ennen poliittisia väliintuloja, ja näin ollen sitä muutetaan harkituilla poliittisilla toimilla. Kyseinen ajattelumalli vastaa sitä konventionaalista retoriikkaa, jota ekonomistit ja poliitikot harjoittavat: tulonjako, minkä markkinat kehittävät, on seurausta vapaaehtoisista vaihdoista, vapaasti toimivien ihmisten toimesta. Tätä spontaania distribuutiota sitten muutellaan valtion toimilla, kuten veroilla, jotka pakolla ottavat resursseja pois ihmisiltä ja siirtävät ne toisille. Redistribuutio heijastuu pakkona kun taas markkinavoimainen distribuutio näyttäytyy vapaaehtoisena toimintana. Kyseinen näkemys muuttuu helposti libertaristiseksi näkemykseksi siitä, että kaikki redistribuutio on perustavanlaatuisiin vapauksiin puuttumista, jolloin verotus on varkaita, koska ihmisillä on absoluuttinen moraalinen oikeus kaikkeen minkä he pystyvät ”vapaaehtoisella vaihdolla” markkinoilta hankkimaan. (Wright 2006, ix.)

Wrightin mukaan tässä näkemyksessä on useita virheellisiä seikkoja. Ensinnäkin markkinoihin itseensä liittyy paljon pakkovaltaa¹. Pakkovaltana voidaan pitää myös sitä, että johtuen ihmisten erilaisista lähtökohdista, seuraa se että joillain ihmisillä on hyvin rajoittuneet mahdollisuudet heidän markkinavalinnoissaan. Toiseksi tulee ottaa huomioon, että valtio näyttelee keskeistä roolia muodostaessaan markkinoille mahdollisuuden olemassaoloon toimeenpanemalla pakolla voimaan omistusoikeudet, jotka suoraan vaikuttavat markkinoiden luomien distribuutioiden luonteeseen. Kolmanneksi valtio vaikuttaa useilla eri säännöstelevillä tavoilla markkinoilla tapahtuvaan vaihtoon ja tuotantoon, lähtien terveys- ja turvallisuuslainsäädännöstä aina suositusvaatimuksiin monilla työaloilla sekä työlakeihin. Nämä kaikki vaikuttavat tulonjakoprosesseihin. Tämän vuoksi on harhaanjohtavaa puhua selkeästä erosta puhtaan distribuution ja poliittisesti muokattun redistribuution välillä. (Wright 2006, ix-x.)

---

¹ Useilla suurilla yhtiöillä on lähes monopoliasema tai markkinoille on muodostunut informaation saannin suhteen epätasa-arvoinen asema (Wright ix).

Tunnustan täysin Wrightin esille nostamat ongelmat, jotka saattavat seurata käsitteen redistribuutio väärinymmärtämisestä. Kuitenkin tähän ajatukseen liittyy mielestäni myös tietoista tahallaan väärinymmärtämistä. Käsitettä redistribuutio käytetään tässä opinnäytteessä deskriptiivisenä terminä, jonkin jo kertaalleen jaetun uudelleenjakamisena, vaikka siihen liittyvät sisällöt saattaisivatkin sisältää voimakkaita normatiivisia ajatuksia.

Tavoitteenani on käsitellä distribuutio-osuudessa malleja, jotka esittävät näkemyksiä siitä kuinka yhteiskunnalliset hyvät tulisi jakaa ja millaisia tulisi olla ne rakenteelliset ratkaisut, jotka mahdollistavat oikeudenmukaisen yhteiskunnan. Redistribuutio-osuudessa taas pyrin käsittelemään verotukseen ja valtiolliseen järjestelmään liittyviä, alkuperäistä jakoa korjaavia menetelmiä. Osuudessa käsitellään verotuksen oikeutusta, mutta myös muitakin moderniin tulonjakoon liittyviä ajatuksia, kuten ideaa kaikille yhteisestä vastikkeettomasta perustulosta, joka on luonteeltaan hyvin redistributiivinen. Käsitellen työssäni myös kansallisvaltion roolia ja oikeutta puuttua tulonjakoon sekä verottaa kansalaisia. Työni lopussa nostan esille ajatuksen globaalista tulojaosta, eli kysymyksen siitä minkä vuoksi jättäisimme redistribuution ainoastaan kansallisvaltion sisäiseksi asiaksi. Tämä kysymys on kasvanut yhä tärkeämmäksi globalisoituvassa maailmassa jossa talous, ympäristöongelmat ja ajatukset eivät enää rajoitu kansallisvaltioiden sisäpuolelle.

Distribuutio-osuus ja koko työ lähtee John Rawlsista, jota uskaltaisin väittää 1900-luvun lopun merkittävimmäksi, tai ainakin kommentoiduimmaksi, anglo-amerikkalaiseksi poliittiseksi filosofiksi, etenkin tulonjakoon liittyvissä kysymyksissä. Rawlsin teos *A Theory of Justice* (1971) toimi lähtölaukauksena poliittisen analyttisen filosofian nousulle. Erityisesti Rawlsin eroperiaate oli tärkeä esitys siitä kuinka meidän tulisi jakaa taloudellisia hyviä yhteiskunnassa.

Rawlsin esittämät ajatukset saivat aikaan lukemattomia kommentaareja, joista mielestäni merkittävimpiä aion käsitellä työni distribuutio-osuudessa. Olen valinnut kommentaarit suhteessa siihen kuinka ne käsittelevät yhteiskunnallisten hyvien alkuperäistä jakoa, etenkin tulojaon suhteen. Pääkommentaattorit Rawlsille tulevat olemaan G.A Cohen, Robert Nozick, Michael Walzer, sekä Thomas Nagel ja Liam Murphy. Tämän li-

säksi Rawlsin eroperiaatetta kommentoivat myös omista näkökulmistaan käsin Richard J. Arneson, Thomas Pogge, Bruce Ackermann ja Samuel Scheffler.

Redistributio-osuus jatkaa eteenpäin distributio-ajatuksista. Osuudessa keskitytään valtion oikeuteen puuttua markkinoiden ja muiden distributiivisten menetelmien aikaansaamiin epäkohtiin. Pääasiallisena keskustelun pohjana toimivat Thomas Nagelin ja Liam Murphyn näkemykset, joita he esittävät teoksessa *Myth of Ownership* (2002). Perustulokeskustelu pohjaa taas Philip van Parijsin ajatuksiin. Osuuden tavoitteena on käsitellä kysymystä siitä kuinka jotain, mikä on kertaalleen jaettu, usein varsin oikeudenmukaisesti proseduraalisesta näkökulmasta katsottuna, voidaan uudelleenjakaa ilman että vahingoitetaan ihmisten oikeuksia omaisuuteensa ja tuloihinsa. Näin ollen siinä sivutaan kysymystä lähtökohdan ja lopputuloksen oikeudenmukaisuudesta, joka on yksi työni peruskysymyksistä. Globaalin tulonjaon kysymyksiä tutkin Rawlsin ja Poggen välillä käydyn väittelyn pohjalta. Työni tavoitteena on kysyä, vahingoittaako yhteiskunnan puuttuminen tulonjakoon ja markkinoiden toimintaan ihmisten perusoikeuksia, jolloin se voidaan käsittää jopa varkautena, vai tulisiko meidän nähdä yhteiskunnallinen tulonjako jonain joka mahdollistaa oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja inhimillisen hyvinvoinnin mahdollisimman monelle?

2. DISTRIBUTIO JA TULONJAKO

Distribuutio- ja tulonjako-osuudessa käsittelen John Rawlsin *A Theory of Justice*ssa esittämiä näkemyksiä ja sen aikaansaamaa keskustelua. Erityisesti tarkastelun kohteena on Rawlsin eroperiaate, jota kommentoivat Richard J. Arneson, Thomas Pogge, Bruce Ackerman, G.A. Cohen ja Samuel Scheffler. Tarkastelun näkökulmina ovat Rawlsin merkitys modernille analyyttiselle poliittiselle filosofialle, eroperiaatteen rakenteelliset ongelmat sekä sen suhde yhteiskunnan perusrakenteeseen. Käsittelen työssäni myös Rawlsin ajattelun suhdetta poliittiseen liberalismiin ja Rawlsin teorian yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia onnialitaristeihin verrattuna.

2.1 John Rawlsin merkitys 1900-luvun lopun poliittiselle filosofialle

John Rawls (1921-2002) oli viime vuosisadan loppupuoliskon ehkä merkittävin ajattelijaksi angloamerikkalaisessa poliittisessä filosofiassa. Hän pyrki teoksissaan vastaamaan tulonjaon oikeudenmukaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Rawls näki että oikeudenmukaisuuden ensisijainen kohde on yhteiskunnan perusrakenne (Rawls 1971, 96). Näin ollen Rawls pyrki löytämään rakenteellisia ratkaisuja, joiden avulla voimme muokata yhteiskuntaa niin, että se pystyisi mahdollistamaan mahdollisimman suuren yleisen hyvinvoinnin, kuitenkin ilman että meidän tarvitsisi uhrata ihmisten perusoikeuksia ja vapauksia².

Will Kymlicka (1962-) toteaa teoksessaan *Contemporary Political Philosophy* (2002), että on yleisesti hyväksytty fakta, että viimeaikainen normatiivisen politiikan uudelleen esille nouseminen on saanut alkunsa John Rawlsin *A Theory of Justice* julkaisemisesta vuonna 1971. Rawlsin teoria hallitsee tämänhetkisiä keskusteluja, ei sen vuoksi että kaikki hyväksyisivät sen, vaan sen vuoksi että vaihtoehtoisetkin näkemykset yleensä esitetään vastauksina sen esittämiin ajatuksiin. (Kymlicka 2002, 10.) Richard J. Arneson (1945-) toteaa artikkelissaan ”Justice after Rawls”, että John Rawls yksin uudisti anglo-

---

² Rawlsin luettelemia perusoikeuksia ja vapauksia ovat muun muassa: Poliittinen vapaus (äänioikeus, oikeus olla julkisessa virassa), puhe- ja kokoontumisvapaus, vakaumuksen ja ajattelunvapaus, oikeus fyysiseen koskemattomuuteen ja henkiseen hyvinvointiin, omistusoikeus ja oikeus olla joutumatta mieltävaltaisesti pidätetyksi lain määrittelemissä rajoissa. (Rawls 1971, 61.)

amerikkalaisen poliittisen filosofian, jossa ei ollut tapahtunut mitään merkittävää edistystä sitten utilitarismin (Arneson 2006, 45). Rawlsin kirjoitukset uudistivat alaa tuomalla uudestaan esille sopimusteoriatradition, jota filosofian historiassa olivat edustaneet niin John Locke (1632-1704), Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) kuin myös Immanuel Kant (1724-1804). Rawls jatkoi teoriasa kehittelyä teoksissaan *Political Liberalism* (1993) ja *The Law of Peoples* (1999).

Mitkä olivat ne Rawlsin teorian merkittävät piirteet, jotka uudistivat poliittista filosofiaa etenkin distributiivisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta? Rawls pyrki luomaan oikeudenmukaisuudesta egalitaristisen näkemyksen, joka nojasi vahvasti liberalismiin, kuitenkin niin että tietyt vapaudet ja oikeudet ovat erityisessä asemassa muihin nähden (Arneson 2006, 45-46). Näkemyksessä oli kaksi oikeudenmukaisuuden perusperiaatetta, joita John Rawls itse kuvailee varovaisessa muotoilussaan seuraavasti:

1. Each person is to have an equal right to the most extensive basic liberty compatible with a similar liberty for others.
2. Social and economic inequalities are to be arranged so that they are both (a) reasonably expected to be everyone's advantage, and (b) attached to positions and offices open to all. (Rawls 1971, 60.)

Näitä periaatteita voidaan käyttää Rawlsin mukaan yhteiskunnan perusrakenteen oikeudenmukaisuuden arvioinnissa. Niiden avulla voidaan määritellä ne oikeudet ja velvollisuudet, joita ihmisellä on³, sekä säännöstellä sitä, kuinka sosiaaliset ja taloudelliset edut jaetaan. Periaatteet ovat järjestyksessä siten, että ensimmäinen periaate⁴ on aina ensisijainen toiseen nähden. Tämä tarkoittaa, että niitä instituutioita, joita ensimmäisen periaatteen toteutuminen vaatii, ei voida korvata tai kompensoida muilla suuremmilla eduilla yhteiskunnan ja talouden tasolla. Toinen periaate edellyttää, että jokainen henkilö hyötyy niistä epätasa-arvoisuuksista, joiden annetaan olla luvallisia perusrakenteessa.

---

³ Rawlsin mukaan kansalaisen perusvapauksia ovat poliittinen vapaus (oikeus äänestää ja olla oikeutettu pääsemään julkiseen virkaan), sanan- ja kokoontumisen vapaus, omantunnon ja ajattelunvapaus, oikeus omaan persoonaansa sekä oikeus henkilökohtaiseen omaisuuteen, vapaus joutua tulematta mielivaltaisesti pidätetyksi tai vangituksi, niissä rajoissa kuten lainsäädännössä on määritely. Ensimmäisen periaatteen mukaan näiden vapauksien tulee olla yhtäläisiä, sillä kansalaisilla tulee olla oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa samat perusoikeudet. (Rawls 1971, 61.)

⁴ Vapausperiaate

(Rawls 1971, 60-61.) Tätä ajatusta voidaan selventää tutustumalla paremmin Rawlsin toiseen periaatteeseen, niin kutsuttuun eroperiaatteeseen.

Eroperiaate näyttäytyy merkittävänä oikeudenmukaisuusvaatimuksen ilmentymänä Rawlsin ajattelussa. Kuten jo aikaisemmin todettiin, oikeudenmukainen yhteiskunta edellyttää lähtökohtien tasa-arvoa. Tämä periaate ei yksinään riitä, sillä se tarvitsee tukeen myös eroperiaatetta, jonka avulla voimme poistaa tehokkuusperiaatteen⁵ mukaiset lähtökohdat yhteiskunnan perusrakenteen arvioinnista, ja pystymme keskittymään siihen, miten sosiaaliset ja taloudelliset epätasa-arvoisuudet tulisi yhteiskunnassa ratkaista. Jos tarkastelemme tätä kysymystä niiden käsityksien mukaan, joita tasa-arvo ja vapautta edustavat instituutiot edellyttävät, voimme hyväksyä paremmassa asemassa olevien ihmisten suuremmat odotukset, vain jos ne toimivat osana suunnitelmaa, joka edistää kaikkein heikoimmassa asemassa olevien odotuksia. (Rawls 1971, 75.)

Esimerkiksi jos ajattelemme eri yhteiskuntaluokkien välisiä luokkaeroja, jotka selvästi asettavat toiset ihmiset heikompaan asemaan, niin miten on mahdollista oikeuttaa tällainen sisäinen epätasa-arvo elämänodotuksien suhteen? Eroperiaate edellyttää, että tällaisessa tilanteessa toisen henkilön paremman odotusarvon tulee koitua heikommassa olevan henkilön hyväksi. Eli tällöin epätasa-arvo on hyväksyttävissä vain, jos sen poistaminen entisestään heikentäisi heikoimmassa asemassa olevien odotuksia. Rawls haluaa muistuttaa, että vaikka eroperiaate tarkasti ottaen perustuu maksimointiperiaatteelle, niin siitä huolimatta on merkittäviä eroja niiden tapauksien välillä, jotka jäävät vajaaksi parhaasta mahdollisesta ratkaisusta. Esimerkkinä tästä käy hyvin tilanne, jossa kaikkien parhaassa asemassa olevien hyvinvointi kasvaa, jolloin he myös vähintään avustavat heikoimmassa asemassa olevien hyvinvointia. Vaikka voidaan sanoa että kyseinen tapaus on kokonaisvaltaisesti oikeudenmukainen, se ei kuitenkaan ole paras järjestely. Malli on aina epäreilu, jos suurimmat odotukset ovat muihin verrattuna kohtuuttomia, ja

---

⁵ Tehokkuusperiaatteella Rawls tarkoittaa hänen muunnelmaansa pareto-optimaalista, jolloin sitä sovelletaan perusrakenteeseen. Rawls haluaa käyttää termiä tehokkuus optimaalin sijasta, koska se on hänen mielestään kirjaimellisesti oikeampi määrittely, sillä termi optimaali väittää että kyseinen käsite olisi paljon laajempi kuin se todellisuudessa on. Rawls myös muistuttaa että periaatetta ei alun perin ollut tarkoitettu sovellettavaksi instituutioihin, vaan partikulaareihin asetelmiin taloussysteemissä. Periaate sanoo että asetelma on tehokas silloin kun sitä on mahdotonta muuttaa niin että jonkun (vähintään yhden) henkilön asema muuttuisi paremmaksi, ilman että samalla emme heikentäisi kenenkään toisen (vähintään yhden) henkilön asemaa. Näin ollen hyödykkeiden distribuutio tiettyjen yksilöiden välillä on tehokasta jos ei ole olemassa mitään näiden hyödykkeiden redistribuutiota joka pystyisi parantamaan olosuhteita vähintään yhdelle näistä yksilöistä ilman että kukaan muu joutuisi epäedullisempaan asemaan. (Rawls 1971, 66-67.)

jos se jollain tavalla muuten vahingoittaa muita oikeudenmukaisuusperiaatteita. Rawls ei myöskään usko, että oikeudenmukaisuuden demokraattinen käsitys voi perustua pelkälle proseduraaliselle oikeudenmukaisuudelle, koska se jättää liian paljon sosiaalisen ja luonnollisen satunnaisuuden varaan. (Rawls 1971, 78-79.)

Rawlsin ajattelu ottaakin vahvasti huomioon suhteellisen tasa-arvon vaatimukset. Se kiinnittää selvästi huomiota yhteiskunnan instituutioihin ja rakenteisiin ja niiden aikaansaamiin distributiivisiin seikkoihin. Selkeimmin Rawlsin käsitys oikeudenmukaisesta tulonjaosta peilautuu eroperiaatteen kautta. Sen vaatimuksena on, että sosiaaliset ja taloudelliset eriarvoisuudet voidaan hyväksyä vain silloin, kun niistä selkeästi hyötyvät yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat.

Arnesonin mukaan juuri eroperiaate on omaisuuden ja redistribuution kannalta merkittävä. Vaikka yhtäläisten mahdollisuuksien periaate edeltää eroperiaatetta opillisesti, on eroperiaate juuri se seikka, joka kuvastaa Rawlsin erityistä käsitystä oikeudenmukaisuudesta. Eroperiaate ei toimi kaikissa historiallisissa tilanteissa, vaan se on selkeästi tehty länsimaista yhteiskuntaa varten, jossa muut perusoikeudet on varmistettu valtion toimesta. Kuitenkin Rawlsin yleinen käsitys oikeudenmukaisuudesta edellyttää, että sosiaaliset ja taloudelliset edut täytyy järjestää niin, että ne hyödyttävät heikoimmassa asemassa olevia. Rawlsille oikeudenmukaisuuden pääasiallinen toimintakenttä on yhteiskunnan perusrakenne. Tämä tarkoittaa sitä, että tärkeimpien instituutioiden kuten poliittisen ja taloudellisen systeemin tulisi edistää ihmisten elämän edellytyksiä⁶. Näin ollen oikeudenmukaisuuden periaatteet säätelevät yhteiskunnan perusrakenteita. (Arneson 2006, 47.)

Arnesonin mukaan eroperiaate tarkoittaa sitä, että kun otetaan huomioon ne rajoitteet, joita yhtäläiset vapaudet sekä mahdollisuuksien tasa-arvo asettavat, niin sen jälkeen on pyrittävä maksimoimaan huonoimmassa asemassa olevien sosiaaliset ja taloudelliset hyvät. Ongelmaksi muodostuu, että Rawlsin ajatusta voidaan tulkita niin että mitään etua, vaikka se olisi kuinka suuri tahansa ja vaikka se koskisi käsittämättömän laajaa määrää jo paremmassa asemassa olevia ihmisiä, ei voida hyväksyä, jos se aiheuttaa haittaa, olisi se kuinka pientä tahansa ja vain yhdelle ihmiselle, joka on heikommassa ase-

---

⁶ Alesinan ja Angeletoksen mukaan Rawlsin ajatus oikeudenmukaisuudesta näyttyytyy eräänlaisen suojan, vakuutuksen, vaatimuksena (Alesina & Angeletos 2005, 962).

massa. Arneson korostaa että vaikka Rawls itse sanookin, että näin voidaan tulkita, niin hän pitää todellisuudessa harvinaisen epätodennäköisenä, että mikään todellinen yhteiskunta joutuisi kyseisen valinnan eteen. Tämä kuitenkin tarkoittaa Arnesonin mukaan sitä, että emme voi enää pitää Rawlsin periaatteita perustavanlaatuisina moraalisisina periaatteina vaan pikemminkin käytännöllisinä menetelminä, ohjenuorina lainsäätäjille. (Arneson 2006, 54.)

Eroperiaatteeseen liittyy kuitenkin paljon ongelmia. On selvää, että jos jokin menettelytapa tuottaa suuresti rahaa paremmassa asemassa oleville, niin niistä riittää silloin jaettavaa myös köyhimmässä asemassa oleville. Mutta jos tarkastelemme oikeudenmukaisuusteoriaa niin, että sen tulisi parantaa ihmisten todellista elämänlaatua koko elämän aikana, joudumme ongelmiin sen suhteen, mitkä pienet parannukset harvojen ihmisten elämään voidaan toteuttaa ainoastaan suurella hinnalla toisten ihmisten elämästä? Vaikea kysymys Arnesonin mukaan onkin: kuinka paljon ensisijaisuutta meidän tulisi etujen suhteen antaa heikoimmassa asemassa oleville? (Arneson 2006, 54-55.)

Eroperiaate ja siihen liittyvä käsitys laajennetusta maksimista⁷ voidaan Arnesonin mukaan johtaa rautaisella logiikalla kiistämättömistä premisseistä. Rawls käyttää tätä järjestelmää puolustaessaan alkuasema-argumenttiaan. Kuitenkaan alkuasema eikä tietämättömyyden verho ole saanut samalla tavalla kaukupohjaa viime aikojen poliittisessa filosofiassa kuin Rawlsin vahva, mutta kiistelty visio sosiaalidemokraattis-liberaalista⁸ oikeudenmukaisuudesta, joka yhä muovaa poliittisen filosofian agendaakin niin sen vastustajien kuin myös puolustajien keskuudessa. (Arneson 2006, 55.) Siksi omaisuuden oikeutuksesta ja sen uudelleen jakamisesta puhuttaessa ei voida olla ottamatta huomioon Rawlsin merkitystä kyseisen idean uudelleenherättäjänä poliittisessa filosofiassa.

Rawls pyrkii määrittelemään järjestelmänsä mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi. Huolimatta tästä Rawlsin oikeudenmukaisuuden peruseriaatteet ovat saaneet osakseen paljon niin rakenteellista kuin sisällöllistäkin kritiikkiä. Samoin Rawlsin esittämiä periaatteita on pyritty kehittämään ja viemään uusille urille. Seuraavissa kapp-

⁷ Laajennetulla maksimilla viitataan Rawlsin yleiseen käsitykseen oikeudenmukaisuudesta, joka toteaa yksinkertaisesti sen että yhteiskunnan perusrakenteen tulisi maksimoida heikoimmassa asemassa olevien edut, jotka voidaan laskea ensisijaisten yhteiskunnallisten hyvien omistuksella.

⁸ Arnesonin oma näkemys siitä kuinka Rawlsilainen oikeudenmukaisuus voidaan käsitteellistää. Kymlickan mukaan Rawls itse on sanonut että hänen järjestelmänsä voidaan kuvailla joko vasemmistoliberaaliksi (left liberal) tai sosiaalidemokraattiseksi (social democratic). (Kymlicka 2002, 195.)

leissa käsittelen Rawlsin periaatteiden aikaansaamaa keskustelua ja Rawlsin teoriasta esiinnousseita ongelmakohtia.

2.2 Thomas Poggen esiin nostamia rakenteellisia ongelmia eroperiaatteessa

Teoksessaan *Realizing Rawls* (1989) Thomas Pogge (1953-) kommentoi Rawlsin periaatteita. Poggen mukaan Rawlsin periaatteet eivät eroa toisistaan pelkästään siinä, kuinka ne käsittävät yhteiskunnan ensisijaiset hyvät⁹, vaan myös sen suhteen, kuinka ne rajoittavat näiden hyvien institutionaalista jakoa. Ensimmäisen periaatteen mukaiset hyvät määritellään absoluuttisin termein. Ne ymmärretään normaalin ihmisen perustarpeiden ehdottomina turvaajina. Toinen periaate määrää kaksi suhteellista rajoitusta niiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten epätasa-arvojen varalle, joita institutionaalisella systeemillä on tapana tuottaa. Nämä rajoitteet mahdollistavat sen, että poliittiset järjestelmät pystyvät hallitsemaan kokonaisuudessaan kaikkia koulutuksen, terveydenhuollon ja talouden toiminnan tasoja. Ehtona poliittisille päätöksille on, että ne vaikuttavat suunnilleen tasapuolisesti erilaisien ryhmien mahdollisuuksiin ja asemiin yhteiskunnassa. Ainoa taho jota erityisesti painotetaan, on huonoimmassa asemassa olevat. Tulee kuitenkin muistaa, että eroperiaate asettaa varsin vähäiset suhteelliset rajoitukset hyvien jakamiselle. Usein myös unohdetaan, että eroperiaatteesta ei seuraa yleistä vaatimusta nostaa vähiten hyötyvien asemaa kaikin mahdollisin keinoin. (Pogge 1989, 196-197.)

Pogge muistuttaa että eroperiaate edellyttää sitä, että institutionaaliset seikat, jotka vaikuttavat suhteelliseen asemaan, tulisi suunnitella niin että ne optimoisivat vähiten hyötyvien asemaa absoluuttisin mittarein. Tämä vaatimus liittyy näkemykseen siitä, että arvioidessaan instituutioista johtuvaa epätasa-arvoa ihmiset antavat suunnattoman paljon suuremman painoarvon heidän absoluuttiselle kuin suhteelliselle asemalleen. Jo pelkkä yksinkertainen tapaus, joka käsittelee tuloja ja vaurautta, pystyy Poggen mukaan osoittamaan että kyseinen näkemys on hyvin epäuskottava. Monet ”hyvät asiat” jotka liittyvät elämäämme ovat positionaalisia hyviä, jotka liittyvät asemaamme suhteessa toisiin ihmisiin, jolloin merkitystä ei ole pelkästään sillä mitä itse omistaa, vaan kuinka oma omistus suhteutuu muiden omistuksiin. Jos nämä positionaaliset hyvät ovat edes

---

⁹ Primary social goods

jotenkin arvokkaita ja jos ihmiset ovat alttiita suhteellisen puutteen tunteelle, niin tällöin saattaa olla hyväksyttävissä, että liitämme absoluuttiseen aseman lisäksi myös verrannollista tärkeyttä suhteelliselle taloudelliselle asemalle. (Pogge 1989, 198.)

Suhteellinen aseman korostaminen on tärkeä pointti, sillä ihmisen taloudelliseen tilaan ei vaikuta pelkästään palkka, vaan myös muut tekijät kuten esimerkiksi yleinen hintataso. Voimme sanoa, että jokin palkkauudistus hyödyttää kaikkia yhteiskunnan jäseniä absoluuttisin mittarein, jos nostamme kaikkien palkkoja. Kuitenkaan kyseinen uudistus ei välttämättä edistä taloudellista tasa-arvoa, jos osan väestöstä palkka nousee suhteellisesti huomattavasti enemmän kuin toisilla. Tällöin henkilöt, joiden palkat nousivat absoluuttisesti mutta ei suhteellisesti verrattuna paremmin tienaviin, ovat lähtökohtaisesti ja suhteellisesti huonommassa asemassa uudistuksen jälkeisessä tilassa kuin ennen sitä.

Ideaalinen taloussystemi voidaan Poggen mukaan nähdä esimerkkinä proseduraalisesta oikeudenmukaisuudesta, jonka perussääntöjä ohjaavat Rawlsin oikeudenmukaisuuskriteerit sekä poliittisten prosessien kautta ilmenevät kollektiiviset preferenssit. Kyseinen taloussystemi sisällyttäisi täydellisen proseduraalisen oikeudenmukaisuuden elementin, ainakin jos se luotettavasti pitäisi yllä reilua mahdollisuuksien tasa-arvoa ja varmistaisi että kaikkien perus-sosioekonomiset tarpeet toteutuisivat. Kuitenkin tähän taloussystemiin sisältyisi epätäydellisen proseduraalisen oikeudenmukaisuuden elementti, sillä aina löytyy tilaa virheille siinä kuinka suunnittelemme instituutiot, jotka tuottavat sosioekonomista epätasa-arvoa. Tämä virhemahdollisuus pätee myös vähiten hyötyvien asemien optimointiin. (Pogge 1989, 203.) Pogge korostaakin että rakenteelliset ratkaisut vaativat tuekseen aina myös niiden tarkistamismenetelmiä, eli erilaisia poliittisia prosesseja.

Rawlsin mukaan on äärimmäisen vaikeaa määritellä eroperiaatteeseen liittyvää vähiten hyötyvää ryhmää. *A Theory of Justice* vanhassa painoksessa (1971) Rawls linjaa, että tähän ryhmään kuuluvat kaikki, joilla on ammattitaidottomien työntekijöiden keskimääräiset tulot ja omaisuus. Alimman edustuksellisen henkilön odotukset otetaan tällöin koko luokan keskimääräisen määrityksen mukaan. Toinen vaihtoehto on määrittää kyseinen seikka pelkästään suhteellisten tulojen ja omaisuuden avulla, ilman minkäänlaista viittausta sosiaaliseen asemaan. Tällöin kaikki henkilöt, joilla on vähemmän kuin puolet kansalaisten keskimääräisistä tuloista ja omaisuudesta, voidaan laskea vähiten

hyötyvään segmenttiin. (Rawls 1971, 98.) Myöhemmässä painoksessa (1999) Rawls antaa muunnellun määritelmän siitä, ketkä kuuluvat vähiten hyötyvään ryhmään. Ryhmään katsotaan kuuluvan kaikki ne henkilöt, joiden perhe ja luokkatausta on epäedullisempi kuin toisilla. Henkilöt, joiden luonnolliset kyvyt estävät heitä pärjäämään yhtä hyvin toiset, kuuluvat myös kyseiseen ryhmään. Ryhmään kuuluvat myös ne henkilöt, joiden kohtalo ja onni elämäntiellä sattuvat olemaan muita murheellisempia. Kaikki nämä seikat tulee kuitenkin suhteuttaa yhteiskunnallisiin ensisijaisiin hyviin normaaleissa rajoissa ja asianmukaisin keinoin. (Rawls 1999, 83.)

Pogge huomauttaa, että jos teemme tällaisia määritelmiä, riskinä on että vähiten hyötyvästä ryhmästä muodostuu joko todella suuri tai todella pieni. Pahimmassa tapauksessa ryhmää ei ole edes olemassa. Ei ole kovin rationaalista vaatia institutionaalisia uudistuksia, jotka tähtäävät kuvitteellisen sosiaalisen ryhmän aseman parantamiseen. Poggen mukaan on tietysti mielivaltaista määrätä etukäteen vähiten hyötyvien ryhmien kokoa, etenkin tapauksessa jossa institutionaalinen systeemi tuottaa suhteellisen homogeenisen ”luonnollisen” alaluokan. Ongelma ei ole kuitenkaan kovin vakava. Valitun fraktion tulee mahtua tiettyjen reunaehtojen alaisuuteen. Sen tulee olla tarpeeksi suuri voidakseen vedota toisten tahojen intresseihin siitä, että heidän kriteeriensä tulisi nostaa esille ehdottomat ja merkittävät vaatimukset kyseisen epäoikeudenmukaisuuden huomioonottamisesta. Kuitenkin fraktion tulisi olla tarpeeksi pieni voidakseen vedota toisten tahojen intresseihin saadakseen heidän tavoitteensa kohdistumaan erityisesti heikoimmalla sijalla olevien aseman parantamiseen. (Pogge 1989, 204.)

Onneksi kuitenkin fraktion tarkka koko ei ole erityisen tärkeää sen vuoksi, että erilaiset määritelmät luultavasti johtaisivat samoihin, tai lähes samoihin, käytännöllisiin vaatimuksiin. Institutionaaliset uudistukset, jotka on suunniteltu optimoimaan vähiten hyötyvien asemaa aiemmin kuvaillun mukaisesti, sisältävät joko vahvan taipumuksen parantaa heikoimpien yleisiä näkymiä tai ainakin poikkeuksetta parantaa suuremman todellisen alaluokan yleisiä odotuksia. Kunhan määritelmä pysyy järkeenkäypänä, niin vähiten hyötyvien osuus koko populaatiosta ei omaa ratkaisevaa merkitystä kuin siinä suhteessa että osuus pysyy sen verran rajattuna, että se mahdollistaa eri systeemien välisen vertailun. (Pogge 1989, 204-205.)

Rawlsin eroperiaatteen ajatukset liittyvät myös kiinteästi poliittisen liberalismiin. Rawlsin näkemyksiä on kommentoitu varsin paljon niin kommunitaristien kuin libertaristien toimesta. Näkemykset ovat herättäneet kritiikkiä myös niiden tahojen keskuudessa, jotka tunnustautuvat poliittisen liberalismiin kannattajiksi. Bruce Ackermanin mukaan Rawlsin *A Theory of Justice* esittämät näkemykset ovat vaikeasti yhteensovittavissa niiden poliittisen liberalismiin näkemyksien kanssa, joita Rawls sanoo myöhemmissä teoksissaan kannattavansa.

2.3 Eroperiaatteen ja poliittisen liberalismiin yhteenliittämisen ongelmat

Bruce Ackerman (1943-) kommentoi artikkelissaan ”Political Liberalism” Rawlsin esittämiä näkemyksiä oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta. Ackerman kiinnittää erityistä huomiota Rawlsin näkemyksien vähittäiseen muutokseen teoksien *A Theory of Justice* ja *Political Liberalism* (1993) välillä. Ackermanin mukaan Rawlsin ideat ovat muuttuneet ajan kuluessa, jolloin myös eroperiaatteen asema Rawlsin ajattelussa on muuttanut merkitystään. (Ackerman 1994, 364.)

Julkinen dialogi kuuluu Ackermanin mukaan oleellisena osana poliittiseen liberalismiin. Tällöin tarvitaan keskustelua rajaava periaate. Liberaalissa yhteiskunnassa kansalaisen tulee pystyä perustelemaan järjellisesti asiansa julkisessa dialogissa niin, että muutkin kansalaiset kokevat syyn vakuuttavaksi huolimatta siitä, että kyseiset tahot eivät välttämättä ole yhtä mieltä muusta maailmankuvastaan. Jos tämä vaatimus ei toteudu, kyseisen henkilön pitää hyväksyä keskustelun rajaukset ja pidättäytyä esittämästä ristiriitaisia näkemyksiään järjellisinä muille kansalaisille. Ackermanin mukaan hän ja Rawls kumpikin kannattavat kyseisen periaatteen lisäämistä mukaan oikeudenmukaisen yhteiskunnan määrittelyyn. Erot ajattelussa tulevat kuitenkin esille, kun poliittisen liberalismiin hengessä aletaan esittää tiettyjä rajoituksia käynnissä olevalle dialogille. Rawls uskoo että tietämättömyyden verhon tulisi toimia organisointivälineellä, kun hahmottelemme hyväksyttäviä määritelmiä julkisille syille. (Ackerman 1994, 367.)

Tietämättömyyden verholla Rawls tarkoittaa *A Theory of Justice* esittelemäänsä hypoteettista tilannetta, johon meidän tulisi pistää itsemme kun määrittelemme oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakenteita. Tämän tilan keskeisiä piirteitä on, että rakenteita

määrittäessä kukaan ei tiedä tulevaa paikkaansa yhteiskunnassa, ei luokkataustaansa eikä sosiaalista statustaan. Kukaan ei myöskään tiedä onneaan sen suhteen millaisia luonnollisia ominaisuuksia ja kykyjä omistaa, ei älykkyyttään, ei voimiaan. Näin ollen oikeudenmukaisuuden periaatteet valitaan tietämättömyyden verhon takana. Tällöin kaikki ovat samassa asemassa suhteessa toisiinsa, eikä kukaan pysty suunnittelemaan periaatteita, jotka suosivat joitain tiettyjä olosuhteita. Tämän seurauksena oikeudenmukaisuuden periaatteet ovat seurausta reilusta yksimielisyydestä ja sopimisesta. (Rawls 1971, 12.)

Ackerman muistuttaa, että kun pyydämme ihmistä menemään verhon taakse, me samalla edellytämme hänen ottavan myös roolin liberaalina kansalaisena. Tällöin kaikki, mitä hän tekee kyseisessä roolissa, riippuu hänen vastauksestaan perimmäiseen kysymykseen, jonka hän joutuu kohtaamaan: Onko liberaalin kansalaisen rooli kaiken sen teettämän vaivan arvoinen? Ackerman ei kyseenalaista tietämättömyyden verhoa sen vuoksi, että se velvoittaisi siihen osallistujat tietynlaiseen metafysiseseen näkemykseen minuudesta. Hän korostaa, että on olemassa myös muita vastaavia menetelmiä, jotka pystyvät korvaamaan verhon tuoman neutraalisuuden. Ackerman kysyykin, miksi kansalaisten pitäisi olla velvollisia esittämään kiinnittymättömän minuuden roolia kun liberaali dialogi toimii hyvin ilman kyseisen vaatimuksen asettamista. Näin ollen Ackermanin mielestä Rawlsin tulisi hylätä verhon idea. (Ackerman 1994, 370-371.)

Miten tämä kaikki liittyy eroperiaatteeseen? Ackermanin mukaan tietämättömyyden verho ei pysty enää saamaan aikaan niitä tuloksia, joita Rawls toivoi *A Theory of Justice*. Verhon takana operoivien toimijoiden järki vakuutti heidät omaksumaan vahvasti egalitaristisen näkemyksen oikeudenmukaisuudesta, joka pyrki maksimoimaan huonoimmassa tilassa olevien asemaa. Ackermanin mukaan kyseinen argumentti ei kestä Rawlsin *Political Liberalism* kirjan mukanaan tuomia muutoksia. (Ackerman 1994, 371.) Rawls itse kiistää että hän olisi joutunut luopumaan mistään peruseriaatteestaan. Hän kuitenkin sanoo, että hänen egalitaristisessa oikeudenmukaisuus käsityksessään on tapahtunut tarkistuksia, mutta pääsisältö on pysynyt samana. Rawls toteaaakin, että jotkut ovat nähneet, että hänen työnsä poliittisen liberalismiin ideoiden parissa olisi merkki siitä, että hän olisi luopunut *A Theory of Justice* egalitaristisista näkemyksistä. Rawls itse ei näe työssään sellaista tarkistusta joka ilmentäisi kyseistä muutosta, minkä vuoksi kyseisellä otaksumalla ei ole hänen mukaansa todellista pohjaa. (Rawls 1993, 6-7.)

Ackerman on eri mieltä. Hänen mukaansa on hyvin tiedettyä, että eroperiaate on erittäin riippuvainen tietämättömyyden verhon ideasta. Ratkaiseva ero on paksun ja ohuen verhon välillä. Ohuen verhon takana toimijat eivät tiedä omaa luokka-asemaansa eivätkä henkilökohtaisia ihanteitaan. He kuitenkin tietävät väestön prosenttiosuudet eri sosiaaliluokkien suhteen. Paksun verhon takana he eivät pääse käsiksi kyseiseen informaatioon. Ackermanin mukaan verhon paksuudella on suurta merkitystä, esimerkiksi tapauksessa, jossa toimijat saavat tietää yläluokan käsittävän 90 prosenttia koko väestöstä ja ainoastaan 10 prosentin kuuluvan alempaan luokkaan. Tällaisessa tilanteessa on luultavaa, että toimijat ovat valmiita ottamaan riskin, sillä on huomattavasti todennäköisempää joutua paremmin hyötyvään ryhmään, jolloin eroperiaatteella saavutettaisiin vain suurta vähennystä niihin näkyviin, mitä heitä luultavasti odottaa. Näin ollen, ellei Rawls vaadi meitä omaksumaan paksun verhon ajatusta, hän on Ackermanin mukaan onnistunut tuottamaan hienoja uusia argumentteja epätasa-arvon puolesta. (Ackerman 1994, 372.)

Rawls on pyrkinyt vastamaan verhon paksuuteen liittyviin ongelmiin muun muassa vetoamalla uskantilaisiin ajatuksiin siitä, että todelliseen ihmisluontoon liittyy kyky oikeudenmukaisuuteen ja pyrkimys saada merkityksellisyyttä elämäänsä. Ohuen verhon antama informaatio häiritsee tätä pyrkimystä. (Rawls 1980, 549-550.) Ackermanin mukaan on kuitenkin selvää, että kyseisellä oikeutuksella ei ole sijaa Rawlsin poliittisen liberalismiin uudessa maailmassa. Kyseisen projektin koko ideana on se, että vältetään antamasta liberaalia teoriaa panttivangiksi millekään tietylle metafysiselle näkemykselle. Meillä ei ole argumentteja paksun verhon puolesta, ei ainakaan sellaisia, jotka kävisivät yhteen poliittisen liberalismiin kanssa. Tästä seurauksena on se, että meidän tulisi luopua eroperiaatteesta ja pyrkiä puolustamaan muilla keinoin epätasa-arvon poistamista perusresurssien jaosta. (Ackerman 1994, 373-374.)

Ackermanin kritiikki on siinä suhteessa mielenkiintoista, että hän jakaa Rawlsin kanssa samat tavoitteet, mutta on eri mieltä menetelmistä, joilla ne parhaiten saavutetaan. Ackerman suhteuttaa Rawlsin teoriaa näkemyksiinsä poliittisesta liberalismista, jolloin hänen mielestään tulee näkyviin, että Rawlsin teorian perusmallit, kuten tietämättömyyden verho ja siihen suoraan liittyvä eroperiaate, eivät tuo mitään erityistä lisäarvoa poliittisen liberalismiin mahdollistamiin muihin keinoihin määritellä yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Näin ollen ne ovat Ackermanin mukaan turhia lisäkkeitä teoriassa.

On tärkeää ottaa kuitenkin huomioon, että Ackermania itseään voidaan kritisoida siitä, että hän suhtautuu Rawlsin esittämään ajatuskokeeseen ongelmallisesti verratessaan sitä poliittisen liberalismiin näkemyksiin, jotka perustuvat paljon konkreettisempiin ajatuksiin, jolloin ne eivät välttämättä pysty ymmärtämään Rawlsin teoreettisen mallin luonnetta. Rawls itse ei näe ristiriitaa poliittisen liberalismiin ja *A Theory of Justice*ssä esitettyjen mallien välillä.

Rawlsin saama kritiikki ei rajoitu pelkästään eroperiaatteen sisäiseen rakenteeseen ja yhteensopivuuteen poliittisen liberalismiin kanssa. Myös se, että Rawlsin oikeudenmukaisuuden peruseriaatteet koskevat pelkästään yhteiskunnan perusrakennetta, on saanut osakseen arvostelua.

2.4 G.A. Cohenin kritiikki eroperiaatteen suhteesta perusrakenteeseen ja tämän suhteen moraaliseen merkityksestä

G.A. Cohen (1941-2009) halua esittää teoksessaan *If You're an Egalitarian, How come you're so rich* (2001) ajatuksen siitä, että voidaksemme kumota vallitsevan epätasa-arvon, tarvitaan vallankumous tunteissa ja motivaatioissa, eikä pelkästään taloudellisessa rakenteessa. Cohenin mukaan ideassa on paljon huomionarvoisia seikkoja, etenkin kun sitä vertaa Rawlsilaiseen taloudellisen epätasa-arvon oikeutukseen, ajatukseen siitä, että epätasa-arvo on oikeutettu kun se vaikuttaa niin, että ilman sitä huonompiosaiset olisivat vieläkin huonommassa asemassa kuin sen kanssa. Näin ollen Rawlsilaisessa ajattelussa epätasa-arvo ei ole Cohenin mukaan vain oikeutettua, vaan myös oikein. Epätasa-arvo on välttämätöntä huonommassa asemassa olevien olosuhteiden parantamisessa ja Rawls ajattelee sen olevan erityisen tärkeää lopputulokseen kannalta. Tämä johtuu siitä, että Rawls näkee hyveenä sen vaikutuksen, minkä materialistiset kannustimet taloudellisessa epätasa-arvossa tuovat. (Cohen 2001, 120.)

Cohenin mukaan Rawls esittää normatiivisen oikeutuksen epätasa-arvolle, eli että tietyissä muodoissa voimme katsoa epätasa-arvon olevan oikein. Cohen sanoo, että Rawlsilaista käsitystä epätasa-arvosta voidaan kuvata epätasa-arvon faktuaalisena puolustuksena huolimatta siitä, että Rawls itse korostaa ettei hänen teoriansa osoita kannustinpohjaisen epätasa-arvon olevan oikein. Rawlsin oma näkemys oikeudenmukaisuudesta lin-

jaa, että epätasa-arvo on valitettavasti välttämätöntä, ellemme halua heikentää jokaisen asemaa. Cohen sanoo tämän johtuvan siitä, että anti-egalitarinen itsekkyyks tulee suunnata enemmän tuottavaksi, joka toimii selityksenä sille miksi epätasa-arvo on välttämätöntä. (Cohen 2001, 120-121.)

Rawlsin argumentoinnissa on Cohenin mukaan tapahtunut muutos suhteessa siihen näyttäytykö epätasa-arvon puolustaminen faktuaalisena vai normatiivisena. Artikkelissaan ”Justice as Fairness” Rawls toteaa:

If as is these inequalities work as incentives to draw out better efforts, the members of this society may look upon them as concessions to human nature: they like us, may think that people ideally should want to serve one another. But as they are mutually self-intrested, their acceptance of these inequalities is merely the acceptance of the relations in which they actually stand, and a recognition of the motives which lead them to engage in their common practices. (Rawls 1958, 173.)

Kolmetoista vuotta myöhemmin liki samanlaisen muotoilun voi löytää teoksesta *A Theory of Justice* muodossa:

If these inequalities set up various incentives which succeed in eliciting more productive efforts, a person in the original position may look upon them as necessary to cover the costs of training and to encourage effective performance. (Rawls 1971, 151.)

Näistä muotoiluista Cohen johtaa argumenttinsa Rawlsia vastaan: Jos kerran epätasa-arvoiset kannustimet ovat todella välttämättömiä huono-osaistenkin etunäkökulmasta katsottuna, niin nämä epätasa-arvoisuudet ovat tällöin välttämättömiä ainoastaan johtuen ihmisluonnon kieroutuneisuudesta, joka jossain suhteessa vahvistetaan ”Justice as Fairness” artikkelissa, mutta jota ei mainita *A Theory of Justice*ssa. Cohen sanookin että tuntuu kuin Rawls vahvistaisi vanhan ajatuksen siitä, että henkilökohtaiset paheet saavat aikaan julkiset edut, eli inhimillisen itsekkyyks voidaan saada hyödyttämään jokaista. Rawls ei vain tunnu *A Theory of Justice*ssa suostuvan tunnustamaan, että kyseessä olisivat juuri paheet. (Cohen 2001, 121-122.)

Cohen itse uskoo, että itsekkäät ihmiset vaikuttavat tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden mahdollisuuksiin toteutua. Samoin hän uskoo, että oikeudenmukaisuudessa ei voi olla pelkästään kyse valtion säätämästä rakenteesta, vaan merkitystä on myös niillä toimilla, joita ihmiset valitsevat tekevänsä kyseisissä rakenteissa, eli henkilökohtaisilla valinnoilla päivittäisessä elämässä. Cohen korostaakin feministien slogania: henkilökohtainen on poliittista. Tämän vuoksi hän torjuu Rawlsin ajatuksen siitä, että oikeudenmukaisuuden periaatteita voidaan soveltaa vain yhteiskunnan perusrakenteeseen. (Cohen 2001, 122-123.)

Cohen ei vastusta eroperiaatetta sinänsä, mutta on sitä mieltä että eroperiaatteen vahvistaminen ilmaisee, että oikeudenmukaisuus edellyttää käytännöllisesti varauksetonta tasa-arvoa itsessään, vastakohtana puuttumiselle ainoastaan ”syviin epäkohtiin”¹⁰ alkupe-
räisissä lähtökohdissa, kuten Rawls ajattelee (Rawls 1971, 7). Eroperiaate argumentoi epätasa-arvoa keskittyen materiaalisiin kannustimiin. Lahjakkaat ihmiset tuottavat enemmän kun heille maksetaan tavallista palkkaa enemmän, ja osalla tästä lisätuotosta tuetaan heikompiosaisia. (Cohen 2001, 124.)

Cohen muistuttaa, että vaikka argumentti keskittyykin sen valinnan ympärille, joka koskee hyvätuloisia ja lahjakkaita ihmisiä, niin meidän tulisi kuitenkin muistaa että tämä lahjakkuus ilmaisee pelkästään kykyä korkeisiin tuloihin markkinoilla. Näin ollen kyse on siitä että he ovat onnekseen sijoittuneet yhteiskunnassa niin, että heillä on korkeat ansiot, ja he pystyvät vaihtelevaan tuottavuuttaan sen mukaan mitä heille maksetaan. Kuitenkin kannustinargumentin kannalta tämä onnellinen asema voi johtua olosuhteista, jotka ovat täysin satunnaisia suhteessa siihen, millaisia luonnollisia tai yhteiskunnallisesti aikaansaatuja kykyjä heillä on. Argumentin kannalta ei ole merkitystä, sillä onko huippujohtaja oikeasti lahjakkaampi kuin tiskari, Rawlsin teoria hylkää kyseisen kaltaiset ansionäkökohdat. Suurempien palkkioiden oikeutus tulee puhtaasti siitä, että ne saavat aikaan tuottoisampia suorituksia. (Cohen 2001, 125.)

Cohen sanoo, että kannustinargumenttiin perustuva epätasa-arvo on vääristynyt sovellutus eroperiaatteesta siitäkin huolimatta, että se on tunnetuin ja ehkä myös kaikkein va-

---

¹⁰ Deep inequalities

kuuttavin eroperiaatteen sovellutus. Cohenin mukaan kyse on siitä, että merkittävät lahjakkaat ihmiset joko hyväksyvät tai hylkäävät eroperiaatteen: he joko hyväksyvät sen, että epätasa-arvot ovat pahasta elleivät ne paranna heikoimmassa asemassa olevien tilannetta, tai he eivät usko että kyseinen seikka sanelee oikeudenmukaisuutta. Jos he eivät usko siihen, niin silloin heidän yhteiskuntansa ei ole oikeudenmukainen todellisessa Rawlsilaisessa merkityksessä, koska Rawlsin mukaan ainoastaan yhteiskunnan jäsenet itse vahvistavat ja pitävät yllä oikeudenmukaisuuden todellisia periaatteita. Cohen muistuttaa Rawlsilaisessa hengessä, että voidaan erottaa oikeudenmukainen yhteiskunta oikeudenmukaisesta hallinnosta, joka soveltaa oikeudenmukaisia periaatteita yhteiskunnassa, jonka jäsenet eivät kuitenkaan itse hyväksy kyseisiä periaatteita. Tämä malli ei kuitenkaan vastaa niitä periaatteita joiden mukaan oikeudenmukaisuus toimii oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa. (Cohen 2001, 126.)

Rawlsilainen lähtökohta on, että lahjakkaat ihmiset vahvistavat eroperiaatteen mukaiset näkemykset eli soveltavat oikeudenmukaisuuden periaatteita omassa elämässään, jolloin he myös saavat käsityksen omasta oikeudenmukaisuudestaan sen ohessa. Rawls toteaa että täysi autonomia on sitä, että kansalaiset ajattelevat jokapäiväisessä elämässään itsestään tietyllä tavalla, jolloin he vahvistavat ja toimivat oikeudenmukaisuuden ensimmäisten periaatteiden mukaisesti, joihin he ovat sitoutuneet (Rawls 1980, 521). *A Theory of Justice*ssa Rawls linjaa:

Human beings have a desire to express their nature as free and equal moral persons, and this they do most adequately by acting from the principles that they would acknowledge in the original position. When all strive to comply with these principles and each succeeds, then individually and collectively their nature as moral persons is most fully realized, and with it their individual and collective good. (Rawls 1971, 528.)

Tällöin, kun he suhteuttavat näitä periaatteita omaan asemaansa, esille saattaa nousta heidän oman asemansa oikeutus. Miksi heidän itsensä tulisi saada suuria palkkioita työstä, joka kyllä vaatii erityisiä kykyjä, mutta joka ei ole missään suhteessa erityisen epämiellyttävää? Tällöin he saattavat kysyä että onko se ylimääräinen, jonka he saavat,

välttämätöntä heikoimmassa asemassa olevien olosuhteiden parantamiseksi¹¹. Onko niin että epätasa-arvon poistaminen tekisi kaikkien aseman heikommaksi vai onko kyse siitä, että epätasa-arvo on välttämätöntä ainoastaan siinä suhteessa, että ilman sitä lahjakkaat päättäisivät tuottaa vähemmän kuin he tuottavat nyt, tai he kieltäytyisivät erityisen vaativista viroista jos epätasa-arvo poistettaisiin tuloverolla, joka aiheuttaisi täysin egalitaristisen tuloksen? Lahjakkaat ihmiset, jotka vahvistavat eroperiaatteen, näkisivät nämä kysymykset vaikeina vastattavina, sillä juuri he tekevät kyseisistä palkkioista välttämättömiä kieltäytymällä tuottamasta normaalipalkkioilla yhtä paljon kuin muita suuremmilla tuloilla. Näin ollen suuret palkkiot ovat välttämättömiä ainoastaan sen vuoksi, että lahjakkaat ihmiset eivät ole tarpeeksi informoituja siitä, mitä eroperiaate todella vaatii. (Cohen 2001, 127.)

Cohenin mukaan voimme siis tehdä yhteenvedon siitä, että eroperiaatteen hyväksyntä ja implementointi ilmaisee, että oikeudenmukaisuus ei ole yksinomaan lakia säättävän rakenteen tehtävä, vaan merkitystä on myös valinnoilla, joita ihmiset tekevät kyseisten sääntöjen alaisuudessa. Cohen esittääkin yleismallin Rawlsilaisen eroperiaatteen virheellisestä sovellutuksesta: On markkinatalous, jossa toimijat pyrkivät maksimoimaan omat saatavansa. Sitä vasten asettuu Rawlsilainen valtio, joka valitsee tuloverotussysteemin, joka maksimoi tulonpalautukset heikoimmassa asemassa oleville, kuitenkin sillä rajoituksella, johtuen lahjakkaiden itsekeskeisestä motivaatiosta, että täysin tasa-arvoistava verotusjärjestelmä saisi kaikki huonompaan asemaan kuin järjestelmä, joka on vähemmän tasa-arvoinen. Tällainen järjestelmä olisi kuitenkin täysin ristiriidassa Rawlsilaisen oikeudenmukaisen yhteiskunnan vaatimuksien kanssa, koska niissä kansalaiset itse vapaaehtoisesti hyväksyvät ne oikeudenmukaisuuden vaatimukset, joita eroperiaate edellyttää. Yhteiskunta, joka on oikeudenmukainen suhteessa eroperiaatteeseen, tarvitsee muutakin kuin vain pakottavia sääntöjä. Se tarvitsee myös oikeudenmukaisuuden eetosta, joka vaikuttaa yksilöllisiin valintoihin. Vaadittu eetos edistää distribuutiota, joka on oikeudenmukaisempi kuin se minkä taloudellisen pelin säännöt pystyvät takaamaan. (Cohen 2001, 127-128.)

Cohen sanoo, että hänen argumenttiaan eroperiaatteen soveltamisesta voidaan kritisoida näkökulmasta joka korostaa sitä, että asenne jota lahjakkaat käyttävät päivittäisessä ta-

---

¹¹ Tämä on ainoa seikka eroperiaatteen mukaan, joka oikeuttaa kyseiset tuloerot.

louselämässä on asiankuulumatonta eroperiaatteen kannalta. Tämä johtuu siitä, että se tapahtuu jo valmiiksi perusrakenteen sisällä, jolloin se ei määrää perusrakennetta. Eroperiaatteen kuuluu vaikuttaa ainoastaan yhteiskunnan perusrakenteeseen. Voimme sanoa yhteiskunnan olevan oikeudenmukainen huolimatta siitä millaisia ihmisten valinnat ovat, kunhan kyseiset valinnat toteutuvat sellaisen perusrakenteen sisällä, joka noudattaa oikeudenmukaisuuden kahta periaatetta. Tällaiset henkilökohtaisesta valinnasta johtuvat epäoikeudenmukaisuudet eivät ole niitä epäoikeudenmukaisuuksia, joita Rawlsilaiset periaatteet on suunniteltu tuomitsemaan. Valinnat tapahtuvat vakiintuneen perusrakenteen sisällä, näin ollen ne eivät vaikuta itse perusrakenteen oikeudenmukaisuuteen. Eroperiaate on oikeudenmukaisuus periaate instituutioita varten, ja se vaikuttaa instituutioiden valintaan, ei niiden sisällä tehtäviin valintoihin. Cohen kutsuu tätä vastaargumenttia perusrakennevastaväitteeksi. (Cohen 2001, 129.)

Cohen haluaa selventää hänen omaa asemaansa ja suhdettaan John Rawlsin ajatteluun. Hänen mukaansa heidän näkemyksensä eroavat erityisesti suhteessa siihen, missä oikeudenmukaisuuden periaatteiden tulisi vaikuttaa. Cohenin perustavanlaatuinen huolenaihe ei ole yhteiskunnan perusrakenne eikä ihmisten henkilökohtaiset valinnat, vaan se miten edut ja haitat jakautuvat yhteiskunnassa. Cohenin huolenaihe on juuri distributiivinen oikeudenmukaisuus, jolla Cohen viittaa oikeudenmukaisuuteen (tai sen puutteeseen) yksilöihin kohdistuvien hyötyjen ja haittojen jaossa. Cohenin perususkomus on, että silloin distribuutiossa on epäoikeudenmukaisuutta kun ihmisten epätasa-arvoisuus hyvien suhteen johtuu lukuisista onnen ja epäonnen muodoista olosuhteissa, joilla ei ole mitään tekemistä ahkeruuden, preferenssien eikä valinnan suhteen. Tällaiset erot etujen suhteen johtuvat sekä rakenteesta että ihmisten valinnoista sen sisällä, joten Cohen on kiinnostunut kummastakin niistä. (Cohen 2001, 130.)

Cohen myöntää, että myös Rawls voi sanoa huolenaiheensa olevan distributiivinen oikeudenmukaisuus. Rawlsille kuitenkin distributiivinen oikeudenmukaisuus saavutetaan tapauksessa, jossa hyötyjen ja haittojen jako yhteiskunnassa johtuu toimista, jotka osoittavat täyttävä yhdenmukaisuutta oikeudenmukaisen perusrakenteen kanssa (Rawls 274-275, 1971). Kun tämä yhdenmukaisuus oikeudenmukaisen perusrakenteen sääntöjen kanssa on saavutettu, seuraa että ei ole tilaa henkilökohtaiselle oikeudenmukaisuudelle tai epäoikeudenmukaisuudelle, joka vaikuttaisi distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen. Rawls kyllä myöntää, että oikeudenmukaisessa rakenteessa on tilaa distribuutioon vai-

kuttavaan ilkeyteen ja anteliaisuuteen, mutta ei edes anteliaisuus pysty muuttamaan systeemiä rakenteellisesti oikeudenmukaisemmaksi, vaikka se saattaakin lisätä tasa-arvoisuutta. Cohen kuitenkin uskoo, että oikeudenmukaisesta rakenteesta löytyy tilaa merkittäväälle henkilökohtaiselle oikeudenmukaisuudelle ja epäoikeudenmukaisuudelle ja että distributiivista oikeudenmukaisuutta on mahdotonta saavuttaa pelkästään rakenteellisin keinoin. (Cohen 2001, 130-131.)

Vaikka Rawls usein mainitsee oikeudenmukaisuuden kahden peruseriaatteen koskevan ainoastaan oikeudenmukaisuuden perusrakennetta, niin Cohenin mukaan hän sanoo kolme seikkaa jotka sotivat tätä rajausta vastaan. Ensinnäkin Rawls korostaa, että kun eroperiaate toteutuu, yhteiskunta osoittaa toveruutta vahvassa mielessä: yhteiskunnan jäsenet eivät halua suurempia hyötyjä itselleen ilman että se auttaisi niitä, jotka eivät ole yhtä hyvässä asemassa (Rawls 1971, 105). Cohenin mielestä kuitenkin kyseinen vahva toveruus ei ole mahdollista jos oikeudenmukaisuus toteutuu ainoastaan perusrakenteessa ilman, että se vaikuttaa ihmisten motivaation taloudellisessa vaihdossa. Kyseinen vaatimus on Cohenin mukaan yhteen sovittamaton itsekeskeisen motivaation kanssa, jota markkinamaksimoijat edustavat ja jota eroperiaate, pelkistetyssä rakenteellisessa tulkinnassa, ei tuomitse. (Cohen 2001, 134-135.)

Toiseksi Rawls linjaa, että heikoimmassa asemassa olevat voivat säilyttää itsekunnioituksensa yhteiskunnassa, jota johdetaan eroperiaatteen mukaisesti, koska he tietävät että mikään parannus ei ole mahdollista ilman että he menettäisivät jaossa yhä enemmän. (Rawls 1971, 178-179). Cohen ei kuitenkaan usko kyseiseen selitykseen. Jos oikeudenmukaisuus liittyy ainoastaan rakenteeseen niin tällöin on mahdollista, että heikompiosaiset ovat huonossa asemassaan ainoastaan sen vuoksi, että parempiosaiset ovat valinnoissaan vahvasti tasa-arvon vastaisia. Minkä vuoksi näiden rakenteellisten ratkaisujen pitäisi taataa heikompiosaisen itsekunnioitus, kun kerran voimme nähdä, että alempi asema johtuu paremmassa asemassa olevien ihmisten itsekkäistä taloudellisista valinnoista?¹²(Cohen 2001, 135.)

---

¹² Cohen käyttää esimerkkinä poliitikkojen perustelua sille, että tuloveron nosto heikoimmassa asemassa olevien tilanteen parantamiseksi ei toimi, sillä sen vaikutukset olisivat haitallisia, koska korkeampi veroste aiheuttaisi vakavia kannustinloukkuja paremmassa asemassa olevien ihmisten tuottavuudelle. Cohen kysyy, että aiheuttaisiko tietoisuus tästä totuudesta itsekunnioituksen tunnetta heikoimmassa asemassa olevien ihmisten keskuudessa. (Cohen 2001, 135.)

Kolmanneksi Rawls linjaa, että oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa ihmiset toimivat päivittäisessä elämässään oikeudenmukaisesti, peruseriaatteisiin nojautuen. Ihmiset soveltavat kyseisiä periaatteita silloin omasta valinnastaan. Tämän he tekevät sen vuoksi, että heillä on halu ilmaista luonteensa vapaina ja tasa-arvoisina moraalisisina persoonina. Tämä onnistuisi parhaiten noudattamalla periaatteita, jotka he tunnustaisivat alkutilassa. Kun tämä toteutuu niin silloin ihmiset yksilöllisesti ja kollektiivisesti toteuttavat luonnettaan moraalisisina persoonina. (Rawls 1971, 528.) Cohen kysyy, että jos oikeudenmukaisuus toteutuu silloin, kun ihmiset valitsevat kuten haluavat rakenteessa, joka on suunniteltu implementoimaan kyseiset periaatteet, niin kuinka he voivat, tuntematta oloaan kaksinaismoralistiseksi, juhlia luonteenomaisen moraalisen persoonallisuuden toteutumista, jos he tietävät että he pyrkivät samaan aikaan saamaan markkinoilta kaiken mihin kykenevät? (Cohen 2001, 135.) Rawlsin näkemys näyttääkin varsin erikoiselta suhteessa siihen minkälaista moraalista toimijoilta odotetaan, kun he määrittelevät perusrakennetta alkutilassa ja tietämättömyyden verhon takana, verrattuna siihen minkälainen moraalinen toiminta on mahdollista kun perusrakenne on valmiina.

Virhelinja Rawlsilaisessa ajatusrakennelmassa ei ainoastaan tuhoa perusrakenneväitettä vaan myös muodostaa dilemman Rawlsin näkemykselle oikeudenmukaisuuden subjektista. Kyseinen virhelinja ilmenee kun kysymme yksinkertaisen kysymyksen: Mikä on tarkalleen ottaen perusrakenne? Cohenin mukaan Rawlsin ajattelussa on vakavaa epäselvyyttä perusrakenteen määrittelyn suhteen ja siitä johtuvaa epäjohtonmukaisuutta niiden kriteerien välillä, joita oikeudenmukaisuuden periaatteiden tulisi arvioida, suhteessa Rawlsin haluun jättää rakenteellisesti johdonmukaiset henkilökohtaisiin valintoihin liittyvien tekojen vaikutukset pois arvioinnista. Perusrakenne, joka on Rawlsille oikeudenmukaisuuden pääkohde, koostuu instituutioista. Oikeudenmukaisuuden periaatteet eivät tuomitse ihmisten tekoja instituutioiden sisällä, kunhan ihmiset noudattavat näiden instituutioiden sääntöjä. On kuitenkin Cohenin mukaan epäselvää, mitkä instituutiot pääsevät osaksi perusrakennetta. Yleensä määrittely tuntuu muodostuvan niin, että instituutiot, jotka edustavat laillista pakkovaltaa, ovat perusrakenteen muodostavat instituutiot. Perusrakennetta voidaan ensituntumalta pitää laajana pakkovaltaa määrittävänä tekijänä yhteiskunnassa, jolloin se määrittää suhteellisen kiinteästi ja yleisellä tavalla sen mitä ihmiset voivat ja joutuvat tekemään. Kuitenkin on varsin epäselvää, että Rawlsin kirjoituksissa perusrakenne aina ymmärretään yksinomaan pakkovaltaan liittyvin termein. Rawls usein toteaa että perusrakenne koostuu merkittävimmistä yhteiskun-

nallisista instituutioista, eikä hän aseta erityistä painoa pakolle kun hän kuvailee perusrakennetta kyseisessä mielessä (Rawls 1971, 7-8)¹³. Mutta kun raja ylitetään pakkoon liittyvästä järjestyksestä ei-pakkoa käyttävään yhteiskunnalliseen järjestämiseen sääntöjen ja tapojen avulla, niin silloin oikeudenmukaisuuden vaikutuspiiristä ei voi enää rajata ulos valittua käyttäytymistä, koska joissain tapauksissa se resepti, joka muodostaa epämuodollisen rakenteen, on sidottu valintoihin joita ihmiset tavanmukaisesti tekevät. (Cohen 2001, 136-137.)

Tästä seuraa Cohenin mukaan, että ainoa keino säilyttää Rawlsilainen perusrakenneväite Cohenin omaa väitettä vastaan siitä, että eroperiaate tuomitsee maksimointiin pyrkivän taloudellisen käyttäytymisen, on pitää kiinni puhtaasti pakkoon perustuvasta perusrakenteen määrittelystä. Cohenin mukaan kuitenkin kyseinen ratkaisu ei ole avoinna Rawlsille johtuen lisäluonnehinnasta, jonka hän antaa perusrakenteelle: The basic structure is the primary subject of justice because its effects are so profound and present from the start (Rawls 1971, 7). Cohenin mukaan on kuitenkin valheellista väittää, että ainoastaan pakkovaltaan liittyvät rakenteet aiheuttavat perustavanlaatuisia vaikutuksia. Esimerkkinä Cohen nostaa niiden arvojen vaikutukset, jotka hallitsevat meidän käytötämme perheissämme. (Cohen 2001, 138.) Näin ollen näyttää siltä, että Rawlsin omanakin näkemyksen on vaikea rajata niitä seikkoja, perusrakennetta, joihin oikeudenmukaisuuden perusteiden tulisi vaikuttaa.

Cohen muistuttaa että jo John Stuart Mill (1806-1873) opetti meitä ymmärtämään, että epävirallinen sosiaalinen paine voi rajoittaa vapautta yhtä paljon kuin virallinen pakkovaltaan perustava lainsäädäntö. Perheen merkityksen esiin nostaminen osoittaa, että epävirallinen painostus on erittäin relevanttia distributiiviselle oikeudenmukaisuudelle, kuten myös vapaudelle. Syy miksi perusrakenteen säännöt, kun ne on määritelty pakkovaltan avulla, eivät yksinään määritä distribuution lopputuloksen oikeudenmukaisuutta, johtuu siitä että johtuen onneikkaista olosuhteista, jotka ovat merkittävästi erillään pa-

---

¹³ Rawls toteaa, että merkittävimmillä instituutiolla hän ymmärtää poliittisen perustuslain ja pääasialliset taloudelliset ja sosiaaliset järjestelyt. Siksi ajatuksen vapauden laillinen suojele kuten myös omantunnon vapaus sekä kilpailulliset markkinat että yksityisomistus tuotannon suhteen ovat esimerkkejä merkittävimmistä yhteiskunnallisista instituutioista. Tähän kategoriaan kuuluu myös yksiavioiset perheet. Kun nämä laitetaan yhteen järjestelmään, niin merkittävimmät yhteiskunnalliset instituutiot määrittävät ihmisten oikeudet ja velvollisuudet sekä vaikuttavat siihen kuinka heidän elämän odotuksensa mahdollistuvat. (Rawls 1971, 7.)

kottavista säännöistä, eräillä ihmisillä on paljon enemmän valtaa kuin muilla määrittää mitä tapahtuu näiden sääntöjen puitteissa. (Cohen 2001, 139.)

Cohen muistuttaa että maksimoiva lainsäädäntö¹⁴ sekä pakkovaltaan perustuva perusrakenne, joka kattaa eroperiaatteen vaatimukset, ovat yhdenmukaisia maksimointiin perustuvan, koko yhteiskunnan kattavan, eetoksen kanssa joka useassa tapauksessa tuottaa huomattavaa epätasa-arvoa sekä vaatimatonta hyötyä heikoimmassa asemassa oleville. Kuitenkin Rawls julistaa nämä seikat oikeudenmukaisiksi jos hän pitää kiinni pakkovaltaan liittyvästä käsityksestään siitä, mitä oikeudenmukaisuus tuomitsee. Cohen kysyykin, miksi meidän pitäisi niin suunnattomasti välittää pakkovaltaisesta perusrakenteesta, jos kerran pääällimmäinen syy siitä välittämiseen on sen vaikutus ihmisten elämään, joka on myös syy välittää epävirallisesta rakenteesta ja henkilökohtaisen valintojen perusteista? (Cohen 2001, 140.)

Cohen linjaakin kritiikkinsä eroperiaatteeseen liittyvää kannustinargumenttia vastaan seuraavasti:

- (1) Kansalaiset oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa sitoutuvat oikeudenmukaisuuden periaatteisiin, mutta
- (2) he eivät sitoudu eroperiaatteeseen, jos he ovat omistushaluisia maksimoija päivittäisessä elämässään, näin ollen
- (3) yhteiskunnassa jota hallitaan eroperiaatteen mukaisesti, kansalaisilta puuttuu omistushaluisuus, jonka kannustinargumentti liittyy heihin.

Perusrakennevastaväite kyseiseen kritiikkiin on seuraavanlainen:

- (4) Oikeudenmukaisuuden periaatteet hallitsevat ainoastaan oikeudenmukaisen yhteiskunnan perusrakennetta, näin ollen
- (5) kansalaiset oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa voivat sitoutua eroperiaatteeseen huolimatta siitä minkälaisia heidän valintansa ovat kyseisessä raken-

---

¹⁴ Maksimoivalla lainsäädännöllä viitataan lainsäädäntöön joka pyrkii maksimoimaan heikoimmassa asemassa olevien perushyödykekimpun kokoa, huolimatta siitä mikä olisi odotettava sopiva toiminta taloudellisilla agenteilla valinnoissaan.

teessa. Jopa silloin kun heidän taloudelliset valintansa ovat täysin omistushaluisia. Näin ollen

- (6) väite (2):lta puuttuu oikeutus.

Cohenin alustava vastaus perusrakennevastaväitteeseen kuuluu:

- (7) Väite (5) on yhteensopimaton useiden Rawlsilaisten näkemysten kanssa siitä, mikä on suhde kansalaisten ja oikeudenmukaisuuden periaatteiden välillä oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa.

Cohenin lopullinen vastaus perusrakennevastaväitteeseen kuuluu

- (8) Väite (4) on kestämaton.

Cohen painottaa, että vaikka hän kiistääkin perusrakenneväitteen, niin siitä ei suoraan seura se, ettei eroperiaate asianmukaisesti arvioisi, ei pelkästään valtiollista politiikkaa, vaan myös jokapäiväisiä taloudellisia valintoja. Cohen pyrkii ainoastaan sanomaan sen, että hänen argumenttia ei voi kumota pelkästään toteamalla, että jokapäiväiset valintamme ovat oikeudenmukaisuuden toiminta-alueen ulottumattomissa, sillä tälle väitteelle ei löydy todellista pohjaa. Eli toisin sanottuna vahva rakenne-valintaerottelu ei päde taloudellisten kysymysten suhteen. Valintoja, joita tehdään taloudellisen rakenteen sisällä, ei voida sulkea pois oikeudenmukaisuuden soveltumisalasta sillä perusteella, että ainoa asia, joka kattaa oikeudenmukaisuuden pääsoveltumisalan olisi rakenne itsessään. (Cohen 2001, 140-142.)

Näyttää siltä, että oikeudenmukaisuuden periaatteiden rajaaminen koskemaan ainoastaan yhteiskunnan perusrakennetta tuottaa ongelmia, kun sitä sovelletaan Rawlsin ajattelun muihin näkemyksiin. Näin ollen voimme löytää Cohenin kritiikistä paljon samaa mitä oli myös Ackermanilla. Kummankin mukaan Rawlsin *A Theory of Justice*n näkemyksistä, eroperiaatteesta, alkutilasta ja tietämättömyyden verhosta, löytyy paljon ristiriitaisuuksia, kun niitä peilataan Rawlsin koko muuhun tuotantoon.

Perusrakenteen ja oikeudenmukaisuuden suhde näyttäytyy myös ongelmallisena suhteessa siihen mitkä epäkohdat ovat sellaisia, jotka Rawlsin mukaan tulisi pyrkiä korjaamaan oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa. Voimmeko löytää Rawlsin omasta ajattelus-

ta näkemyksiä, jotka tukevat sitä että meidän pitäisi puuttua oikeudenmukaisuuden nimissä myös yhteiskunnallisiin seikkoihin, jotka jäävät Rawlsin määrittelemän perusrakenteen ulkopuolelle? Tähän kysymykseen voimme saada vastauksia, jos tutustumme onniegalitaristien näkemyksiin oikeudenmukaisuudesta, jotka ovat monessakin suhteessa velkaa John Rawlsin teorioille, mutta eivät ole kuitenkaan yhdenmukaisia Rawlsin teorian perusnäkemysten suhteen.

2.5 John Rawlsin suhde onniegalitaristeihin

Jos tarkastelemme distributiivisen oikeudenmukaisuuden kenttää Rawlsin *A Theory of Justice* jälkeen, niin yhtä merkittävimmistä teorioista, joka on sinne muodostunut, nimitetään onniegalitarismiksi. Teorian peruslähtökohtana on ajatus siitä, että ihmisten väliset epäoikeudenmukaisuudet ovat hyväksyttävissä jos ne juontuvat ihmisten vapaaehtoisista valinnoista. Kun taas ne epäoikeudenmukaisuudet, joihin ihmiset eivät ole voineet vaikuttaa, ovat epäoikeudenmukaisia. Näihin ei-valittuihin ehtoihin kuuluvat sosiaaliset seikat, kuten luokkatausta ja vanhempien varallisuus. Niihin saatetaan laskea myös henkilöiden luontaiset kyvyt ja älykkyys. (Scheffler 2003, 5).

Onniegalitarismin kannattajat usein nostavat esille John Rawlsin ensimmäisenä aitona suuntauksen kannattajana. Rawlsin teoksesta *A Theory of Justice* voimme löytää ajatusrakennelman, joka vaikuttaa idealtaan läheiseltä onniegalitaristeihin verrattaessa (Nelkin 2008, 5-6). Rawls toteaa, että vallitseva tulojen ja vaurauden jakautuminen perustuu sitä edeltävästä luonnollisia ominaisuuksia, kuten luontaisia lahjakkuuksia ja kykyjä, korostavan jaon kumulatiivisista vaikutuksista. Näitä luontaisia kykyjä on joko kehitetty tai jätetty käyttämättä ja niiden käyttöä on joko suosittu tai ne ovat olleet epäsuosiossa aikojen kuluessa yhteiskunnallisten olosuhteiden mukaan. Muutokset näissä satunnaisuuksissa perustuvat vahinkoon ja hyvään onneen. Rawlsin mukaan intuitiivisesti voidaan sanoa, että luonnollisen vapauden systeemin ilmeisin epäkohta on se, että se sopimattomasti antaa tällaisten moraalisen näkökulmasta mielivaltaisten tekijöiden vaikuttaa jako osuuksiin. (Rawls 1971, 72).

Yleinen poliittinen moraalit liberaaleissa yhteiskunnissa pitää epäoikeudenmukaisena sitä jos yhteiskunta ei pysty tuottamaan yhtä kyvykkäille ihmisille yhtäläisiä mahdolli-

suuksia. Näin ollen vallitseva moraalit jakaa onniegalitarismin kanssa ajatuksen siitä, että ei-valitut olosuhteet eivät voi oikeuttaa epätasa-arvoa. Onniegalitarismi menee kuitenkin vallitsevaa poliittista moraalit pidemmälle, kun sen mukaan myöskään ihmisen luontaiset kyvyt kuten luovuus, älykkyys tai yritteliäisyys ei voi toimia legitiiminä syyinä ihmisten väliselle eriarvoisuudelle. Samuel Scheffler toteaa, että toisaalta onniegalitarismi korostaa valintojen merkitystä; jos joku haluaa tehdä pidempää päivää töissä saadakseen enemmän rahaa, niin tämä hänelle sallittakoon, ilman että siihen kohdistuisi redistributiivista verotusta. Kyse on kuitenkin valinnasta, ei olosuhteista. Onniegalitarismi onkin, verrattuna vallitsevaan poliittiseen moraalit, useissa suhteissa halukkaampi käyttämään redistributiivista verotusta, kun taas joissain tapauksissa se on vähemmän halukas käyttämään sitä. (Scheffler 2003, 6.)

Kuten jo aikaisemmin mainittiin, onniegalitarismin usein esitetään jatkeena ja yleistyksenä eräistä Rawlsilaisista argumenteista, joiden implikaatioita Rawls itse ei tajunnut täysin arvostaa. On jopa väitetty, että onniegalitaristien argumentit ovat Rawlsin peruskäsitteille uskollisempia kuin hänen oma näkemyksensä oikeudenmukaisuudesta. Scheffler kuitenkin toteaa, että onniegalitarismi saa vain vähän tukea Rawlsin ajattelusta. Hän myöntää että onniegalitarismin perusta on Rawlsin töissä, mutta Rawlsin itsensä ei onnistunut kehittää tätä näkemystä johdonmukaisella tavalla. Schefflerin mukaan Rawlsin töissä on kaksi ensisijaista aspektia, joiden voidaan katsoa epäsuorasti edustavan onniegalitarismin ideaa: ensinnäkin hänen epämuodollinen moraalinen argumenttinsa siitä, että hänen esittämänsä kaksi oikeudenmukaisuusperiaatetta ovat ylivoimaisia verrattuna "laissez-faire"-ajatuksen¹⁵ luonnollisen vapauden systeemiä, jota rajoittaa ihmisten yhtäläinen vapaus ja muodollinen mahdollisuuksien tasa-arvo. Rawlsin mukaan luonnollinen vapaus sallii ihmisten luontaisten ominaisuuksien ja syntymästä johtuvan sosiaalisen aseman vaikuttaa liian voimakkaasti resurssien jakoon. Nämä tekijät ovat kuitenkin mielivaltaisia moraalista näkökulmasta. Rawls toteaa, että tiukassa mielessä tämä ei kelpaa argumentiksi hänen käsitykselleen oikeudenmukaisuudesta. Tästäkin huolimatta tämä epävirallinen moraalinen argumentti on toiminut alullepanevana muodostelmana onniegalitaristiselle idealle siitä, että epätasa-arvoisuudet, jotka

---

¹⁵ Laissez-faire on markkinoiden äärimmäistä vapautta korostavien tahojen tunnuslause. Lause kääntyy "antakaa tehdä" jolla viitataan siihen että markkinoiden ja niissä vaikuttavien toimijoiden tulisi saada tehdä asioitaan rauhassa, ilman että markkinoiden prosesseihin puututtaisiin poliittisin keinoin.

juontavat olosuhteista, joita henkilö ei ole voinut valita, ovat epäoikeudenmukaisia. (Scheffler 2003, 7-9.)

Toinen aspekti Rawlsin näkemyksessä, joka on ymmärretty onniegalitarismia tukevaksi, on vetoamus siitä, että meidän tulisi pitää ensisijaisia hyviä (primary social goods) sopivana perustana yleiselle vertailulle. Tätä näkemystä on kritisoitu siitä, että se ei ota huomioon ihmisten erilaisia preferenssejä hyvien suhteen: se mikä riittää toiselle, ei pakosti kelpaa toiselle. Rawls itse korostaa, että ihmiset pystyvät kontrolloimaan heidän omia tarpeitaan ja toiveitaan suhteessa heidän odotuksiinsa. Ne, joilla on kallis maku, ovat luultavasti suhteuttaneet sen siihen kuinka suuriin tuloihin ja omaisuuteen he voivat otaksua kykenevänsä elämänsä aikana. Näin ollen on epäoikeudenmukaista olettaa heiltä vähemmän vaatimuksia vain sen vuoksi, että säästäisimme toisia niiltä seurauksilta, jotka johtuvat heidän omasta näkemyksen ja kurin puutteestaan. Tätä Rawlsin vastusta on pidetty varhaisena ilmentymänä onniegalitaristisesta näkökulmasta, siitä että ihmisten pitää kantaa vastuunsa valinnoistaan ja taloudelliset eriarvoisuudet ovat legitiimejä, jos ne johtuvat ihmisten erilaisista valinnoista. (Scheffler 2003, 9-10.)

Vaikka voimme havaita Rawlsin ajattelussa onniegalitaristisia piirteitä, niin kuitenkin Rawlsin oma teoria oikeudenmukaisuudesta eroaa siitä ainakin kahdessa merkittävässä suhteessa. Ensinnäkin eroperiaate ei tee mitään erityisjärjestelyjä niiden suhteen, joilla on erityiset lääketieteelliset tarpeet, vaikka ne tarpeet johtuisivat luonnollisista olosuhteista, joita henkilö ei itse valinnut¹⁶. Rawlsin periaatteet käsittävät vain perushyödykkeet, kuten rahan, kun vertailemme yksilöiden hyvinvointia. Toiseksi eroperiaate pyrkii maksimoimaan heikoimmassa asemassa olevan luokan aseman perushyödykkeiden mukaan. Sillä ei ole merkitystä, johtuuko heikompi asema alun perin siitä, että ryhmän jäsenet vaihtoivat suuremmat tulot suurempaan vapaa-aikaan. Näin ollen eroperiaate puutuu prosessiin, missä erot ihmisten vapaaehtoisissa valinnoissa aiheuttavat taloudellista epätasa-arvoa, joten se odottaa että jotkut ihmiset kantavat kulut toisten ihmisten valinnoista. Tämän vuoksi eroperiaate on yhteensopimaton onniegalitaristisen näkökulman kanssa. Tästä johtuen Rawlsia on syytetty epäjohtonmukaisuudesta. Scheffler kuitenkin

---

¹⁶ Rawls kommentoi erityisten lääketieteellisten tarpeiden tarvetta saada niitä tukeva järjestelmä ”laajentumisen ongelmana”, joka lykkääntyy siihen asti kunnes oikeudenmukaisuuden ensimmäiset ongelmat on käsitelty. Rawls kommentoi teoksessaan *Political Liberalism*: ”Perhaps we simply lack the ingenuity to see how the extension may proceed. In any case, we should not expect justice as fairness, or any account of justice, to cover all cases of right and wrong. Political justice needs always to be complemented by other virtues.” (Rawls 1993, 21.)

muistuttaa, että Rawlsin näkemys ei perustu erotteluun olosuhteiden ja valintojen välillä. Se ei pyri olemaan piittaamatta kyvyistä. Rawlsille tällä erottelulla ei ole samanlaista perustavanlaatuaista merkitystä kuin sillä on onnialitaristeille. Näin olleen Rawlsin ajattelu eroaa varsin suuresti onnialitaristien vastaavasta. Hänen teoriailaan on eri pyrkimykset ja tavoitteet, ja se nojaa erilaisiin moraalisiin lähtökohtiin. Schefflerin mielestä Rawlsin argumentit tukevat Rawlsin omaa näkökulmaan eivätkä onnialitarismia, vaikka näistä näkemyksistä löytyy tiettyjä yhtäläisyyksiä. (Scheffler 2003, 10-12.)

Rawlsin pyrkimyksenä ei ole saada aikaan näkemystä oikeudenmukaisuudesta, joka minimoisi puhtaan onnen vaikutukset, vaan Rawls pyrkii määrittelemään kaikkein järjevimmän näkemyksen oikeudenmukaisuudesta, joka voisi säädellä modernin demokraattisen yhteiskunnan perusrakennetta. Yksilöllä on erilaiset käsitykset hyvästä ja erilaiset suunnitelmat ovat rationaalisia eri ihmisille. Rawls puhuu luonnollisten kykyjen ja yhteiskunnallisten satunnaisuuksien moraalista mielivaltaisuudesta sen vuoksi, että hän näkee, että hänen esille nostamiensa tekijöiden mielivaltaisuus auttaa heikentämään teorialle vahvan vastaväitteen ja vaikutusvaltaisen vaihtoehdon vaikutusta hänen omalle näkemykselleen. Tavoitteena ei siis ole hävittää mielivaltaisten tekijöiden vaikutusta. Tämä Rawlsin teorialle vahva vastaväite on, että lahjakkaat ja ahkerammat ihmiset ansaitsevat suuremmat taloudelliset palkkiot kuin Rawlsin teoria heille mahdollistaa. Tätä kantaa puolustetaan luonnollisen vapauden nimissä, eli ihmisillä tulisi olla vapaus kilpailla vain vähän säännellyillä vapailta markkinoilla, joilla ainoana rajoitteina ovat yksilöiden perusvapaudet ja vaatimukset muodolliselle mahdollisuuksien tasa-arvolle. (Scheffler 2003, 25-26.)

Rawlsin mielestä luonnolliseen systeemiin vetoaminen on ainoastaan näennäisesti moraalista. Se laajuus, millä kyseinen systeemi mahdollistaa syntymän kautta saatujen luontaisten ominaisuuksien ja sosiaalisten suhteiden vaikutuksen ihmisten materiaaliin tulevaisuuden näkymiin, ei ole puolusteltavissa. Tämä johtuu siitä, että se on yhteensovittamatonta sen käsityksen kanssa, että ihmiset ovat tasa-arvoisia keskenään ja sen vuoksi, että noilla satunnaisuuksilla ei ole minkäänlaista moraalista perustaa. Jos otamme vakavasti idean siitä että kaikilla kansalaisilla on yhtäläinen asema yhteiskunnassa ja jokaisella tulisi olla mahdollisuus pyrkiä kohti omaa rationaalista elämänsuunnitelmaansa reilussa yhteistoiminnallisessa rakenteessa, niin tällöin on sopimatonta luoda institutionaalisia suunnitelmia, jotka pistävät näiden suunnitelmien toteutumisen riippu-

vaiseksi luonnollisista ja sosiaalisista satunnaisuuksista, joihin näillä ihmisillä ei ole minkäänlaista moraalista auktoriteettia. Tämän vuoksi Schefflerin mukaan Rawls korostaa luontaisten kykyjen ja yhteiskunnallisen aseman moraalista mielivaltaisuutta, koska se poistaa tendenssiä kohdella kyseisiä tekijöitä moraalisisina auktoriteetteina, etenkin tilanteissa joissa se saattaisi asettaa vaaka-laudalle jotain moraalisesti perustavanlaatuis- ta. (Scheffler 2003, 26.)

Schefflerin mukaan relevanttia Rawlsille on näiden kahden näkemyksen yhdistelmä. Ensimmäinen näkemys on se, että luonnollisten ja yhteiskunnallisten satunnaisuuksien jakamiselta puuttuu kaikki moraalinen perusta. Toinen näkemys korostaa sitä, että taloudellinen jakomenetelmä, joka linkittyy turhan kiinteästi noihin satunnaisuuksiin, kyseenalaistaa näkemyksen kaikista kansalaisista tasa-arvoisina. Näin ollen jos Rawls on oikeassa, näiden kahden näkemyksen yhdistelmä antaa meille syyn hylätä luonnollisen vapauden järjestelmän, kun kerran olemme ymmärtäneet yhteiskunnan vapaiden ja tasa-arvoisten ihmisten reiluna yhteistyöjärjestelmänä. Schefflerin mukaan Rawlsille perustavinta on kansalaisten tasa-arvoinen asema. Ihmisten luonnollisten ja sosiaalisten lähtökohtien mielivaltaisuus on tärkeää sen vuoksi, että se auttaa selkiyttämään niitä jaollisia implikaatioita, joita yhtäläisen kansalaisuuden tosissaan ottaminen aiheuttaa. (Scheffler 2003, 26.)

Scheffler sanookin, että kun vertailemme Rawlsin ajatuksia onniegalitaristien vastaaviin, voimme huomata kaksi asiaa: Ensinnäkin voimme todeta, että Rawlsin näkemyksestä ei saada tukea onniegalitaristisille näkökulmille. Pelkästään Rawlsin viittaukset luonnonloton mielivaltaisuuteen eivät riitä tekemään hänestä onniegalitaristien esitaistelijaa. Toinen seikka on se, että Rawlsin teorioiden avulla distributiivinen egalitarismi voidaan ankkuroida yleisempään käsitykseen tasa-arvosta yhteiskunnallisena ja poliittisena ideaalina. Rawlsin näkemys korostaa kansalaisia vapaina ja tasa-arvoisina ihmisinä, jolloin tehtävänä on päättää, mitkä distributiivisen oikeudenmukaisuuden periaatteet ovat sopivimpia moderneille demokraattisille yhteiskunnille. Eli kysymys on siitä, mitkä oikeudenmukaisuusperiaatteet toteuttavat johdonmukaisemmin yksilöiden vapautta ja tasa-arvoa tämän päivän olosuhteissa. Tasa-arvo käsitetään yhteiskunnalliseksi ja poliittiseksi ideaaliksi, joka hallinnoi ihmisten välisiä suhteita. Tasa-arvon ydinajatus ei edellytä sitä, että meillä olisi jotain joka pitäisi jakaa tasan, vaan ydinajatuksena on, että tasa-arvo on normatiivinen käsitys ihmisten välisistä suhteista. Tällöin relevantti kysymys on,

että mitkä yhteiskunnalliset, poliittiset ja taloudelliset järjestelyt ovat yhteen sovitettavissa tasa-arvo käsityksen kanssa. (Scheffler 2003, 30-31.)

Brian Barry (1939-2009) muistuttaa teoksessaan *Theories of Justice* (1989), että perustavanlaatuisista eroperiaatteelle on sen suhde siihen liittyvän prima facie tasa-arvokäsityksen merkityksestä oikeudenmukaisuudelle. Rawlsin näkemys moraalisesti mielivaltaisesta kattaa kaikki ne erot saavutuksissa, jotka perustuvat moraalisesti mielivaltaisiin tekijöihin. Barryn mielestä hyväksyttävoin esittely Rawlsin näkemyksestä olisi puhua kolmesta lotosta. On luonnonlotto, joka jakaa geneettiset kyvyt. Yhteiskunnallinen lotto jakaa enemmän ja vähemmän suotuisat koti- ja kouluympäristöt. Sitten on vielä se mitä Hobbes kutsui nimellä ”Jumalan salainen vaikutus, jota ihmiset sanovat hyväksi onneksi” (Hobbes 1999, 92). Kyseinen lotto jakaa sairaudet, onnettomuudet ja sattumat, joiden johdosta ollaan oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Tähän lisätään periaate siitä, että sen mikä on moraalisesti mielivaltaista, ei pitäisi millään tavalla vaikuttaa siihen, kuinka ihmiset menestyvät perushyvien suhteen. Näin ollen oikeutuksen perustalla ei ole millään muulla seikalla merkitystä kuin perushyvien tasa-arvoisella jaolla. (Barry 1989, 226.)

Rawlsin teoria on vastine ennen *A Theory of Justice* ilmestymistä keskustelua hallinneille utilitaristisille teorioille, joissa pyrkimys yleiseen hyötyyn saattoi johtaa ongelmiin, joissa teoria olisi mahdollistanut yhden yksilön uhraamisen yhteisen hyvän vuoksi. Vastaavan ongelman ratkaiseminen ilmenee myös Rawlsin näkemyksissä tulonjaon oikeudenmukaisuudesta. Kuinka voimme varmistaa että ihmisen oikeutta omaisuuteen voidaan kunnioittaa, eikä ketään käytetä pelkästään välineenä toisten ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseen, kuitenkin niin että samanaikaisesti mahdollistamme mahdollisimman oikeudenmukaisen tulonjaon ja sen aikaansaamat hyvät seuraukset yhteiskunnassa. Tämän vuoksi Rawlsin oikeudenmukaisuuden periaatteet ovat järjestyksessä niin, että ihmisen perusoikeudet ja vapaudet varmistetaan ensin kuin alamme toteuttaa muita jakoja yhteiskunnassa. Näin ollen jokaiselle yksilölle varmistetaan peruslähtökohdat, jotka takaavat hänelle sen aseman mikä kansalaiselle oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kuuluu.

Perusrakenne on Rawlsille tärkeä sen vuoksi että se mahdollistaa sen, että oikeudenmukaisuuden toteuttamisessa ei eksytä ihmisten erilaisten preferenssien viidakoihin kiiste-

lemään yksityiskohdista, joilla ei ole oleellista merkitystä kokonaisrakenteen kannalta. Jokaisen mahdollisen epäkohdan korjaaminen samalla painoarvolla johtaisi ongelmiin, joissa emme näkisi metsää puilta, eli emme pystyisi keskittymään oikeudenmukaisuuden toteutumisen kannalta oleellisiin seikkoihin. Rawlsia on vaikea pitää varsinaisena onnialtaristikana, koska hän ei painota jokaisen onnesta johtuvan epäkohdan välttämättömyyttä korjaamista.

G.A. Cohenin Rawlsin perusrakenneargumentoinnin kritiikki ei mielestäni ota tarpeeksi huomioon Rawlsin näkemyksen niitä painotuksia, jotka pyrkivät selkeästi kehittämään oikeudenmukaisuuden mahdollista arviointia yleisellä, yhteiskunnallisella tasolla, jolloin on vaikeaa ja osittain ohi aiheen menevää suhteuttaa niitä yksittäisten yksilöiden toimintaan ja preferensseihin, vaikka kummatkin osittain liittyvät toisiinsa. Cohenin kritiikki ei vie pohjaa pois Rawlsin teorian oikeutukselta, eikä se vähennä sen merkitystä. Cohen itsekin myöntää Rawlsin eroperiaatteen ansiot. Se lähinnä osoittaa sen, että Rawlsin teoriasta löytyy kehitystarpeita, jotta sen avulla voitaisiin tarkastella oikeudenmukaisuutta sillä tasolla ja tarkkuudella jotta Cohenin lähtökohdat siitä, että myös ihmisten valinnat perusrakenteen sisällä tulisi ottaa huomioon oikeudenmukaisuutta arvioitaessa, vaatisivat.

Mielestäni Rawlsin näkemys tulisi ymmärtää niin, että hänen pyrkimyksenään on mahdollistaa oikeudenmukainen tulonjako ilman, että kajotaan ihmisten todellisiin vapauksiin ja oikeuksiin. Rawls ei niinkään linjaa, että ihmisillä tulisi olla oikeus menestyä jos se ei ole pois muilta ihmisiltä, vaan päinvastoin että ainoastaan silloin kun toisten ihmisten menestyminen auttaa muita ihmisiä parempaan vaurauteen ja mahdollistaa heikompien aseman parantumisen, niin voimme pitää tuloeroja moraalisisessa mielessä hyväksyttävänä. Periaatteiden tavoitteena ei ensisijaisesti ole kannustaa lahjakkaita menestymään, vaan pyrkimys on varmistaa yhteiskunnassa heikommassa asemassa olevien pärjääminen. Rawlsille taloudellisella tehokkuudella ei ole itseisarvoa ja ihmisten luonnolliset kyvyt ovat sattumankauppaa, näin ollen hänen ajattelunsa moraalisisessa perustassa ei ole mitään mikä tekisi yhteiskunnallisesta tulonjaosta verotuksen avulla itsessään moraalisesti epäilyttävää.

Rawlsin esittämien ajatusten merkitys tulonjakokeskustelulle on ollut erittäin tärkeä. Erityisesti eroperiaatteen merkitys tulonjaon oikeutusta perustelevana seikkana on vai-

kuttanut vahvasti erilaisiin näkemyksiin. Toisaalta Rawlsin ajatuksista esitetyt tulkinnat eivät aina ole täysin yhdenmukaisia Rawlsin omaan ajatteluun nähden, kuten Scheffler pyrkii todistamaan verratessaan Rawlsin omia ajatuksia onniegalitaristien Rawls - tulkintoihin. Rawlsille itselleen niiden seikkojen, joita ihmiset eivät voineet itse valita, minimointi ei muodosta yhteiskuntafilosofisen ajattelun perustavanlaatuisia ydintä, toisin kuin onniegalitaristeilla. Rawls pyrkii ensisijaisesti määrittelemään oikeudenmukaisen yhteiskunnan perusrakenteet ja peruseriaatteet.

3. MUTTA ESITETTYJÄ NÄKEMYKSIÄ DISTRIBUTION OIKEUDENMUKAISUUDESTA

Distribution oikeudenmukaisuus on ollut Rawlsin *A Theory of Justice*n jälkeen yksi poliittisen filosofian tärkeimmistä aiheista. Näin ollen aiheita ovat kommentoineet eri näkemyksiä edustaneet ajattelijat koko poliittisen filosofian alueelta. Tässä osuudessa käsittelen kolmea eri näkemystä oikeudenmukaisesta distributiosta, jotka mielestäni tuovat lisää lihaa Rawlsin aloittaman keskustelun ympärille. Ensimmäisen näkemyksen esittää Robert Nozick, jonka edustama libertarismi korostaa ihmisten oikeuksia itseensä ja ulkoisiin resursseihin. Nozickin distributiivinen oikeudenmukaisuus korostaa proseduraalista oikeudenmukaisuutta, eli oikeudenmukaisten lähtökohtien merkitystä oikeudenmukaisuuden arvioinnissa lopputuloksen sijaan.

Toisena oikeudenmukaisen distribution mallina esitetään kommunitaristiseen koulu-kuntaan lasketun Michael Walzerin näkemys. Walzer korostaa sitä, että eri alueilla on erilaiset periaatteet oikeudenmukaiselle distributiolle. Oikeudenmukaisuudelle on hänen mukaansa vaikeaa määritellä kaikkiin tilanteihin sopivaa yleispätevää mallia, esimerkiksi markkinoilla vallitsee erilaiset periaatteet kuin poliittisissa rakenteissa. Kolmas osuudessa esitetty näkemys distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta on Liam Murphyn ja Thomas Nagelin. Murphy ja Nagel käsittelevät yksilön ja valtion suhdetta taloudellisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta ja niitä oikeutettuja tilanteita ja keinoja, joilla valtio voi puuttua ihmisten tuloihin ja omaisuuteen.

3.1 Robert Nozickin näkemykset distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta

Robert Nozick (1938–2002) on eräs 1900-luvun lopun tunnetuimmista ajatteliijoista, ja hänen voidaan jo nyt sanoa päätyneen viime vuosisadan kaanoniin. Tästä huolimatta voidaan esittää näkemys siitä, että Nozick ja muutkin libertarismia kannattavat filosofit näyttävät modernin poliittisen filosofian keskusteluissa usein antiteesinä vallitsevalle liberaalis-demokraattiselle päävirtaukselle. Näin ollen heidän ajatuksiinsa suhtaudutaan usein välttämättömänä pahana, joka pitää kumota mahdollisimman nopeasti. Tällöin

heidän argumenteilleen ei välttämättä pystytä antamaan niiden ansaitsemaa huomiota puhumattakaan suopeasta tulkinnasta. Nozickiin saattaa olla vaikeampi suhtautua neutraalimmin kuin vähemmän räväkkään ajattelijaan. Kuitenkaan emme saisi antaa henkilökohtaisen mielipiteemme Nozickin ajattelun sisällöstä estää meitä tutkimasta mahdollisimman objektiivisesti ja tasapuolisesti hänen esittämiään ajatuksia. Nozick ansaitsee enemmän kuin olla modernin filosofian virallinen olkiukko. Meidän tulisi ottaa vakavasti Nozickin vallitseviin oppeihin kohdistama kritiikki ja vastata Nozickin esittämään haasteeseen.

Esittelen Nozickin distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen liittyviä näkemyksiä. Lähteenäni tässä toimii Nozickin pääteos *Anarchy, State and Utopia* (1974). Kiinnitän erityistä huomiota Nozickin oikeutuksen teoriaan, mallinnettujen periaatteiden kritiikkiin sekä ulkoisten resurssien omistusoikeuteen. Nozickin kriitikkoina toimivat Thomas Nagel, G.A. Cohen ja Will Kymlicka, jotka kaikki mielestäni ottavat Nozickin antaman haasteen tosissaan ja tuovat hyvin esille ne kohdat, joissa Nozickin teoria ei selkeästi toimi sillä johdonmukaisuuden ja vakuuttavuuden tasolla, minkä hän itse on sille asettanut.

Yleisellä tasolla Nozickista voidaan sanoa, että hän edustaa libertaristista koulukuntaa ja siinä olevaa deontologista suuntausta, eli moraalisesta näkökulmasta oikeudenmukaisen lähtökohdan ja ihmisille kuuluvien oikeuksien toteutuminen on merkityksellisempää kuin niistä seuraavien olosuhteiden mahdollinen tasa-arvoisuus. Eerik Lagerspetz nimeääkin Nozickin luonnonoikeudelliseksi ajattelijaksi, eli Nozick siis uskoo vahvoihin luonnollisiksi katsottaviin yksilön oikeuksiin, mikä tarkoittaa sitä että oikeuksien olemassaolo ei ole riippuvaista vallitsevista yhteiskunnallisista olosuhteista (Lagerspetz 2004, 93.) Tutkittaessa Nozickin *Anarchy, State and Utopiassa* esittämiä ajatuksia on hyvä ottaa huomioon, että ne olivat vastine John Rawlsin *A Theory of Justice* -teoksen (1971) aikaansaamalle keskustelulle.

Nozick kannattaa minimaalista valtiota, sillä mikä tahansa laajempi valtio loukkaa ihmisten oikeuksia¹⁷. Nozickin mukaan yleensä nämä vaatimukset laajemman valtion

---

¹⁷ *Anarchy, State and Utopian* johdannon Nozick aloittaa toteamalla, että yksilöillä on oikeuksia, ja on olemassa asioita joita yksikään yksilö tai ryhmä ei voi tehdä ilman, että kyseisiä oikeuksia vahingoitettaisiin. Nämä oikeudet ovat niin vahvoja ja kauaskantoisia että ne nostavat kysymyksen siitä, mitä voivat

puolesta oikeutetaan sillä, että ne ovat välttämättömiä distributiivisen oikeudenmukaisuuden kannalta. Kuitenkaan termi distributiivinen oikeudenmukaisuus ei ole neutraali. Kuullessaan sanan distributio ihmiset olettavat, että joku tahoa tai mekanismi käyttää jotain periaatteita tai kriteerejä antaessaan hyviä ihmisille. Tähän distributiivisten osuuksien prosessiin saattaa tällöin hiipiä virheitä, jolloin muodostuu avoin kysymys siitä pitäisikö tapahtua redistribuutiota, eli pitäisikö meidän tehdä uudestaan se mitä on jo kertaalleen tehty, vaikkakin huonosti? Nozick toteaa tähän, että ei ole olemassa mitään keskitettyä distributiota. Mikään henkilö tai ryhmä ei ole oikeutettu kontrolloimaan resursseja ja päättämään kuinka ne tulisi jakaa. Mitä kukin saa, on se mitä toiset antavat hänelle vaihdossa jostakin tai lahjana. Vapaassa yhteiskunnassa erilaiset henkilöt kontrolloivat eri resursseja ja uudet omistukset muodostuvat vapaaehtoisen vaihdon ja ihmisten toiminnan kautta. Lopullinen tulos johtuu useiden ihmisten päätöksistä, joihin erilaiset prosessiin osallistuneet ihmiset ovat olleet oikeutettuja. (Nozick 1974, 149–150.)

Nozickin oikeutuksen teoria (entitlement theory) käsittelee sitä kuinka ihminen voi saada omistuksia haltuunsa. Oikeudenmukaisen omistuksen kenttä koostuu kolmesta pääseikasta. Ensimmäinen seikka on alkuperäinen omistuksien hankinta, eli omistamattomien asioiden itselleen omiminen. Kuinka ja minkälaisien prosessien avulla asiat voivat tulla omistetuiksi? Näihin seikkoihin Nozick viittaa oikeudenmukaisen haltuunoton periaatteella. Toinen seikka käsittelee omistuksien siirtämistä yksilöltä toiselle, eli kuinka voimme saada asioita toisilta itsellemme. Näitä seikkoja kutsutaan oikeudenmukaisen vaihdon periaatteiksi. Nozickin mukaan, jos maailma olisi täysin oikeudenmukainen, seuraava induktiivinen määrittely kattaisi tyhjentävästi oikeudenmukaisen omistuksen alueen:

1. A person who acquires a holding in accordance with the principle of justice in acquisition is entitled to that holding
2. A person who acquires a holding in accordance with the principle of justice in transfer, from someone else entitled to the holding, is entitled to the holding.

---

valtio ja sen toimijat tehdä, jos ylipäättänsä jotain on mahdollista tehdä? Nozickin mukaan koko kirjan pääpointti valtion suhteen on se että vain minimaalinen valtio, joka rajoittuu kapeisiin tehtäviin suojelemaan väkivaltaa ja varkautta vastaan sekä toimien varmistajana sopimuksien toimeenpanemiselle, on oikeutettavissa. Mikä tahansa laajempi valtiomalli loukkaa ihmisten oikeuksia olla joutumatta pakotetuksi tekemään tiettyjä asioita ja ovat näin ollen ei-oikeutettuja. (Nozick 1974, ix.)

3. No one is entitled to a holding except by (repeated) applications of 1 and 2

Täydellinen distributiivisen oikeudenmukaisuuden periaate toteaisi yksinkertaisesti, että distributio on oikeudenmukainen jos jokainen on oikeutettu niihin omistuksiin, joita he hallitsevat kyseisen distribuution alaisuudessa. (Nozick 1974, 150–151.)

Nozick täsmentää näkemystään sanomalla, että distributio on oikeudenmukainen jos se muodostuu toisesta oikeudenmukaisesta distributiosta legitiimein keinoin. Nämä legitiimit keinot siirtyä toisesta distributiosta toiseen on määritelty oikeudenmukaisen vaihdon periaatteen avulla. Legitiimit ensimmäiset ”siirrot” on taas määritelty oikeudenmukaisen hankinnan periaatteen mukaisesti. Mitä tahansa muodostuukin oikeudenmukaisesta tilanteesta oikeudenmukaisin askelin, on itsessään oikeudenmukaisista. Muutoksen keinot, jotka määrittellään oikeudenmukaisen vaihdon periaatteiden avulla, säilyttävät oikeudenmukaisuuden. Nozick muistuttaa kuitenkin, että oikeudenmukaisuus omistuksissa on historiallista, se riippuu siitä mitä oikeasti on tapahtunut.¹⁸ (Nozick 1974, 151–152.)

Kaikki todelliset tilanteet eivät ole muodostuneet kahden oikeudenmukaisen omistuksen periaatteen mukaisesti. Nozick huomauttaa että jotkut ihmiset varastavat ja huijaavat toisilta sekä kaappaavat toisten tuotannon ja estävät heitä elämästä yksilön itsensä haluamalla tavalla. Joissain tapauksissa ihmiset pakolla jätetään ulkopuolelle mahdollisuudesta kilpailla vaihtokaupassa. Mikään näistä ei ole hyväksyttävä siirtokäytäntö tilanteesta toiseen. Tosiasia on myös se, että jotkut henkilöt hankkivat omistuksia keinoin, joita oikeudenmukaisen hankinnan periaatteet eivät hyväksy. Menneiden epäoikeudenmukaisuuksien olemassaolo nostaa esille kolmannen pääseikan oikeudenmukaisen omistuksen kentällä: epäoikeudenmukaisuuksien oikaisun omistuksissa. Jos menneet epäoikeudenmukaisuudet ovat muokanneet nykyisiä omistuksia vaihtelevin tavoin, jotka voidaan tunnistaa tai ei, niin mitä pitäisi tehdä, vai pitäisikö olla tekemättä mitään oikaistaaksemme nämä epäoikeudenmukaisuudet? (Nozick 1974, 152.)

---

¹⁸ Oikeudenmukaisuuden historialliset periaatteet katsovat, että menneet olosuhteet tai mennyt toiminta voi luoda erilaisen oikeutuksen tai erilaiset ansiot asioihin. Lopputilaperiaatteet (end-state principles/ end-result principles) voivat vahingoittaa ihmisten oikeuksia ja ansioita. Ne eivät usein myöskään sovi yhteen todellisen historian kanssa. (Nozick 1974, 155.)

Nozick ei usko distribuution mallintamiseen. Distribuutio on Nozickin mukaan mallinnettu silloin, jos se on yhdenmukainen jonkin mallinnetun periaatteen kanssa ja se määrittää, että distribuution tulee muuttua jonkin luontaisen mitan (dimension) mukaan. Esimerkiksi distribuutioperiaate, joka on yhdenmukainen moraalisten ansioiden kanssa, on mallinnettu historiallinen periaate. Melkein kaikki ehdotetut distributiivisen oikeudenmukaisuuden periaatteet ovat mallinnettuja. Sellainen on esimerkiksi jokaiselle moraalisten ansioiden tai tarpeiden mukaan. Nozick on kuitenkin sitä mieltä, että hänen suunnittelemansa oikeutuksen periaate ei ole mallinnettu periaate:

The principle of entitlement we have sketched is not patterned. There is no one natural dimension or weighted sum or combination of small number of natural dimensions that yields the distributions generated in accordance with principle of entitlement. (Nozick 1974, 159.)

Nozick jatkaa, että ajatus siitä, että distributiivisen oikeudenmukaisuuden tehtävänä on täyttää tyhjä kohta lauseessa ”kaikille _____ mukaan” on sen altistamista mallin etsimiselle. Kaiken lisäksi lauseen ”jokaiselle _____ mukaan” erillinen käsitteily kohtelee tuotantoa ja distribuutiota kahtena erillisenä ja itsenäisenä asiana. Oikeutuksen näkökulmasta näin ei kuitenkaan ole, sillä kuka tahansa joka tekee jotakin ja on ostanut tai hankkinut käytetyt resurssit prosessia varten, on oikeutettu kyseiseen asiaan. Nozick linjaa, että asiat tulevat maailmaan niin että ihmisillä on valmiiksi oikeutus niihin. Ne jotka aloittavat alusta täyttämällä että ”Jokaiselle _____ mukaan” kohtelevat objekteja niin kuin ne ilmestyisivät tyhjästä. Nozick esittää oikeutuskäsityksensä maksimiin:

From each according to what he chooses to do, to each according to what he makes for himself (perhaps with the contracted aid of others) and what others choose to do for him and choose to give him of what they've been given previously (under the maxim) and haven't yet expected or transferred.

Nozick vielä lyhentää ja yksinkertaistaa ajatusta pistämällä sen muotoon: From each as they choose, to each as they are chosen. (Nozick 1974, 159–160.)

Nozick nostaa esille kuuluisan Wilt Chamberlain¹⁹-esimerkkinsä avulla sen, kuinka vapaus on yhteen sovittamatonta mallinnettujen periaatteiden kanssa. Olettakaamme että distribuutio, jota jokin ei-oikeutukseen perustuva käsitys kannattaa, toteutetaan. Kutsumme tätä distribuutiota D1 nimellä ja sovimme, että kaikilla on siinä yhtäläinen osuus hyvistä. Seuraava oletus on se, että Wilt Chamberlain on erittäin haluttu pelaaja koripallojoukkueille, koska hän on niin suunnaton yleisömagneetti. Hän allekirjoittaa seuraavankaltaisen sopimuksen joukkueensa kanssa: jokaisessa kotipelissä 25 centtiä jokaisesta myydystä pääsylipusta menee hänelle. Kausi alkaa ja ihmiset iloisesti saapuvat Chamberlainin joukkueen otteluihin. He ostavat lippunsa, joka kerta tiputtaen erilliset 25 centtiä sisäänpääsymaksusta erityiseen laatikkoon, jossa on Chamberlainin nimi kyljessä. Ihmiset ovat innoissaan nähdessään hänet pelaamassa ja pitävät sitä kyseisen sisäänpääsymaksun arvoisena. Olettakaamme, että yhtenä kautena miljoona ihmistä saapuu joukkueen kotipeleihin. Tällöin Wilt Chamberlain on tienannut 250 000 dollaria, eli paljon enemmän kuin keskimääräinen palkka ja huomattavasti enemmän kuin kukaan muu. Onko Chamberlain oikeutettu kyseisiin tuloihin? Onko kyseinen uusi distribuutio D2 epäoikeudenmukainen ja jos on niin mistä syystä? (Nozick 1974, 160–161.)

Nozickin mukaan ei ole mitään kysymystä siitä, etteikö jokainen henkilö ollut oikeutettu kontrolloimaan resurssejaan D1:ssä, koska kyseessä oli distribuutio, jonka me totesimme olevan hyväksyttävissä. Jokainen henkilö vapaaehtoisesti hyväksyi antavansa 25 centtiä omista rahoistaan Chamberlainille, heillä oli täysi vapaus käyttää rahansa myös muulla tavalla. Jos D1 on oikeudenmukainen distribuutio ja ihmiset vapaaehtoisesti liikkuvat distribuution D2 mukaan siirtäen osan osuudestaan D1 mukaan eteenpäin, niin eikö tällöin myös D2 ole oikeudenmukainen tilanne? Jos kerran ihmiset olivat oikeutettuja käyttämään omia resurssejaan, niin eikö tämä oikeuta heidät tekemään sen myös Wilt Chamberlainin kanssa? Voiko sitten kukaan muu valittaa tästä oikeudenmukaisuuden perusteiden avulla? Kaikilla muilla henkilöillä on jo heidän legitiimit osansa D1 alaisuudessa, eli ei ole mitään, mitä kellekään toisella olisi oikeus vaatia toiselta oikeudenmukaisuuden perusteella. Senkin jälkeen kun joku siirtää jotakin Wilt Chamberlainille, niin kolmansilla osapuolilla on yhä heidän legitiimit osuutensa, jotka eivät ole

---

¹⁹ Wilt Chamberlain (1936–1999) oli kuuluisa amerikkalainen koripalloilija, joka pelasi NBA:ssa vuosina 1959–1976. Hänen hallussaan on yhden ottelun piste-ennätys (100 pistettä) ja häntä pidetään Michael Jordanin ja Kareem Abdul-Jabbarin ohella maailman kaikkien aikojen parhaana koripalloilijana. Nyky-NBA:ssa Chamberlain vertautuisi Kobe Bryantin ja LeBron Jamesin kaltaisiin supertähtiin. Analogiana koripalloa tuntemattomille: jalkapallossa Chamberlain vertautuisi Peléen, Maradonaan ja Zidaneen. Jääkiekossa vastaavan profiilin legendoja olisivat Gordie Howe, Wayne Gretzky ja Mario Lemieux.

muuttuneet. Minkä prosessin kautta voisi kyseinen siirto kahden henkilön välillä saada aikaan distributiivisen oikeudenmukaisuuden kannalta legitiimin vaateen kolmannelle osapuolelle siihen mitä siirrettiin, etenkin kun kyseisellä kolmannella osapuolella ei ollut mitään oikeutta kenenkään toisen omistuksiin ennen siirtoa? (Nozick 1974, 161–162.)

Nozick korostaa, että yleinen seikka minkä hahmotamme Wilt Chamberlainin esimerkin avulla, on se että mitään lopputilaperiaatetta (end-state principle) tai distributiivisen oikeudenmukaisuuden mallinnettua periaatetta ei voida toteuttaa ilman jatkuvaa puuttumista ihmisten elämiin. Mikä tahansa haluttu malli muuttuu epähalutuksi, kun ihmiset toimivat erilaisin tavoin, kuten vaihtamalla hyödykkeitään ja antamalla niitä toisille ihmisille. Voidaksemme säilyttää mallimme meidän täytyy joko jatkuvasti estää ihmisiä siirtämästä resurssejaan haluamalla tavallaan, tai jatkuvasti puuttua ottamalla joltain henkilöltä resursseja, joita jotkut toiset jostain syystä ovat siirtäneet hänelle. Nozickin mukaan vastaväitteenä voidaan sanoa, että kaikki ihmiset voivat vapaaehtoisesti pidättäytyä toiminnasta, joka häiritsisi mallin toteutumista. Kyseinen ajatus kuitenkin ennako-olettaa epärealistisesti, että (1) kaikki haluavat säilyttää kyseisen mallin, (2) että kaikki kykenevät keräämään riittävästi informaatiota omasta toiminnastaan ja muiden aktiviteeteista voidakseen ymmärtää mitkä heidän omista toimistaan häiritsevät mallin toteutumista, ja (3) että erilaiset ja etäiset henkilöt voivat koordinoida heidän omaa toimintansa yhteen sovittaen ne kyseiseen malliin. Nozick toteaaakin, että mikä tahansa distributiivinen malli egalitaristisella komponentilla kumoutuu ajan kuluessa yksittäisten ihmisten vapaaehtoiseen toimintaan. (Nozick 1974, 163–164.)

Nozick pyrkii selkeästi todistamaan oikeutuksen teoriolla sen, että jos meillä on lähtökohdat, jotka voimme määritellä oikeudenmukaisiksi, niin tällöin, jos yksilöt toimivat näiden oikeuksien ja vapauksiensa rajoissa, meillä ei ole moraalista oikeutta puuttua niihin seurauksiin, joita tästä toiminnasta seuraa. Näin ollen Nozickin ajattelu korostaa proseduraalista oikeudenmukaisuutta: oikeudenmukaiset lähtökohdat ovat ensisijaisia suhteessa lopputulokseen. Se, että ihmisten vapaa toimintaa johtaa seikkoihin ja tiloihin, joissa toinen saa enemmän hyviä kuin toinen, ei anna oikeutusta esimerkiksi valtiolle vaatia enemmän saaneelta pois hyviä voidakseen varmistaa heikompaan asemaan joutuneen hyvinvoinnin. On kuitenkin hyvä muistaa että tämä distributiivisen oikeudenmu-

kaisuuden malli sisältää paljon ennakko-oletuksia, ja juuri näihin seikkoihin on kritiikisään kiinnittänyt huomiota Thomas Nagel.

3.1.1 Thomas Nagelin kritiikki Nozickia vastaan

Artikkelissaan ”Libertarianism Without Foundations” (1981) Thomas Nagel (1937-) toteaa, että liberalismia haastetaan sekä vasemmalta että oikealta. Oikealta tulevan teoreettisen haasteen esittäjiä kutsutaan libertaristeiksi. Libertarismi keskittyy toiseen liberalismiin kahdesta elementistä, eli yksilölliseen vapauteen, ja kysyy miksi sen toteuttaminen pitäisi estää johtuen toisten ihmisten vaatimuksista. Sen sijaan että tukisimme tasa-arvon ideaalia ja yleistä hyvinvointia, libertarismi ylistää ihmisen oikeutta yksilölliseen toiminnan vapauteen ja kysyy minkä vuoksi valtiovallalle pitäisi sallia puuttuminen kyseiseen vapauteen progressiivisen verotuksen, yleisen terveydenhoitojärjestelmän tai minimitoimeentulon avulla. (Nagel 1981, 191–192.)

Nagel ei ole vakuuttunut Nozickin esittämistä argumenteista *Anarchy, State and Utopia*-teoksessa. Nagelin mukaan Nozickin argumentit toimivat ainoastaan niihin, jotka jo alun perinkin olivat hänen puolellaan. Jos libertarismi haluaisi esittää todellisen haasteen toisille näkemyksille, sen pitäisi tutkia yksilöllisten oikeuksien perusteita ja pyrkiä järjelemään puolesta ja vastaan erilaisille näkemyksille, mitä vallitsee kyseisien oikeuksien ja muiden arvojen välillä, joita valtio saattaa tukea. Nagelin sanoo, että Nozickin teos on teoreettisesti hutera: se ei vastaa pääongelmaan, minkä vuoksi sen kontribuutio poliittiselle teorialle jää vajaaksi. Nagelin mukaan Nozick jätti *Anarchy, State and Utopiassa* teoriansa moraalisen perustan muodostamisen toista hetkeä varten. (Nagel 1981, 192–193.)

Nozickin perusteisiin mukaan ihmisillä on loukkaamattomia oikeuksia, joihin toiset yksilöt tai valtio eivät saa puuttua ja Nagel myöntää, että vallitsevassa tilanteessa löytyy monia valtioita, jotka sortavat yksilöiden perusoikeuksia. Syy näille väärinkäytöksille ei kuitenkaan ole valtiovallan olemassaolo vaan se, että sitä käytetään hyvän sijasta pahan tekemiseen. Kyseisen pahan vastustamista ei voida suoraan siirtää vastalauseeksi hyvinvoinnille, yleiselle peruskoulutukselle tai porrastetulle tuloverotukselle. Nagel uskoo Nozickin tavoin, että valtion vallankäyttö ei ole erillisen entiteetin toimintaa, jolla on

suuremmat moraaliset oikeudet kuin yksittäisellä henkilöllä. Jos hallituksilla on oikeus pakottaa ihmiset tiettyyn toimintaan, sen tulee johtua niistä oikeuksista joita on kansalaisilla, jotka perustavat ja ylläpitävät valtiollisia instituutioita. Nozickin näkemys on siis, että yksilölliset oikeudet ja velvollisuudet ovat perustana sille, mitä hallitukset voivat tehdä. (Nagel 1981, 193–194.)

Nagelin mukaan Nozick kuitenkin tekee virheen, kun hän näyttää päättelevän tästä eettisestä periaatteesta vahvoja epistemologisia seurauksia, joita sillä ei ole. Esimerkiksi että olisi mahdollista päättää, mitä hallitusten tulisi tehdä ensiksi kysymällä, mitä yksilöt, ottaen heitä pari kerrallaan eristyksiin laajemmasta yhteiskunnasta, voivat tehdä, ja soveltaen seurauksena olevia periaatteita kaikissa mahdollisissa yhteyksissä. Tähän luehtaan mukaan kaikki ne kysymykset, jotka käsittävät miljardeja ihmisiä, monimutkaisia poliittisia ja taloudellisia ratkaisuja ja tuhansien vuosien historiaa. Teoreettisesti kuvailtuna tämä proseduuri kuulostaa toivottoman harhaanjohtavalta. On vaikea nähdä kuinka kukaan voisi tosissaan päätyä moraalisiin näkemyksiin ihmisen käyttäytymisen universaaleista periaatteista ilman, että harkitsisi millaisia ne olisivat universaalisti sovellettuina. (Nagel 1981 194–195.)

Nagel haluaa myös muistuttaa, että ei ole mitään syytä ajatella, että henkilökohtaisessa elämässä tai yhteiskunnassa jokaisen oikeuden voima olisi absoluuttinen tai lähes absoluuttinen, niin ettei niitä voisi kumota konsekventialististen syiden perusteella. Oikeudet, kuten olla tulematta tapetuksi, piinatuksi tai vangituksi, ovat erittäin vahvoja ja rajoittavat pyrkimyksiä mihinkä tahansa päämäärään. Suppeammat kiellot toiminnan vapaudelle, omaisuuden käytölle ja sopimuksille ovat yksinkertaisesti vähemmän vakavia oikeuksia, minkä vuoksi ne tuottavat heikompia rajoituksia. Nagel korostaa myös sitä, että on iso ero sen välillä jos yhtäkkiä pakkolunastaa puolet toisen säästöistä, verrattuna siihen että laitamme etukäteen monetaarisia ehtoja toimille, kustannuksille ja tuloille, kuten yleensä teemme verotuksessa. Jälkimmäinen on huomattavasti vähemmän brutaali hyökkäys yksilöä kohtaan. Se, että tulisiko tämän kaltainen yksilöllisen vapauden rajoittaminen sallia hankkiaksemme resursseja joilla edistämme toivottuja lopputuloksia, riippuu puuttumisen vakavuuden ja loppukohtien toivottavuuden välisestä suhteesta. (Nagel 1981, 199.)

Poliittinen teoria, joka Nagelin mukaan heijastaisi näitä moraalisia monimutkaisuuksia, antaisi yhteiskunnan tehtäväksi tukea eräitä hyviä seikkoja sekä pyrkiä estämään tietyissä rajoissa eräitä pahoja tapahtumasta, jotka olisi asetettu suhteessa erilaisiin rajoituksiin erilaisissa yksilöllisissä oikeuksissa. Se ei arvioisi erilaisia prosesseja pelkästään suhteessa niiden pyrkimykseen tuottaa tietynlaisia tuloksia, eikä se arvioisi lopputuloksia pelkästään niiden prosessien perusteella, jotka ne tuottivat. Yhteiskunnallisia instituutioita ja niitä määritteleviä prosesseja arvioitaisiin suhteessa sekä siihen kuinka ne kunnioittavat yksilöllisiä oikeuksia ja vapauksia että niiden alttiuteen edistää toivottuja päämääriä kuten yleistä hyvinvointia. (Nagel 1981, 200.)

Nozick tarjoaa Nagelin mukaan sellaisen distributiivisen oikeudenmukaisuuden periaatteiden jaottelun, mikä ei vastaa hänen määrittelemänsä teorian vaatimuksia. Nozick määritteli, että historiallinen periaate vahvistaa sen, että distribuution oikeudenmukaisuus riippuu siitä kuinka se tuli voimaan, ja lopputilaperiaatteet ovat niitä, jotka kiistävät tämän seikan. Mallinnettu periaate taas määrittää seuraavaa:

That distribution is to vary along with some natural dimensions, weighted sum of natural dimensions, or lexicographic ordering of natural dimensions (Nozick 1974, 156).²⁰

Nozickin oma oikeutuksen teoria on helppo kuvailla kyseisin termein. Se on eimallinnettu historiallinen periaate, koska se määrittää että mikä tahansa distribuutio on oikeudenmukainen, jos siihen päästiin yksilöllisten transaktioiden kautta, joihin kyseiset ihmiset ovat olleet oikeutettuja. Nagelin mielestä Nozickin suuri ongelma on se, että hän virheellisesti tulkitsee että mallinnetut periaatteet määrittelevät absoluuttisten oikeuksien distribuutiota. Kuitenkaan se, mitä jaetaan ihmisille osittaisen egalitaristisen distribuution alaisuudessa, ei todellakaan ole absoluuttinen oikeus omaisuuteen. Omistukset myönnettäisiin eräänlaisina varauksellisina oikeutuksina, jotka olisivat olemassa systeemissä, jossa verot ja muut ehdot olisivat järjestetty pitämään yllä tiettyjä erityispiirteitä distribuutiossa, kuitenkin sallien sen omaisuuden valinnan, käytön ja vaihdon, joka on yhdenmukaista kyseisen järjestelmän kanssa. Näin ollen se, mitä jollakin on hallussaan kyseisessä systeemissä, ei ole hänen omaisuuttaan samalla tavalla kuin No-

---

²⁰ Katso sivu 39 tästä työstä

zickin varauksettomassa oikeutuksien järjestelmässä. Toisin edellyttäminen on johdattelemista tiettyyn suuntaan ja se on juuri sitä mitä Nozick tekee kuuluisassa Wilt Chamberlain -esimerkissään. Tämä virhe syö Nagelin mielestä Nozickin argumentilta sen voiman. (Nagel 1981, 200–202.)

Nagel hyökkää kritiikissään Nozickin ajattelun perusoletuksia kohtaan. Hänen mukaansa Nozick olettaa ihmiselle absoluuttisia oikeuksia, joita Nozickin oma teoria ei pysty millään lailla perustelemaan tai vahvistamaan. Tämän vuoksi Nozickin teoria onkin libertarismia ilman perusteita. Myös G.A. Cohen, jonka teokset ovat käsitelleet paljon itseomistuksen teemoja, on kommentoinut Nozickia. Will Kymlickan kritiikki kulkee taas hyvin samoilla linjoilla kuin Nagelilla. Yhteistä kummallekin ajattelijalle on se, että he kytkevät Nozickin ajattelun kiinni muuhun distributiivisen oikeudenmukaisuuden keskusteluun.

3.1.2 G.A. Cohenin ja Will Kymlickan näkemykset Nozickin teoriasta

Cohen haluaa muistuttaa, että Nozick ei kannusta ihmisiä olemaan auttamatta toisiaan, vaan hän ajattelee että ketään ei voi syyttää auttamatta jättämisestä. Nozickin ajattelu pelkästään kieltää pakotetun auttamisen, jollaiseksi hän laskee redistributiivisen verotuksen²¹. Nozickin argumentti siitä, että ihmiset omistavat myös ulkoisia resursseja, Cohen vastaa toteamalla, että voimme sanoa ulkoisista asioista nyt, tai niiden alkuperäisessä tilassa, että kun kyseessä on maa tai luonnonresurssit, niin kenelläkään yksittäisellä henkilöllä ei ole suurempaa prima facie -oikeutta²² niihin kuin toisella. Tämä vastaargumentti ei tietenkään ole yhtä vetoava, kun sitä sovelletaan ihmisen osiin tai kykyihin. Näin ollen useat ovat pitäneet vakuuttavina Rousseauin ajatuksia alkuperäisestä omaisuuden muodostumisesta, eli että omaisuus on anastettu siitä, minkä olisi oikeute-

---

²¹ G.A. Cohen muistuttaa, että Nozick kuitenkin tunnustaa, että ihmisen auttamatta jättäminen voidaan määritellä vastenmieliseksi tai jopa, tiettyjen olosuhteiden vallitessa, epämoraaliseksi. Itseomistus-teesi sanoo, että ihmisten tulisi olla vapaita elämään elämäänsä kuten tahtovat, mutta se ei sano että valittu elämäntapa olisi kritiikin ulottumattomissa. (Cohen 1986(b), 272.)

²² Prima facie-oikeudella tarkoitetaan että kyseinen oikeus on voimassa, ellei mitään painavampaa syytä kumota kyseinen oikeus ilmene. Eli oikeus ei ole absoluuttinen, vaan se voidaan kumota jos siihen löytyy pakottava syy.

tusti pitänyt olla yhteistä²³. Kuitenkin harvat ovat havainneet verrattavissa olevaa epäoikeudenmukaisuutta ihmisten vaatimuksissa oman olemisensa suvereenisuuteen. (Cohen 1986(a), 248–250.)

Cohen pyytää meitä ajattelemaan kolmea erityyppistä entiteettiä, joihin ihminen voi vaatia suvereniteettia tai muut poissulkevaa yksityisomistusta. Nämä entiteetit ovat ulkoi-
 sen maailman resurssit, ihmisen oma persoona ja toiset ihmiset. Liberalismi, ymmärret-
 tynä perinteisessä mielessä, voidaan määritellä teesillä, että jokaisella henkilöllä on täysi
 yksityisomistus itseensä²⁴. Näin ollen hän voi tehdä itselleen mitä haluaa, kunhan ei
 vahingoita toisia. Oikeistoliberalismi, jota Nozickin puolustaa, lisää, kuten olemme jo
 huomanneet, että itsensä omistavat henkilöt voivat hankkia yhtä vahvoja moraalisia
 oikeuksia myös ulkoisiin resursseihin. Vasemmistoliberalismi on taas vastakohtaisesti
 egalitaristinen suhteessa ulkoisiin resursseihin.²⁵ Rawls ja Ronald Dworkin (1931-)
 yleensä lasketaan liberaaleiksi, mutta Cohenin mukaan tässä jaottelussa heitä tulisi kut-
 sua jollain muulla nimityksellä. Cohen itse käyttää heistä termiä sosiaalidemokraatit,
 sillä kumpikaan heistä ei ole liberaali perinteisessä mielessä määriteltynä, sillä he kiel-
 tävät itseomistuksen olennaisella tavalla. Rawls ja Dworkin toteavat, että ihmisten
 omistavat kyvyt johtuvat pelkästään onnesta. Näin ollen heidän kykynsä eivät moraalii-
 sessä mielessä kuulu heille itselleen vaan ovat resursseja, joita yhteiskunta voi legitii-
 misti määrätä. (Cohen 1986(a), 252.)

---

²³ Ensimmäinen henkilö, joka aitasi palan maata ja keksi sanoa että tämä on minun, ja löysi vielä niin yksinkertaisia ihmisiä että he uskoivat häntä, voidaan pitää järjestäytyneen yhteiskunnan todellisena perustajana. Rousseau kokee juuri vaatimuksen omistusoikeuteen ihmisten kärsimysten lähteeksi. Ihmiskunta olisi säästynyt suunnattomilta vahingoilta, jos joku olisi älynnyt sanoa muille ihmisille tilanteessa, jossa omistusvaatimus sanottiin, että älkää kuunnelko tätä huijaria, olette pulassa jollette muista, että maan hedelmät kuuluvat kaikille ja maa itsessään ei kuulu kenellekään. (Rousseau 84, 1973.)

²⁴ Ja näin ollen ei omistusoikeutta kehenkään toiseen

²⁵ Peter Vallentyne sanoo *Left-Libertarianism and Its Critics* -teoksen esipuheessa, että vasemmistoliberaristiset teoriat oikeudenmukaisuudesta korostavat, että kaikilla toimijoilla on täysi itseomistus, kun taas luonnonresurssit omistetaan egalitaristisesti. Erona useimpiin muihin egalitarismin versioihin, vasemmistoliberaristit kannattavat täyttä itseomistusta ja sen vuoksi asettavat erityisiä rajoituksia sille mitä muut voivat tehdä toiselle henkilölle ilman tämän lupaa. Toisin kuin tunnetummat oikeistoliberalistit, jotka myös kannattavat täyttä itseomistusta, vasemmistoliberaristit näkevät että, luonnonresurssit, eli siis ne resurssit jotka eivät ole seurausta kenenkään valinnoista ja jotka ovat välttämättömiä kaikille toiminnan muodoille, voidaan omia yksityisesti vain luvan kanssa tai maksamalla huomattava vastike muille yhteiskunnan jäsenille. Kuten oikeistoliberalistit, vasemmistoliberaristit näkevät myös että yksilöiden perusoikeudet ovat omistusoikeuksia. Kyseiset oikeudet antavat toimijoille, kuten liberalismi vaatii, henkilökohtaisen vapauden alueen, missä jokainen voi pyrkiä kohti omaa näkemystään hyvästä elämästä. (Vallentyne 2000, 1.)

Will Kymlickan mukaan libertaristit eroavat muista oikeistoteoreetikoista siinä, kun he väittävät että redistributiivinen verotus on luontaisesti väärin ja ihmisten oikeuksien loukkaamista. Libertaristit toteavat että ihmisillä on oikeus päättää heidän hyvistään ja palveluksistaan vapaasti ja tämä kyseinen oikeus on voimassa huolimatta, että onko se paras tapa varmistaa yhteiskunnallinen tuottavuus. Toisin sanoen: valtiolla ei ole mitään oikeutta puuttua markkinoihin, ei edes silloin kun se mahdollistaisi suuremman tehokkuuden. Koska ihmisillä on oikeus määrätä omistuksistaan niin kuin he haluavat, tällöin valtiollinen puuttuminen vastaa pakkotyötä, eli se loukkaa ihmisten moraalisia perusoikeuksia. (Kymlicka 1990, 296–297.) Näin ollen tehokkuuden merkitys omitusoikeuden oikeutukselle ei ole Nozickille yhtä tärkeä kuin konsekventialistisempia näkemyksiä edustaville libertaristisille ajattelijoille kuten Milton Friedmanille.

Kymlicka nostaa esille Nozickin maksimin ”from each as they choose, to each as they are chosen” (Nozick 1974, 160) ja muistuttaa, että myös Rawls ja Dworkin painottavat, että oikeudenmukaisen distribuution pitää ottaa huomioon ihmisten valinnat. Mutta Rawls ja Dworkin eivät kuitenkaan jätä ajatusta tähän pisteeseen. Oikeudenmukaisen distribuution pitää olla kunnianhimon huomioon ottava, kuten Nozickin teoria, mutta sen täytyy myös olla lahjakkuudet huomioon ottamaton²⁶, mitä Nozickin teoria ei ole. On epäreilua antaa luonnollisesti heikkokyykyisten nähdä nälkää vain sen vuoksi, että heillä ei ole mitään annettavaa toisille vapaassa vaihdossa tai antaa lapsien olla ilman terveydenhuoltoa tai koulutusta vain siksi, että he syntyivät köyhään perheeseen. Tämän vuoksi liberaalit egalitaristit suosivat vapaiden vaihtojen verotusta, josta saatujen tulojen avulla pystymme kompensoimaan luonnollisesti ja sosiaalisesti kyvyttömimpiä ihmisiä. (Kymlicka 1990, 298.)

Miksi meidän pitäisi hyväksyä Nozickin väite siitä ihmisten omistusoikeudet ovat niin vahvoja, että ne tekevät mahdottomaksi toteuttaa liberaalien redistributiiviset suunnitelmat? Kymlicka muistuttaa, että Nagelin mielestä Nozickilla ei ole mitään argumenttia, vaan hän edustaa libertarismia ilman perusteita. Jos kuitenkin tulkitsemme Nozickia suopeammin, voimme löytää kaksi erilaista argumenttia: Kuten Rawlsin vastaava, myös Nozickin ensimmäinen argumentti on intuitiivinen, ja pyrkii nostamaan esiin houkuttelevia piirteitä omistusoikeuksien vapaasta harjoittamisesta. Toinen argumentti on

---

²⁶ Lahjakkuusneutraali

filosofisempi, ja pyrkii johtamaan omistusoikeudet itseomistuksen premissistä. Kymlicka pyrkii tulkitsemaan itseomistus-argumenttia, kuten hän uskoo Nozickin tarkoituksena olleen, vetoamuksena ideaan siitä, että kaikkia ihmisiä pitäisi kohdella tasa-arvoisesti. (Kymlicka 1990, 298.)

Nozickin intuitiivisena argumenttina toimii hänen legendaarinen Wilt Chamberlain-esimerkinsä. Nozickin oikeutetun siirron periaatteet määrittävät, että jos olemme legitiimisti hankkineet jotain, niin meillä on absoluuttinen omistusoikeus siihen, eli voimme käyttää sitä miten haluamme, vaikka näistä siirroista johtuisi suunnaton epätasa-arvoinen distributio sekä tuloissa että mahdollisuuksissa. Ihmiset syntyvät erilaisin luonnollisin kyvyin ja eri asemiin yhteiskunnissa. Yleensä nämä epätasa-arvot, jotka Nozickin myöntää mahdollisiksi seurauksiksi rajoittamattomasta kapitalismista, ovat lähtökohtina meidän intuitiiviselle vastahakoisuudelle libertarismia kohtaan. (Kymlicka 1990, 299.) Kuinka Nozick sitten puolustaa omaa intuitiivista kantaansa liberalistien intuitiota vastaan? Hän käyttää Wilt Chamberlain -esimerkkiä²⁷ todistaakseen, että hänen siirtoperiaatteidensa mukaisesti voimme siirtyä alkuperäisestä distributiosta D1 uuteen distribuition D2 ilman, että kenenkään oikeuksia loukataan. Kyseinen uusi distributio D2 mahdollistaa Wilt Chamberlainille suuret tulot johtuen hänen luontaisista kyvyistään.

Koska D2 vaikuttaa legitiimiltä, Nozick väittää että hänen siirtoperiaatteensa ovat enemmän yhteneväisiä ihmisten intuitioiden kanssa kuin redistributiiviset periaatteet, kuten eroperiaate. Kymlickan mukaan Nozickin argumenteilla on vetovoimaa sen vuoksi, että ne korostavat sitä, että mitä järkeä on antaa jokaiselle osansa, jos he eivät kuitenkaan saa vapaasti päättää mitä he osillaan tekevät. Asettuuko kyseinen seikka kuitenkin vastakkain intuitiomme kanssa siitä, että ei pitäisi olla epäoikeutettuja epätasa-arvoja? Kymlicka pyytää meitä kuvittelemaan, että määrittelemme alkuperäisen distribuition D1. Näin ollen jokainen aloittaa yhtäläisen resurssiosuuden kanssa huolimatta henkilöiden luonnollisista kyvyistä. Kuitenkin koripallokauden lopussa, Chamberlain on tienannut 250 000 dollaria, kun taas vajaakykyisen henkilön resurssit ovat ehtyneet ja hän on nälkiintymisen partaalla. Epäilemättä intuitiomme yhä sanoo meille, että voimme verottaa Chamberlainin tuloja estääksemme nälkäkuoleman. Nozick on kyllä va-

---

²⁷ Tarkemmin Wilt Chamberlain esimerkistä löytyy tästä työstä sivuilta 40-41.

kuuttavasti vedonnut intuitioomme siitä, että meillä tulisi olla oikeus toimia valintojemme mukaisesti, mutta hänen esimerkkinsä jättää huomiotta meidän intuitioomme siitä, että epätasa-arvoisia olosuhteita ja lähtökohtia tulisi kohdella reilusti. Kymlicka syyttää Nagelin tavoin Nozickia siitä, että hänen esimerkissään partikulaariset seikat muuttuvat absoluuttisiksi oikeuksiksi. Tämä estää redistributiivisen verotuksen käytön reilujen mahdollisuuksien luonnissa. Nämä absoluuttiset oikeudet myös estävät puuttumisen epätasa-arvoisiin olosuhteisiin. Kymlicka sanoo että hän ei ainakaan ole suostunut kyseisiin absoluuttisiin oikeuksiin ja juuri se fakta, että kyseiset oikeudet estäisivät meitä auttamasta heikompihjäisiä nääntymästä, on erittäin hyvä syy olla hyväksymättä niitä. Kun tiedämme mitä Nozick pyrkii tekemään, voimme vastata eri tavalla hänen esimerkkiinsä. (Kymlicka 1990, 300–302.) Kymlicka toteaaakin:

If we realise Nozick is saying, "Here are some absolute rights to property – distribute them as you like", then we should politely refuse his offer. For the legitimacy of such rights is precisely what is in question. (Kymlicka 1990, 302.)

Kymlickan mukaan itseomistuksen periaate ei itsessään synnytä kapitalismin moraalista puolustusta, koska kapitalismi ei edellytä pelkästään omistusoikeutta itseensä vaan myös resurssien omistusoikeutta. Nozick uskoo, että itseomistus vääjäämättä johtaa rajoittamattomiin omistusoikeuksiin, mutta todellisuudessa ihmiset kohtaavat useita erilaisia taloudellisia järjestelmiä, jotka ovat yhteensopivia itseomistuksen kanssa. Nozick uskoo itseomistuksen vaativan myös sitä, että ihmisten pitää olla oikeutettuja kaikkiin palkkioihinsa, joita he saavat markkinavaihdossa. Kuitenkin eri järjestelmissä on vaihtelua siinä suhteessa kuinka suuren osuuden ne antavat itsensä omistavien ihmisten hankkia heidän markkinavoitoistaan. Jotkut järjestelmät sallivat luonnollisesti lahjakaiden muuttaa heidän luontaiset etunsa epätasa-arvoisiksi omistuksiksi ulkoisissa resursseissa, toisissa järjestelmissä redistributiivisilla menetelmillä puututaan markkinatuloihin, jolloin pystytään varmistamaan että luonnollisesti heikompihykyisillä on yhtäläinen pääsy resursseihin. Kymlickan mukaan itseomistus on yhteensopiva kaikkien näiden vaihtoehtojen kanssa. (Kymlicka 1990, 314.)

Kymlicka huomauttaakin, että jos otamme lähtökohdaksi itseomistuksen sijasta itsepäättämisen (self-determination), niin ajaudumme kohti, ei libertaristisia vaan liberaaleja järjestelmiä. Libertaristit väittävät että liberaalit hyvinvointiohjelmat rajoittamalla omis-

tusoikeuksia rajoittavat kohtuuttomasti ihmisten itsepäätämistä. Näin ollen kyseisten ohjelmien poistaminen lisääisi omaa päätösvaltaamme. Kymlickan mielestä tämä on kuitenkin heikko vastalause. Redistributiiviset ohjelmat kyllä rajoittavat hyvin toimeentulevien päätäntävaltaa rajoitetussa määrin, mutta ne myös antavat todellista kontrollia omaan elämäänsä ihmisille, joilta se aikaisemmin puuttui. Liberaali redistribuutio ei uhraa itsepäätäntää jonkun muun tavoitteen vuoksi, vaan se pyrkii reilumpaan distributioon, jotta saavuttaisimme resurssit, joita itsepäätäntä vaatii. Libertarismi haittaa todellisuudessa niitä, jotka kipeimmin tarvitsisivat apua kyseisien ehtojen varmistamiseen²⁸. (Kymlicka 1990, 317.)

Liberaalijärjestelmä, joka verottaa ansaitsemattomista kyvyistä muodostuvia epätasaisia voittoja, rajoittaa joidenkin ihmisten itsepäätäntää. Kymlickan mielestä se tapahtuu kuitenkin hyväksyttävissä rajoissa. Vapaus valita oma uransa on oleellista itsepäätännän kannalta, kun taas vapaus olla joutumatta verotetuksi voitoista, joita ansaitsemattomat luontaiset kyvyt tuottavat, taas ei ole. Vaikka ihmisen tuloja verotettaisiin Rawlsin periaatteiden²⁹ mukaisesti, ihmisille silti jäisi reilu osuus resursseista ja vapauksista, joiden avulla pystyy kontrolloimaan oman elämänsä oleellisia seikkoja. Kun verotamme tuloja, jotka johtuvat luonnollisten kykyjen harjoittamisesta, emme pistä ketään epäedulliseen asemaan suhteessa heidän itseomistukseen tai heidän kykyynsä toimia heidän oman itsekäsityksensä mukaisesti. (Kymlicka 1990, 317.)

Jotkut henkilöt ovat väittäneet, että todellisuudessa libertarismi ei ole teoria tasa-arvosta tai yhteisestä edusta, vaan kuten nimikin selkeästi osoittaa, libertarismi on teoria vapaudesta. Tämän näkemyksen mukaan tasa-arvo ja vapaus kamppailevat vastakkain meidän moraalista uskollisuudestamme, ja libertarismia määrittelee juuri se, että se tunnustaa vapauden perustavimmaksi moraaliseksi premissiksi. Näin ollen libertarismi kieltäytyy

---

²⁸ Cohenin mukaan Nozickin näkemyksen voima perustuu siihen että itseomistuksen teesit ovat luontaisesti vetoavia. Cohen kysyy kuitenkin, että millainen itseomistus ihmisillä tulisi meidän mielestä olla? Tulisiko sen olla (1) pelkästään muodollinen itseomistus, jossa pelkät porvarilliset vapaudet erottavat kaikkein kurjimman proletariaatin orjasta, vai (2) enemmän sisällöllinen itseomistus, jonka me voimme liittää ideaan siitä että jokaiselle tulisi olla mahdollista kontrolloida omaa elämäänsä? Cohen itse ajattelee, että suurin osa ihmisistä uskoo että tärkeämpää on, että ihmisillä on todellinen suvereenisuus itseensä ja elämäänsä. (Cohen 1986(b), 279.)

²⁹ Rawlsin oikeudenmukaisuuden periaatteet: 1. Each person is to have an equal right to the most extensive basic liberty compatible with a similar liberty for others. 2. Social and economic inequalities are to be arranged so that they are both (a) reasonably expected to be everyone's advantage, and (b) attached to positions and offices open to all. (Rawls 1971, 60.)

tekemästä kompromissia vapauden ja tasa-arvon välillä. Kymlickan mukaan tämä ei kuitenkaan ole hyväksyttävä tulkinta Nozickin teoriasta. Nozick kyllä sanoo, että me kaikki olemme moraalisisessa mielessä vapaita käyttämään valtaamme kuten tahdomme, mutta kyseinen itseomistus ei johdu mistään vapauden periaatteesta. Nozick ei sano että vapaus tulisi ensin, eikä myöskään sitä että tarvitsemme itseomistusta ollaksemme vapaita. Hän ei anna meille teoriassaan mitään, mikä viittaisi siihen että vapauden idea on jotakin, mikä edeltää itseomistusta ja josta voisimme johtaa itseomistuksen periaatteet. Kymlickan mukaan Nozickin näkökulma on pikemminkin, että se vapauden ulottuvuus ja luonne, josta meillä on oikeus nauttia, on osa meidän itseomistuksemme toimintoja. (Kymlicka 2002, 138.)

Nozick pyrki rakentamaan distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta teorian, joka nojaa vahvasti kiistämättömiin lähtökohtiin, joista voidaan loogisesti johtaa lopputulos, joka puolustaa yksilöiden kiistattomia oikeuksia itseomistukseen ja ulkoisiin resursseihin. Vaikka Nozickin perustelu tuntuu intuitiivisesti vetoavalta ja Wilt Chamberlain-esimerkki tuntuu ensisilmäyksellä varsin hyväksyttävältä, niin Nozickin ajattelu sisältää vahvoja ennako-oletuksia ja lähtökohtia jotka eivät ole ollenkaan kirkossa kuulutettuja.

Nagelin ja Kymlickan kritiikki tuo hyvin esille Nozickin ajattelun heikkoudet. Että Nozick ei pysty perustelemaan kunnolla, minkä vuoksi oikeuksia tulisi pitää absoluuttisina, syö pohjaa hänen väitteiltään. Erityisesti se, että Nozick olettaa ihmisillä olevan yhtäläiset oikeudet itseomistukseen ja ulkoisiin resursseihin, vaatisi vahvoja perusteita, eikä näitä Nozickilta mielestäni löydy. Tietysti, jos on valmis hyväksymään Nozickin lähtökohdat niin hänen teoriansa uskottavuus kasvaa kohisten, mutta kuten Kymlicka kritiikissään linjasi, Nozick ei pysty antamaan mitään erityistä syytä sille, minkä vuoksi hänen henkilökohtainen näkemyksensä, intuiionsa, olisi parempi kuin esimerkiksi John Rawlsin. Miksi siis otaksua asiat kuten Nozick? Vasemmistolibertaristien kritiikki oikeistolibertaristeja kohtaan lähtee siitä, että jos otamme oikeudet vakavasti, niin se johtaa varsin egalitaristiseen näkemykseen suhteessa ulkoisten resurssien jakautumiseen. Samoin suhtautuminen Nozickin näkemykseen riippuu siitä, millaisina näemme ihmisten oikeudet.

Se mikä Nozickin ajattelussa ansaitsee kiitosta, on että hän uskaltaa kyseenalaistaa. Nozickin esittämä haaste distributiivisen oikeudenmukaisuuden määrittelylle on merkittävä

jo sen vuoksi, että se pakottaa muut teoriat tarkistamaan omien lähtökohtiensa toimivuuden. Se myös muistuttaa siitä, että emme voi arvioida asioiden merkitystä pelkästään konsekventialistisesta näkökulmasta, vaan meidän tulee ottaa ihmisille kuuluvat oikeudet, vaikka ne eivät olisikaan absoluuttisia, vakavasti.

Nozickin esittämän libertaristisen näkemyksen rinnalla on hyvä käsitellä kommunitaristiseen teoriaan linkittyvää näkemystä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta. Michael Walzer esittää teoksessaan *Spheres of Justice* (1983) että on olemassa erilaisia oikeudenmukaisuuden alueita, joilla on omat sääntönsä siitä, kuinka hyvät niissä jakautuvat. Näin ollen Walzer haluaa monipuolistaa näkemystä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta vahvasti pluralistisen kantansa avulla.

3.2 Michael Walzerin näkemys distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta

Michael Walzer (1935-) lasketaan ajattelijoihin, jotka edustavat kommunitaristista suuntausta. Kommunitaristien keskeinen väite on, että meidän tulisi huomioida myös yhteisön vaikutus vapauden ja tasa-arvon rinnalla. Kommunitaristit uskovat että yhteisön arvoa ei ole riittävässä määrin tunnustettu liberaaleissa oikeudenmukaisuus-teorioissa ja liberaalien yhteiskuntien julkisessa kulttuurissa. Poliittisen filosofian tulisi antaa enemmän huomiota jaetuille käytännöille ja ymmärryksille eri yhteiskunnissa. Tämän lisäksi kommunitaristit ovat samaa mieltä siitä, että kyseinen vaatimus edellyttää muutoksia perinteisissä liberaaleissa periaatteissa, jotka koskevat oikeudenmukaisuutta ja oikeuksia. (Kymlicka 2002, 208-209.)

Walzerin kantava idea on, että tasa-arvo ei merkitse tasapäistämistä tai erilaisuuden poistamista. Walzerin mukaan tasa-arvo merkitsee vapautumista ylivoimasta, mikä viittaa ideaan siitä että yhteiskunnassa on erilaisia alueita (spheres), joissa ihmiset voivat saavuttaa erilaisia asioita. Kuitenkaan menestyminen yhdellä alueella, kuten markkinoilla, ei saisi vaikuttaa asemaan toisella alueella joka toimii eri sääntöjen mukaan, esimerkiksi korkean aseman politiikassa ei tulisi antaa erikoisoikeuksia liiketaloudellisissa seikoissa. Walzerin mukaan kaikki yhteiskunnalliset konfliktit liittyvät distribuutioon, eli siihen kuinka yhteiskunnalliset hyvät tulisi jakaa. Tämän vuoksi on hyvin tärkeää, että distribuutiolla on selkeät periaatteet. (Walzer 1983, 3-20.) Ymmärtääksemme Walzerin käsi-

tystä uudelleenjaon oikeudenmukaisuudesta meidän syytä tarkastella niitä periaatteita, joiden mukaan me voimme jakaa hyviä yhteiskunnassa.

3.2.1 Kolme periaatetta hyvien jaolle

Kun puhutaan yhteiskunnallisista hyvistä, Walzerin mielestä emme voi määrittää niitä vain yhden jakoperiaatteen mukaan, etenkin jos pyrimme oikeudenmukaisuuteen. Tämä ei hänen mukaansa vastaisi sitä monimuotoisuutta mikä sisältyy yhteiskunnallisiin hyviin. Kuitenkin löytyy kolme kriteeriä, jotka vastaavat ennalta määrittämättömän lopputuloksen vaatimuksiin. Nämä kolme jaon muotoa ovat vapaakauppa, ansiot ja tarve. Jokaisella periaatteella on todellista voimaa, mutta mikään niistä ei ole yksin dominoiva. (Walzer 1983, 21.)

Vapaakauppa luo jaolle markkinat, jossa kaikki hyvät ovat vaihdettavissa toisiin hyödykkeisiin yhteisen välittäjän avulla, joka on raha. Kyseisellä tasolla mikään hyvä ei ole dominoiva eikä millään ole monopolia, ainakaan ideaalissa mallissa. Jokainen toimija on markkinoilla mukana vapaaehtoisesti ja aktiivisena vaihdon osapuolena. Markkinat ovat tällöin siis monimuotoiset, jolloin puhtaan teorian mukaan ei ole järkeä asettaa rajoituksia kaupan vapaalle toiminnalle. Walzer kuitenkin muistuttaa, että todelliset kokemuksemme markkinoista ovat todella erilaiset kuin teoria väittää. Raha, jonka pitäisi olla neutraali hyvä, onkin käytännön tapauksissa dominoiva hyvä, jonka monopoli kuuluu kaupankäynnin erityisosaamista omaaville tahoille. Ongelmallista on myös, että vapaa-kauppa jättää jaon täysin yksilöille, eivätkä yhteiskunnalliset merkitykset aina kuulu pelkästään yhden yksilön arvioitaviksi. Esimerkkinä tästä voidaan käyttää poliittista valtaa. Aina jos joku myy oman äänioikeutensa toisen käyttöön tarkoittaa se sitä, että tämän toisen valta moninkertaistuu suhteessa muihin äänestäjiin. Näin ollen politiikan alue on selvästi erillään vapaa-kaupan alueesta, sillä luodessamme poliittista yhteisöä me olemme selkeästi määritelleet ne edellykset, joiden mukaan sitä voidaan pitää toimivana ja oikeudenmukaisena. Yksilö ei voi yksin kumota politiikan rajoja. Vapaa-kauppa ei siis muodosta yleistä kriteeriä hyvien jaolle missään suhteessa, vaikka siihen kuinka vedottaisiin. (Walzer 1983, 21-22.)

Ansiot ovat myös ongelmallinen jakoperiaate. Ne vaikuttavat ennalta määrittelemättö-

miltä ja monimuotoisilta, mutta käytännön toteutus onkin sitten huomattavasti vaikeampaa. Mitä kukin ansaitse mistäkin, on hyvin vaikea määrittellä. Esimerkiksi on mahdotonta ansaita sellaista, mikä on toisen vapaasti annettavissa, kuten vaikka rakkaus. Ansaitseminen vaatii erityisen läheistä yhteyttä kyseisen hyödykkeen ja tietyn persoonan välillä. Ansiolla ei ole samaa välttämättömyyttä kuin tarpeella. Että voitaisiin käyttää ansioita yleisenä jakoperusteena, vaatisi jumalallista tietämystä, ja ilman sitä ansioiden määrittely muuttuisi tyranniaksi. (Walzer 1983, 23-25.) Toisaalta ansioita vastaan nousee juuri tarve, sillä se näyttäytyy huomattavasti vakavampana pyyntönä johtuen siitä, että se on ideaalissa määrittelyssä jotain välttämätöntä.

Walzer varoittaa tarpeen sekoittamisesta haluamiseen. Tunneimme paljon tarvetta asioihin, joita emme välttämättä tarvitse. Tällöin kyseessä ei kuitenkaan ole tarve vaan halu. Tarpeelliset asiat ovat myös usein hyvin vähissä, mikä vaikeuttaa niiden jakamista entisestään. Hyvät, jotka auttavat tarpeeseen, ovat kuitenkin aina ensisijaisia suhteissa muihin hyviin. (Walzer 1983, 25-26.)

Walzerin mukaan jokaisella kolmella periaatteella on yleisen säännön asema omalla alueellaan, mutta ei muualla. Eri alueilla on eri syyt ja menetelmät jaolle (Walzer 1983, 26). Kuitenkaan distribuutio ei pysty toimimaan pelkkänä ideana, vaan se vaatii tuekseen yhteiskunnallisia rakenteita, jotka toteuttavat periaatteet. Sen vuoksi meidän on seuraavaksi tarkasteltava Walzerin näkemyksiä valtion ja politiikan merkityksestä.

3.2.2 Poliittisen yhteisön tehtävät distributiivisessa oikeudenmukaisuudessa

Michael Walzer korostaa, ettei koko ihmiskunnan historian aikana ole ollut poliittista yhteisöä, joka ei olisi täyttänyt, pyrkinyt täyttämään tai väittänyt täyttävänsä jäseniensä tarpeet. Kaikki poliittiset yhteisöt ovat myös käyttäneet kollektiivista voimaansa koettaessaan hallita yhteisöään. Mutta uusi piirre Walzerin mukaan on poliittisen voimankäytön kyseenalaistaminen. Yhteisten projektien aikaansaaminen vaatii pakkovaltaa. "The State is a tool that cannot be made without iron" (Walzer 1983, 68). Pakkovalta vaatii myös toimijaa, joka käyttää kyseistä pakkovaltaa. Walzerin mukaan jokainen yhteisö on tietyllä tapaa hyvinvointivaltio. Yhteisön jäsenet joutuvat aina laittamaan tietyn vaadit-

tavan määrän tuloistaan turvallisuuteen ja hyvinvointiin, joiden määrittäminen kuuluu valtion edustajille. Tämä kuuluu kiinteänä osana yhteisön jäsenyyteen ja sen tuomiin velvollisuuksiin; ilman niitä ei olisi mahdollista rakentaa poliittista yhteisöä. Kysymys kuuluukin: kuinka paljon turvallisuutta ja hyvinvointia tarvitaan? (Walzer 1983, 68.)

Walzer viittaa antiikin Ateenaan, jossa koettiin ettei kansalaisuus ollut mahdollista ilman osanottoa politiikkaan, ja tämän vuoksi Ateenalaiset olivat valmiita uhraamaan suuria määriä omista rahoistaan varmistaakseen mahdollisuuden osallistua politiikkaan (Walzer 1983, 71). Tämänkaltaiset historialliset seikat tukevat sitä ajatusta, että valtion puuttuminen kansalaisten elämään on ollut tyypillistä läpi historian, eikä se ole vain ilmiö, joka syntyi kansallisvaltioiden mukana. Toisaalta kansallisvaltiot ovat vieneet valtion valvonnan ja osallistumisen aivan uudelle tasolle, jollaista ei ole aiemmin historiassa tavattu.

Mitä sitten kansalaiset voivat vaatia yhteisön huolehtivan? Walzerin mielestä vaatimukset tulisi säilyttää yleisellä tasolla, esimerkiksi että minkään yhteisön ei tulisi sallia jäseniensä nälkäkuolemia, jos sillä on ruokaa jaettavaksi. Walzer ei kuitenkaan usko Rawlsin tietämättömyyden verho -argumenttiin, vaan korostaa että todelliset valinnat tehdään kuitenkin tietoisina omista lähtökohdista. Tällöin on mahdotonta muodostaa yleistä ja- komallia oikeudenmukaiselle jaolle. Erilaiset käsitykset hyvästä, niukat resurssit ja kasvavat tarpeet tekevät yleisen mallin löytämisen mahdottomaksi. (Walzer 1983, 79.)

Walzerin näkemys distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta linkittyy vahvasti jo olemassaoleviin yhteisöihin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Walzer myös korostaa ajattelussaan pluralismia: erilaisilla alueilla on erilaiset jakomenetelmät ja kriteerit oikeudenmukaiselle jaolle. Näin ollen Walzerin kommunitaristinen kritiikki väittääkin, että yleisen, kaikenkattavan mallin löytäminen distributiiviselle oikeudenmukaisuudelle on mahdotonta.

Tärkeä seikka distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen liittyvä seikka on yksilön ja valtion välinen suhde. Kuinka yksilölliset oikeudet linkittyvät kollektiivisiin tekijöihin ja mitä voidaan yksilöltä oikeutetusti vaatia yhteisöön kuulumisen nimissä? Näitä kysymyksiä ovat Liam Murphy ja Thomas Nagel käsitelleet teoksessaan *The Myth of Ownership* (2002).

3.3 Nagelin ja Murphyn näkemys taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta sekä yksilön ja valtion suhteesta

Teoksessaan *The Myth of Ownership* Liam Murphy ja Thomas Nagel käsittelevät niitä moraalisia ja poliittisia seikkoja, jotka vaikuttavat verotuskäytäntöjen oikeudenmukaisuuden arviointiin. Tärkeänä aspektina tässä tutkimuksessa on se, kuinka yksilö suhteutuu osaksi kollektiivia valtion instituutioiden kautta. Valtio, jolla on monopoli pakkovaltaan tietyllä alueella, pystyy pakottamaan yksilöt tottelemaan päätöksiä, jotka on muodostettu tietyn ei-yksimielisen kollektiivisen valintaprosessin mukaisesti. (Murphy & Nagel 2002, 40-41.)

Poliittisen legitiimisyyden kysymykseksi nousee tällöin suhde, joka vallitsee yksilön itsemääräämisen ja valtion kontrollin välillä. Paljonko meillä tulisi olla valtaa päättää omista asioistamme ilman, että valtiollinen auktoriteetti puuttuu toimiimme? Esille nousee kysymys siitä, mitkä ovat valtion legitiimit tavoitteet ja keinot verotuksen suhteen? Koska valtio ei ainoastaan säätele, vaan myös pitää yllä koko yhteiskunnallista rakennettamme, niin emme voi vastata tähän kysymykseen epäpoliittisina irrallisina yksiköinä, vaan osana jo olemassa olevaa yhteiskuntaa. (Murphy & Nagel 2002, 41-42.)

Päämäärät, jotka voidaan katsoa legitiimeiksi valtiolle, ja jotka kohdistuvat verotuskäytäntöihin, voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan: julkiset hyvät, yksilölliset edut sekä distributiivinen oikeudenmukaisuus. Näistä vähiten ristiriitainen päämäärä on julkinen hyvä, sillä siihen kuuluu kaikki ne minimivaatimukset, jotka voidaan katsoa välttämättömiksi mille tahansa valtiolliselle teorialle, joka haluaa varmistaa sivilisaation tuomat mahdollisuudet. Julkiset hyvät ovat etuja, joita ei voi tarjota kenellekään ellei niitä tarjoa samalla kaikille. Yksityisrahoitus näiden etujen suhteen mahdollistaa vapaa-
matkustajuuden, jolloin ilmeisin keino varmistaa, että kaikki osallistuvat kustannuksiin, on pakon avulla määrätty verotus. Tämän jälkeen kysymys koskeekin sitä kuinka paljon julkista hyvää valtion tulisi pystyä tarjoamaan. (Murphy & Nagel 2002, 46-47.)

Valtion toimet pystyvät sekä hyödyttämään että vaikeuttamaan kansalaisten etuja muutenkin kuin suorasti esimerkiksi finanssipolitiikan kautta. Tällöin näemme, että yksilöl-

liset edut ovat kontrastissa valtion tuottamien julkisten hyvien kanssa. On hyvä muistaa, että yleinen hyvinvointi vetoaa johonkin muuhunkin kuin jokaisen yksilön henkilökohtaiseen etuun. Kun puhumme poliittisesta valinnasta, meidän tulisi ymmärtää se valtiollisella tasolla yksilöä laajemmin. (Murphy & Nagel 2002, 48-50) Tällöin esille nousee kysymys sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, jonka varmistamiseksi on esitetty erilaisia hyödykkeiden jakosysteemejä.

On olemassa myös jakosysteemejä jotka suosivat selkeästi heikoimmassa asemassa olevaa, kuten selkeä ensisijaisuusnäkökulma, joka korostaa sitä että heikossa asemassa olevan auttaminen on huomattavasti tärkeämpää kuin paremmassa asemassa olevien. Tämä tarkoittaa, että joissain tapauksissa pienen, todella heikossa asemassa olevan, vähemmistön auttaminen on tärkeämpää kuin suuren enemmistön. Radikaalimmat egalitaristiset näkemykset asettavat heikoimmassa asemassa olevien edut ensisijaisiksi. Tällainen on juuri John Rawlsin eroperiaate, joka pyrkii minimin maksimointiin. (Murphy & Nagel 2002, 53-54.)

Ensisijaisuusnäkökulma ja eroperiaate eroavat kuitenkin toisistaan suuresti. Siinä missä ensisijaisuusnäkökulma korostaa selkeästi todella heikossa asemassa olevien auttamista, niin eroperiaatteen oikeutus lähtee reiluuden näkökulmasta. Yhteiskunnan perusrakenne vaikuttaa ihmisten elämään kehdosta hautaan. Useat epätasa-arvon syyt ovat moraalisesti mielivaltaisia, eikä mielivaltaisuus kuulu oikeudenmukaiseen yhteiskunnalliseen järjestykseen. Näin ollen voimme hyväksyä epäoikeudenmukaisuudet vain siinä suhteessa, että ne hyödyttävät kaikkein huonoimmassa asemassa olevia. Ideaalisysteemi antaa kaikille samanlaiset lähtömahdollisuudet elämään. (Murphy & Nagel 2002, 53-55.)

Tämä nostaakin esille kysymyksen siitä, mitkä ovat mielivaltaisia perusteita jaolle yhteiskunnassa? Rawls nostaa esille tyypillisen luokkajaon lisäksi myös kiistanalaisen väitteen siitä, että myös erot luontaisissa kyvyissä ovat mielivaltaisia, eräänlaista ”luonnonlottoa” (Rawls 1971, 100-102). Ja jos näitä ominaisuuksia käytetään perusteena tulojaossa, puhutaan mielivaltaisesta mallista. (Murphy & Nagel 2002, 55-56.) On kuitenkin hyvä muistaa, että vaikka olisimmekin valmiita hyväksymään mahdollisimman suuren taloudellisen tasa-arvon hyväksi päämääräksi yhteiskunnalle, niin Rawlsin eroperiaate saattaa tuntua liian egalitaristiselta. Rawls painottaa varsin vahvasti heikoim-

massa asemassa olevien henkilöiden oikeuksia, jolloin vaarana on, että muut yhteiskunnalliset ryhmät eivät saa riittävää painoarvoa poikkeuksiensa suhteen.

Voimme myös lähteä kaventamaan eroja toisesta moraalista näkökulmasta. Periaatteen nimi on lähtökohtien tasa-arvo, mikä tarkoittaa tiettyä minimilähtökohtaa kaikille. Se mahdollistaisi yhtäläiset mahdollisuudet menestyä elämässä. Tähän kuuluu terveydenhoito ja koulutusmahdollisuuksien lisäksi myös erilaisen syrjinnän (esim. sukupuoli, rotu) poistaminen kuin myös luokkarakenteiden vaikutuksen minimointi. Myös kilpaileva markkinatalous luo myös suurta epätasa-arvoa yhteiskuntaan jakaessaan rahaa perustuen luonnollisiin ominaisuuksiin, joita esimerkiksi Rawls pitää mielivaltaisina. (Murphy & Nagel 2002, 56-57.) Kuten huomaamme, valtiolle voi löytää suuren määrän mahdollisia päämääriä, joihin voidaan pyrkiä veropolitiikan avulla.

Pelkät päämäärät eivät kuitenkaan riitä, pitää löytää myös legitiimit keinot niiden saavuttamiselle. Jos otamme keinoksemme verotuksen, niin silloin esille nousee kaksi kysymystä: Mikä on yksityisomaisuuden moraalinen merkitys, ja mikä on jokaisen yhteiskunnan jäsenen velvollisuus muita yhteisön jäseniä kohtaan? Eräs näkemys on juuri se, että omaisuus oikeus on prima facie -oikeus³⁰, jolloin verotus ottaa pois jotain joka aiemmin kuului yksilölle. Toinen näkemys on se, että se mikä kuuluu yksilölle lain mukaan, on ne varat jotka hänelle jää käteen verotuksen jälkeen. Näkemys perustuu ajatukseen siitä, että ei ole mitään omitusoikeutta, joka olisi erillään verotuksesta. Näin ollen verotus ei voi loukata kyseisiä oikeuksia. Kiistassa toinen osapuoli kuvaa redistributiivista verotusta pakkolunastukseksi, jotain yksilölle kuuluvaa siirretään väkisin toiselle osapuolelle. Toinen osapuoli taas näkee verotuksen osana suurempaa laillista omistussysteemiä, joka pyrkii myös toteuttamaan oikeudenmukaista yhteiskunnallista järjestystä. (Murphy & Nagel 2002, 58-59.)

Yksilölliset velvollisuudet eivät itsessään voi määritellä sosio-ekonomisen rakenteen perustaa. Yksilöllinen vapaus ja velvollisuus säilyvät niin kauan kuin jokin systeemi takaa yksityisomaisuuden sekä työpaikan valinnan. Verot ja siirtomaksut eivät auto-

---

³⁰ Prima facie -oikeudella tarkoitetaan että kyseinen oikeus on voimassa, ellei mitään painavampaa syytä kumota kyseinen oikeus ilmene. Eli oikeus ei ole absoluuttinen, vaan se voidaan kumota jos siihen löytyy pakottava syy.

maattisesti poista yksilön velvollisuuksia, ne vain muuttavat olosuhteita, joissa toimitaan. Kuten Murphy ja Nagel sen hyvin ilmaisevat:

The money you earn under any system is yours because you have worked for it, but it is a mistake to think that what you have really earned is your pretax income, some of which the government then comes and takes away from you. (Murphy & Nagel 2002, 61-63.)

Murphy ja Nagelin oma lähtökohta erityiskysymyksiin on, ettei ole olemassa verorakennetta edeltäviä omistusoikeuksia. Omistusoikeudet rakentuvat lakien ja käytänteiden varaan, ja mihin lukeutuu myös verotussysteemi. Tulot, jotka ihmisellä on ennen veroja, eivät omaa mitään erityistä moraalista merkitystä. Ne eivät ole mitään, mihin veronmaksajilla olisi esipoliittinen tai luonnollinen oikeus, jota valtio hyväksikäyttäisi verotuksen avulla. Kaikki normatiiviset kysymykset verotuksen oikeutuksesta tulisi tulkita kysymyksinä siitä, kuinka systeemin tulisi määritellä ne omistusoikeudet, jotka muodostuvat erilaisten vaihtojen, kuten työnteko, sopimukset, sijoitukset, ostaminen ja myyminen, kautta. Nämä ovat verotuksen todelliset subjektit. (Murphy & Nagel 2002, 74.)

Ihmisillä on kyllä oikeudet tuloihinsa, mutta niiden moraalinen voima riippuu niistä taustaprosesseista ja instituutioista, joiden avulla he ovat ne kasanneet. Nämä prosessit voivat olla reiluja, vain jos niihin liittyy mahdollisuuksien tasa-arvo, julkiset hyvät ja distributiivinen oikeudenmukaisuus. Verotuksen oikeudenmukaisuutta tulee arvioida kokonaisuuden kannalta. Kuitenkin käytännössä omaisuus tulkitaan niin, että on vaikeaa nähdä, että se määrä jolla yksilö päättää myydä oman työpanoksensa ja jonka työnantaja hyväksyy, on ainoastaan kirjanpitoluku. Sillä on ainoastaan epäsuora suhde siihen omistusoikeuteen, joka yksilöllä on sen jälkeen kun vallitsevan laillisen systeemin mukaiset transaktiot on tehty. Käytännöllinen ajatteluun liittyvä intuitio siitä, mikä kuuluu kellekin, ei toimi omistusoikeuden määrittelyssä. Meidän tulisi lähteä siitä, mikä systeemi parhaiten palvelee valtion legitiimejä tavoitteita legitiimein keinoin, ilman että siitä seuraisi epäoikeudenmukaisia haittoja. Näin voimme saavuttaa todellisuudessa toimivan omistusjärjestelmän, jonka avulla voimme oikeuttaa verotuksen. Me emme voi vedota pelkkään omistusoikeuteen oikeuttaaksemme omistussysteemin. (Murphy & Nagel 2002, 74-75.)

Puhuttaessa verotuksen oikeudenmukaisuudesta meidän täytyy Murphyn ja Nagelin mukaan muistaa, että omistusoikeuksia ei voida erottaa todellisesta kontekstistaan, eli muista tekijöistä ja rakenteista, jotka yhteiskunnissa vaikuttavat. Näin ollen kun tarkastelemme verotusta ja yksilön suhdetta kollektiiviin, meidän on huomioitava yksilötason rinnalla myös yleinen, kaikkia koskeva, yhteiskunnallinen rakenne, joka säätelee ja vaikuttaa yksilöiden toimintaan. Näin ollen verotukseen liittyvät kysymykset ovat osa poliittisia valintoja, joita yhteiskunnissamme teemme. Ne tulisi nähdä yksilöllistä tasoa laajempina kysymyksinä.

Oikeudenmukaiseen tulonjakoon liittyvät kysymykset eivät voi jäädä pelkästään distributiota koskevaksi tarkkailuksi. Erilaisilla distributiivisilla järjestelmillä, huolimatta niiden lähtökohtien oikeudenmukaisuudesta, saattaa ilmetä seurauksia, joita ei voida pitää oikeutettuina. Robert Nozick linjaa huomionarvoisesti korostaessaan, että myös proseduraalinen oikeudenmukaisuus tulee ottaa huomioon tulonjakoa arvioitaessa. Toisaalta Nozickin ajattelun edellyttämät absoluuttiset omistusoikeudet ulkoisiin resursseihin, mikä vertautuisi itseomistuksen oikeuteen, ei ole niin vahvasti perusteltavissa, että niihin vetoamalla voitaisiin oikeutetusti estää toteutetun toimivan distribuution jälkeinen uudelleenjakaminen. Ei ole olemassa mitään välttämättömiä moraalisia perusteita, jotka oikeuttaisivat Nozickin kannattamat näkemykset.

Walzer osuvasti korostaa sitä, että näkemyksemme distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta liittyvät jo olemassa oleviin yhteisöihin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Nagel ja Murphy taas huomauttaa siitä että modernissa valtiossa ei ole mitään omistusoikeutta, joka edeltäisi verotussysteemiä, joka on osa rakennetta jonka varaan yhteiskunnat rakentuvat. Ihmisillä ei ole esi-poliittisia tai luonnollisia oikeuksia omaisuuteensa. Näin ollen kysymys redistributiosta, jonkin jo kertaalleen jaetun uudelleenjakamisesta, muodostuukin oleelliseksi osaksi tulonjaon oikeudenmukaisuuden arviointia.

4. REDISTRIBUUTIO

Redistributio-osuuden alussa pyrin Christian Barryn näkemysten avulla selkiyttämään sitä, mitä redistributio-käsitteellä tarkoitetaan ja kuinka voimme oikeuttaa redistributiiviset menetelmät yhteiskunnassa. Tuon esille myös vasemmistolibertaristista³¹ ajattelua edustavan Hillel Steinerin näkemyksiä omaisuuden haltuunottamisesta ja kuinka siihen liittyvät tekijät vaikuttavat redistribuution oikeudenmukaisuuteen. Michael Walzer tuo oman mausteensa soppaan näkemyksillään markkinoiden roolista ja redistribuution merkityksestä oikeudenmukaisen yhteiskunnan muodostumisessa. Konkreettisesti yhteiskunnan tasolla tapahtuvan redistribuution oikeutusta käsittelem Liam Murphyn ja Thomas Nagelin ajatusten kautta. Niissä painotetaan vahvasti sitä, että valtiollinen verotus ei loukkaa kenenkään oikeuksia omaisuuteensa. Viimeiseksi käsittelem Philippe Van Parijsin esittämää ajatusta yleisestä ja yhtäläisestä perustulosta, jonka tarkoituksena olisi mahdollistaa kaikille yhteiskunnan jäsenille tietty minimitoimeentulo redistributiivisten menetelmien avulla.

4.1. Kuinka redistribuutio voidaan oikeuttaa?

Christian Barry sanoo, että John Rawlsin *A Theory of Justice*n jälkeen, distributiivisen oikeudenmukaisuuden käsittelyyn on liittynyt kiinteästi yhteiskunnallisen systeemin arviointi suhteessa siihen kuinka se vaikuttaa jakamiseen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä miten lainsäädäntö, yhteiskunnalliset organisaatiot ja rakenteet vaikuttavat distributiivisiin prosesseihin. Tällöin myös redistribuution käsite on noussut esille sekä valtioiden sisäisessä että globaalissa kontekstissa. Erityiskysymykseksi on juuri noussut vaurauden uudelleenjakko. Ongelmana on kuitenkin ollut se, että redistribuution käsite enemmän hämärtää kuin valaisee niitä todellisia seikkoja, jotka johtavat erimielisyyksiin distributiivisen oikeudenmukaisuuden suhteen. (Barry 2004, 1-2.)

Mihin sitten käsite redistribuutio viittaa? Barry antaa neljä esimerkkiä. Subjektien kautta ymmärrettynä se tarkoittaa sitä, että jonkun yksilön tai ryhmittymän omistuksia muunnellaan uudellenjakamalla niitä. Perustan kautta käsitettynä redistribuutio viittaa

---

³¹ Vasemmistolibertarismista löytyy tarkemmin sivulta 46 tässä työssä, alaviite 25.

alkuperäisen distribuution muuttamiseen jonkun muun distribuutiomenetelmän mukaan. Yhteiskunnallisena mekanismina redistribuutio koskee muutoksia verotuksessa, rahapolitiikassa ja lainsäädännössä, jotka sitten muuttavat hyvien määrää näiden alaisien yksilöiden omistuksissa. Redistribuutio viittaa myös hyviin kuten tulot ja omaisuus, jotka jaetaan kyseisten yhteiskunnallisten mekanismien kautta. (Barry 2004, 2.)

Jotta tietäisimme onko redistribuutio tapahtunut, täytyy meidän vastata neljään kysymykseen: (1) Keiden toimijoiden välillä redistribuutio tapahtui? (2) Mikä on se perustava jako, johon suhteutettuna voimme todeta redistribuution tekemät muutokset? (3) Mikä oli se yhteiskunnallinen mekanismi, jonka kautta redistribuutio toteutettiin? (4) Mitkä yhteiskunnalliset hyvät on jaettu uudelleen? Redistribuutio viittaa sellaisiin muutoksiin omistuksessa, jotka koskevat yksittäisiä henkilöitä, kollektiivisia toimijoita sekä ryhmiä. Näin ollen redistribuution toteaminen riippuu niistä toimijoista jotka pystymme identifioimaan osallisiksi. (Barry 2004, 2-3). Tämä tarkoittaa, että pelkästään se, että jotain on liikkunut yhteiskunnassa toiselta ryhmältä toiselle, ei vielä suoraan viittaa redistribuution. Redistribuutioon liittyy tarkoituksenmukaisuus ja tavoitteellisuus. Se ei ole vapaiden markkinoiden ”luonnollista” toimintaa”³².

Barryn redistribuutio-käsitteen määrittely muistuttaa työni alussa esittelemiäni Erik Olin Wrightin näkemyksiä distribuution ja redistribuution välisestä suhteesta. He ovat samaa mieltä siitä, että redistribuution käsite on ongelmallinen siinä suhteessa, että siitä on esitetty erittäin vihamielisiä näkemyksiä, jotka linkittyvät juuri ajatukseen markkinoiden luonnollisesta toiminnasta. Tällöin redistribuutio on jotain, minkä avulla pakkovaltaisesti otetaan pois jotain oikeudenmukaisen distribuution aikaansaannoksista. Kuitenkin jako siitä, mikä on distribuutiota ja mikä redistribuutiota, ei perustu siihen että edellinen olisi oikeudenmukaisempaa kuin jälkimmäinen, vaan redistribuutio käsitteellisesti jatkaa samaa oikeudenmukaisen tulonjaon prosessia, mikä oli kyseessä myös sitä edeltäneessä distribuutiossa. Sitä voi kuvailla oikeudenmukaisuuden päivittämiseksi. Näin ollen todellisuudessa redistribuutio ei ole sen enempää poliittinen prosessi tai vähemmän luonnollinen tapahtuma kuin distribuutio. Liberaaleissa demokratioissa myös distribuutiota ja markkinoita ohjataan ja tuetaan poliittisin toimin.

---

³²Luonnollisella toiminnalla viitataan tässä yhteydessä näkemykseen, jonka mukaan markkinoille pitäisi antaa mahdollisimman suuri vapaus. Tällöin ne toimivat kyseisen näkemyksen mukaan luonnollisimmillaan, kun mitkään talouden sfääriin kulumattomat voimat eivät vääristele olosuhteita.

Alberto Alesina (1957-) ja George-Marios Angeletos (1975-) korostavat artikkelissaan ”Fairness and Redistribution” sitä, että erilaiset uskomukset siitä, onko yhteiskunnallinen kilpailu reilua ja mihin taloudelliset erot perustuvat, vaikuttavat siihen millaisen käytännön valtiot valitsevat redistributiivisen politiikan suhteen. Jos yhteiskunnassa olevat ihmiset uskovat siihen, että yksilöllinen yrittäminen ratkaisee sen kuinka tulot jakautuvat ja että kaikki pystyvät nauttimaan työnsä hedelmistä, niin silloin valitaan matala redistributioon aste sekä matalat verot. Jos taas ihmiset uskovat että onni, syntymä, suhteet ja korruptio määrittävät ihmisten varallisuuden, se mitä luultavimmin verottaa korkeasti. Alesina ja Angeletos muistuttavat myös siitä, että julkinen budjetti on ainoastaan yksi keino auttaa heikommassa olevia ihmisiä. Myös lainsäädäntö on tärkeä redistribuution ulottuvuus, erityisesti silloin kun se kontrolloi työ- ja tuotantomarkkinoita. Alesina ja Angeletos korostavatkin, että toimijat odottavat yhteiskunnan palkitsevan yksilöiden yrittämisen ja kovan työn ja korjaavan markkinoiden tulokset niiltä osin kun ne perustuvat pelkkään onneen. (Alesina & Angeletos 2005, 960- 962.)

Hillel Steiner muistuttaa, että asioita voi hankkia oikeutetusti omistukseensa ainoastaan neljällä eri tavalla: ottamalla omistukseen, tuottamalla, vapaaehtoisen siirron kautta tai korvauksena eli oikaisuna johonkin epäkohtaan aiemmassa jaossa. Näistäkin ainoastaan kahta jälkimmäistä voidaan suoranaisesti kuvailla redistributiivisiksi keinoiksi. Vapaaehtoiset siirrot, kuten lahjat ja vaihdot, ovat tyypillisiä ei-pakollisia redistribuutioita. Steinerin mukaan ne eivät ole pakollisia sen vuoksi, että omistajalla ei ole velvollisuutta antaa kyseisiä asioita niiden vastaanottajalle. Ja kun kyseistä velvollisuutta ei ole, kenelläkään ei ole valtuuksia varmistaa noita siirtoja. Oikaisevat siirrot ovat taas pakollisia redistribuutioita ja oikeus valtuuttaa joku varmistamaan niiden toteutuminen ei edellytä minkäänlaista aiempaa suostumusta siirrettävän hyvän omistajan kanssa. Tällaisissa tapauksissa omistajalla ei ole validia omistusoikeutta kyseessä oleviin asioihin, toisin kuin vastaanottajalla. Oikaisevat siirrot ovat redistribuutiota, joka korjaa epäoikeudenmukaisia aiempia redistribuutioita, jotka on säädetty kajoamalla toisten oikeuksiin. Näin ollen ne palauttavat oikeudenmukaisen jaon. Kaikilla ihmisillä on vastaava velvollisuus tehdä kyseiset siirrot jos he ottavat haltuunsa ja käyttävät ilman lupaa asioita, joihin myös toiset ihmiset ovat oikeutettuja. (Steiner 1994, 266.)

Oikaisevia siirtoja on kahdenlaisia. Teot jotka aiheuttavat ensimmäisen tyyppisiä oikaisevia siirtoja ovat sellaisia, jotka saavat aikaan epäoikeudenmukaisia redistribuutioita loukkaamalla tiettyjä omistusoikeuksia, kuten yksittäisen henkilön omistusoikeutta, henkilön oikeutta nauttia työnsä hedelmistä tai niistä oikeuksista, jotka henkilöltä on viety tuotantoon liittyvien seikkojen tai vapaaehtoisten siirtojen kautta, eli jonkinasteisen hyväksikäytön avulla. Näin ollen loukkauksen tekijä on oikaisun velkaa kyseisen loukkauksen kokijalle. Vastineen on vastattava loukkauksen suuruutta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että eräillä menneisyydessä loukkauksia kokeneiden perillisillä on oikeus oikaisuun silloisten väärintekijöiden jälkeläisten kustannuksella. (Steiner 1994, 266-267.)

Tätä ensimmäistä oikaisutapaa voidaan nimittää bilateraalseksi. Steiner sanoo, että on olemassa myös oikaisevia siirtoja, joita voimme nimittää multilateraaliseksi. Lisäksi hän huomauttaa, että kaikki ihmiset oikeutetusti omaavat alkuperäisen omistusoikeuden asioihin, jotka ovat alkujaan ei-kenenkään omistamia, kuten luonnonresurssit tai sellaiset asiat, joiden omistajuus on poistunut esimerkiksi hylkäämisen tai kuoleman johdosta. Tällöin on totta, että kukaan ei *ex hypothesi* omista kyseisiä asioita alun perin, mutta kuitenkin kaikilla on oikeus yhtä suureen osaan niistä. Tämän vuoksi ne henkilöt, jotka ottavat enemmän kuin yhtäläisen osuuden (yli-omijat), joutuvat kohtaamaan redistribuutiota. He aiheuttavat epäoikeudenmukaista distribuutiota joillekin tai kaikille niille jotka ovat ottaneet vähemmän kuin yhtäläisen osan (ali-omijat). Tämän vuoksi he ovat oikaisun velkaa. (Steiner 1994, 268.)

Toisin kuin kajoamisissa, jotka tapahtuvat bilateraalisissa oikaisuissa, niin multilateraalissa tapauksissa yli-omija ei kajoa kenenkään tietyn ali-omijan erityisiin oikeuksiin. Tämä ei kuitenkaan tee mahdottomaksi sitä, ettemmekö voisi päätellä, että jokainen yksittäinen yli-omija on velkaa oikaisun, joka vastaa sitä määrää minkä hän on ottanut sallittua enemmän. Näin olleen yli-omijien oikaisujen kokonaismäärä on sama kuin se summa, joihin he ovat toimissaan syyllistyneet. Tällöin voimme konstruoida tästä summasta varat, joihin ali-omijilla on oikeutetut vaatimukset. (Steiner 1994, 268.)

Kuinka sitten redistribuutio konkretisoituu yhteiskunnissa ja mistä muodostuu redistribuution moraalinen oikeutus? Michael Walzer käsittelee ajattelussaan juuri redistribuution liittyviä moraalisia näkökohtia ja korostaa redistribuution merkitystä markkinoiden

valtaa rajaavana tekijänä, jolloin se estää rahan vaikutusta pääsemästä alueille, joissa sen ei pitäisi oikeudenmukaisuuden nimissä pystyä vaikuttamaan. Tällöin Walzer sivuaa ajattelussaan myös poliittista redistribuutiota.

4.2 Redistributio ja yhteiskunnallinen järjestelmä Walzerilla

Walzerin mukaan jokainen vakava yritys saada aikaan yhteiskunnallinen järjestelmä on luonteeltaan redistributiivista. Hyöty ei jakaudu tasaisesti kaikille, vaan hyödyttää heikoimmassa asemassa olevia. Kuinka paljon sitten uudelleenjakoa tarvitaan ja mihin tarkoituksiin se tulisi suunnata? Käytännössä redistribuutioon liittyy poliittinen pakkovalta. Yksittäiset toimet liittyvät tällöin jonkun ryhmittymän tiettyihin intresseihin. Walzer toteaa että tämä on osa yhteiskuntasopimusta. Kyseessä on yhteisymmärrys jäsenien omistamien resurssien uudelleenjaosta yhdessä ymmärretyn näkemyksen mukaisesti, ja tämä näkemys käsittää erilaisten toimijoiden eri tarpeet. Tällöin sopimus on moraalinen velvoite. Se sitoo erilaiset toimijat. Mitä läheisempi ja mukaanottavampi sopimus on, sitä suurempi on niiden yhteiskunnallisten hyödykkeiden määrä, jotka otetaan mukaan jakoon ja sitä suurempi on ymmärrys erilaisten toimijoiden erilaisista tarpeista. Uudelleenjakoa on tehty historiallisesti myös vedoten rikkauteen ja hyvään syntyperään, mutta sitä Walzer pitää Rousseahun vedoten yhteiskuntasopimuksen irvikuvana. Kun kaikki yhteiskunnalliset toimijat ottavat tulkittavakseen yhteiskuntasopimuksen, seurauksena tulee olemaan systeemi, joka yhä enemmän tukee yhteiskunnallisia järjestelmiä. Jos kaikki valtio ovat periaatteessa hyvinvointivaltioita, niin demokratiat ovat niitä myös luultavammin myös käytännössä. (Walzer 1983, 82-83.)

Walzer korostaa että tarpeeseen vastaaviin hyödykkeisiin ei saisi suhtautua taloudellisesti hyödykkeinä. Tarkemmin määriteltynä niitä voi myydä ja ostaa vain siinä suhteessa mitä jää jäljelle demokraattiseen päätöksentekoon liittyvän huolehtivan toiminnan jälkeen, ja vain silloin kun se ei häiritse tai vaikeuta kyseistä prosessia. Walzer toteaa Karl Marxia (1818-1883) mukaillen: jokaiselle kykyjensä mukaan ja jokaiselle yhteiskunnallisesti määriteltujen tarpeiden mukaisesti. Tämä on yhteiskuntasopimuksen syvin olemus. Se on olemassa yksityiskohtia varten, mutta jokapäiväisessä elämässä yksityiskohtat juuri ovat ratkaisevia. (Walzer 1983, 90-91.) Suurten poliittisten ideaalien keskellä

tulisi muistaa, että suuri osa yhteiskunnallisista ongelmista liittyy käytännöllisiin seikoihin, jolloin niiden sitominen suuriin aatteisiin voi myös tuoda isoja ongelmia.

Walzer viittaakin rahan tuomiin ongelmiin. Rahan pitäisi olla universaali vaihdonväline. Ongelmaksi muodostuu tällöin se, että universalisuus alkaa koskea itse rahaa, ei sen tarkoitusta. Tällöin raha saa itseisarvon sen sijaan, että se olisi yksinkertainen arvon esitys. Walzerin mukaan on olemassa asioita, joita rahalla ei voi ostaa. Walzer luettelee 14 asiaa, joita ei voi modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa rahalla hankkia: (1) Ihmisiä (2) Poliittista valtaa (3) Rikosoikeudellista hyötyä (4) Sanan, lehdistön, uskonnon tai kokoontumisen vapautta (5) Avioliittoa tai lisääntymistä (6) Oikeutta estää maastamuuttoa (7) Vapautusta asepalveluksesta tai oikeusistuimesta (8) Poliittista asemaa (9) Poliisin palveluksia ja joissain maissa perusopetusta (10) Epätoivoisia vaihtoja, esimerkiksi suostumista tekemään työtä alle minimipalkan (11) Palkintoja ja kunniaa (12) Jumalallista armoa (13) Rakkautta ja ystävyyttä sekä (14) mahdollisuutta rikolliseen toimintaan. (Walzer 1983, 96-103.) Aina jos kyseisiä asioita yritetään ostaa on kyseessä poliittinen tai laillinen ongelma. Toisaalta Jumalallista armoa tuskin enää saa ostettuaakaan missään länsimaassa, ja vaikka saisi, niin mistä varmuus siihen että sai mitä tilasi, jos tavoitteena todellakin oli omnipotentin vaikuttajan tuki?

Mitä rahalla sitten saa? Kaikkia markkinoilla olevia hyödykkeitä, eli siis kaikkea sitä mitä ei lasketa yleisiin hyviin, jotka pitää jakaa joillain muulla perusteella kuin markkinat. Raha on sekä vastaavuuden mitta että keino vaihdolle. Nämä ovat rahan todelliset tehtävät, ja ideaalisessa katsantokannassa sen ainoat tehtävät. Raha toimii markkinoilla ja markkinat ovat avoimet kaikille. Ongelma ilmenee, kun markkinavoimat pyrkivät vaikuttamaan niillä yhteiskunnan alueilla, jonne ne eivät kuulu. Redistribuutio on yksi keino rajoittaa markkinoiden voimaa, mutta Walzerin mukaan meidän pitää hyväksyä epätasainen jakauma markkinoiden alueella, kunhan se ei vaikuta muihin distributiivisen oikeudenmukaisuuden jaon alueisiin. (Walzer 1983, 104-108.)

Walzer vastaa myös kritiikkiin siitä, että markkinoille pitäisi antaa lisää valtaa. Ne ovat kaikille vapaat ja antavat siellä toimiville ihmisille mitä nämä ansaitsevat. Tällainen määrittely ymmärtää väärin ansion käsitteen. Ansio on jotain joka ei saisi riippua sattumasta tai tuurista, ja markkinoilla ansiot liittyvät talouden muuttuvaan tilaan. Kaiken lisäksi markkinat eivät tunnusta ansioita, niiltä ei voi vaatia omaansa, ja ne toimivat

satunnaisesti. Walzer muistuttaa, että basaarin moraali kuuluu basaariin. (Walzer 1983, 108-109.) Tämä viittaa siihen, että jos sijoittaa rahaa markkinoille, voi hyvinkin vain sattumalta osua oikeaan saumaan, jolloin voi hyvinkin tehdä suuren omaisuuden. Tietenkin jos pystyy toistamaan kyseisen tempun useamman kerran, voidaan olettaa että kyse on toimijan kyvystä, mutta kysymys kuuluukin, onko kyky oikeutuksen mitta.

Puhuttaessa palkkauksesta Walzer sanoo, että ne resurssit jotka ihmiset tuovat markkinoille, päätetään markkinoiden toimesta. Ihmiset myyvät työvoimaansa ja osaamistaan. Palkat riippuvat siitä, kuinka paljon työtä on tarjolla ja mitä hyödykkeitä halutaan ostaa. Walzer kuitenkin nostaa esille sen seikan, että vaikka ihmiset pystyvät vaikuttamaan oman osaamisensa kautta markkinoilla, niin palkat kuitenkin muodostuvat enemmän statushierarkioista, organisaatioiden rakenteista ja voimasuhteista kuin puhtaasti markkinaperusteisista tekijöistä. Walzer yrittää kuvitella markkinoilla toimivan yrityksen, joka perustuisi puhtaasti tasa-arvoisiin lähtökohtiin ja jota johdettaisiin demokraattisesti -tämä olisi niin sanottu tuottajien kommuuni. Ratkaisu ei kuitenkaan muuttaisi ratkaisevasti mitään, sillä kyseiset yritykset joutuisivat kuitenkin toimimaan markkinoilla, jolloin toiset yritykset olisivat menestyneempiä kuin toiset, ja tapahtuisi jälleen keskittymistä. Kuitenkin Walzerin mukaan ratkaisu piilee siinä, että demokraattisilla prosesseilla kompensoidaan markkinoiden aiheuttamia ongelmia. Tavoitteena ei siis ole työmarkkinoiden lakkauttaminen, vaan niiden rajojen, joissa ne toimivat, selkeämpi määrittely. (Walzer 1983, 116-119.)

Puhuttaessa markkinoiden rajoista Walzer muistuttaa, että radikaali *laissez-faire*-talous³³ olisi kuin totalitaarinen valtio, joka ulottaisi valtansa kaikille muille alueille, halliten kaikki muita distributiivisia prosesseja. Jokainen yhteiskunnallinen tuki ja etu muuttuisivat taloudelliseksi hyödykkeeksi. Tämä olisi markkina-imperialismin seuraus. Vaikka meillä onkin tiettyjä estoja vaihdolle, niin ne eivät aina pidä, ja silloin markkinat pitää laittaa takaisin rajojensa sisälle. Tähän tarvitaan poliittista redistribuutiota. Walzer viittaa tässä laajaan redistribuution käsitteeseen, ei pelkkään verotukseen. Läpi historian yhteinen omistus on edeltänyt yksityisomaisuutta. Ylipäättänsä että yksilö voi tuntea jotain omakseen, täytyy olla jokin taho joka tunnustaa sen ja suojelee kyseistä oikeutta.

---

³³ *Laissez-faire* on markkinoiden äärimmäistä vapautta korostavien tahojen tunnuslause. Lause kääntyy ”antakaa tehdä” jolla viitataan siihen että markkinoiden ja niissä vaikuttavien toimijoiden tulisi saada tehdä asioitaan rauhassa, ilman että markkinoiden prosesseihin puututtaisiin poliittisin keinoin.

On kuitenkin tilanteita joissa yhteiskunta kajoaa turhankin paljon yksityisomaisuuteen yhteisön nimissä. Jos tuotanto laskee liikaa, se vaikeuttaa tarpeisiin vastaamista. Poliittinen yhteisö kuitenkin pystyy tietyllä verotuksen tasolla ottamaan omansa markkinoilta ilman, että se tunkeutuu ”rahan sfääriin”. (Walzer 1983, 120.)

Markkina-imperialismi tarvitsee omanlaistaan redistribuutiota. Vallankäyttö kuuluu politiikan alueelle, kun taas markkinoilla vaihdon tulisi olla suunnilleen samantasoisten toimijoiden välistä. Vaihdon tulisi perustua neuvotteluihin, ei vaatimuksiin tai pakkoon. Hyvinvointivaltio määrittää talouden rajat kun se varmistaa, että kenenkään ei tarvitse neuvotella peläten, että putoaisi tyhjän päälle. Saman seikkaan perustuu se, että valtio turvaa ammattiyhdistysliikkeen toimintamahdollisuudet. Kollektiivinen neuvottelu on enemmän tasaveroisten toimijoiden välistä toimintaa. Walzer näkee myös sen suurena ongelmana, että raha tunkee poliittisen päätöksen teon alueelle, jossa ei pitäisi ilmetä ostamista ja myymistä. Toisaalta viimeisen sadan vuoden aikana politiikan alue on myös suuresti laajentunut, mikä on kuitenkin ollut perusteltavissa. (Walzer 1983, 120-122.) Perusteluna voidaan nähdä se, että alueet, joissa valtio on lisännyt toimintaansa, kuuluvat nykyisen käsityksen mukaan politiikan alueeseen, kun ne ennen olivat harmaata vyöhykettä, jossa kuka tahansa, jolla oli mahdollisuus, omisti myös oikeuden. Tämä politiikan alueen laajentuminen liittyy demokratian ja ihmisoikeuksien kehitykseen, mikä on kaventanut ihmisten välisiä valtasuhteita länsimaisissa yhteiskunnissa.

Walzer nimeää kolme redistribuution muotoa: 1. Markkinoita koskeva, joka pyrkii estämään epätoivoiset vaihdot ja pitämään huolta ammattiyhdistyksistä. 2. Suoraan rahaa koskeva, joka toimii verotuksen kautta. 3. Omistusoikeuksia ja johdon vaatimuksia koskeva, joka mahdollistaa valitusprosessit ja yhteistoiminnallisen kontrollin tuotanto vaatimusten suhteen. Kaikki kolme rajaavat linjaa politiikan ja talouden välillä, vahvistaen politiikan aluetta, joskaan ei aina valtion. Kansalaiset eivät kuitenkaan pysty tekemään mitä tahansa päätöksiä, sillä poliitikallakin on omat rajoitteensa. Tällöin redistribuutio ei johda yksinkertaiseen tasa-arvoon. (Walzer 1983, 120-123.)

Walzerin ajattelu käsittelee jakamista ja redistribuutiota hyvin yleisellä tasolla. Jos haluamme laajempaa ymmärrystä kyseisiin seikkoihin liittyvistä ongelmista, meidän on syytä myös tarkastella niitä myös konkreettisemmalla tasolla. Seuraavaksi aion esitellä

Liam Murphyn ja Thomas Nagelin ajatuksia koskien verotuksen ja redistribuution oikeutusta. Pysin vahvistamaan heidän esittämiään ajatuksia Barryn tuella.

4.3 Nagelin ja Murphyn linjaukset redistribuution suhteen

Artikkelissaan ”Taxes, Redistribution, and Public Provision” Liam Murphy ja Thomas Nagel nostavat esille yleisen harhaluulon siitä, että vahva redistribuutio, etenkin verotuksen muodossa, aiheuttaisi suuren ja tehottoman hallinnon. Murphy ja Nagel haluavat muistuttaa, että tällöin sekoitetaan kaksi eri asiaa. Verotusta voidaan käyttää tukemassa isoa hallintokoneistoa, mutta sitä voidaan myös käyttää suoraan distributiivisena oikeudenmukaisuutena, jolloin se vähentää taloudellisesti epätasa-arvoa yhteiskunnassa. Veroista saatavat rahat voidaan ohjata niitä tarvitseville ilman suuria valtion byrokraatioita. Murphyn ja Nagelin mukaan veropolitiikkaa tulisi tarkastella koko yhteiskunnan kannalta, ilman vetoamuksia luonnolliseen omistusoikeuteen. Tulot, jotka ihmisillä on ennen verotusta, eivät anna moraalista oikeutta arvostella verotuksen oikeudenmukaisuutta. Yksityisomaisuus rakentuu laillisten käytäntöjen varaan, jotka osittain määräytyvät verotuksen mukaan. Tällöin tulisi arvostella yhteiskuntaa kokonaisuudessaan eikä yhtä sen erityistä aluetta. (Murphy & Nagel 2001, 53-54.)

Christian Barryn näkemykset tukevat Murphyn ja Nagelin ideoita. Jos ajattelemme redistribuutiota jonkin toiselle kuuluvan poisottamisena, niin silloin tämä määrittely ei päde tuloverotukseen, koska se otetaan suoraan palkasta, jolloin se ei ole vielä kuulunut palkansaaneelle yksilölle. Näin ollen useat redistribuutiomenetelmät eivät edellytä jonkin yksilölle kuuluvan poisottamista (Barry 2004, 4). Yritykset ja yksilöt toimivat aina tietyssä taloudellisessa toimintaympäristössä, jossa on omat lakinsa, tapansa ja käytäntönsä. Verot on sidottu systeemiin, jolloin on hyvin ongelmallista vedota siihen, että yksilöllä olisi yhteiskunnan varmistama oikeus tuloihinsa ilman velvollisuutta maksaa veroja. Eli itsessään käytäntönä tuloverotus ei ole moraalitonta, eikä se kyseenalaista yksilön oikeutta omaisuuteen.

Jos puhumme omistamisesta ja sen mahdollisesta uudelleenjakamisesta, täytyy meidän kysyä muutama seikka ennen kuin voimme todeta redistribuution epäoikeudenmukaiseksi. Onko kyseinen redistribuution kohteena oleva hyvä hankittu laillisin keinoin? Jos

vastaus on kyllä, niin seuraavaksi meidän täytyy kysyä, kuuluuko kyseinen hyvä yksin juuri kyseiselle omistajalle ilman, että muilla olisi mitään oikeutta siihen? Jos vastaamme molempiin kysymyksiin ei, niin toimiko valtiollinen auktoriteetti väärin kun se otti kyseisen hyvän mukaan uudelleenjakoon? Redistribuution oikeutus ei liity niinkään siihen kuinka hyvät on alkuperäisesti jaettu, vaan siihen kuuluivatko kyseiset jaetut asiat oikeudenmukaisesti niille jotka ne saivat. (Barry 2004, 4.)

Jotkut verot on lainmukaisesti otettu palkasta ennen sen antamista ja toiset laillisesti sen jälkeen, kun palkka on tullut sen saajalle. Kummassakin tapauksessa ihmisillä on kestävämmät lailliset oikeudet netto- kuin bruttotuloihin. Verotuksen moraalinen oikeutus liittyy siihen, voivatko ihmiset hyväksyttävästi väittää omaavansa moraaliset vaatimukset kyseiseen hyvään. Vaikka voimme pitää toisia taloudellisia systeemejä toisia oikeudenmukaisempina, redistribuution itsessään ei tulisi näytellä relevanttia roolia kyseisissä vertailuissa. (Barry 2004, 5.) Redistributiota itsessään ei voida pitää moraalittomana. Sen oikeutus tulisi aina suhteuttaa niiden lähtökohtien oikeudenmukaisuuteen, joihin redistributiolla pyritään vaikuttamaan.

Verotuksella on kaksi päätehtävää: 1. Se jakaa rahat yksityisen ja julkiseen omaisuuteen sekä, 2. distribuutio, jossa se määrittää kuinka yhteiskunnan tuotto jaetaan eri yksilöille joko yksityisomaisuutena tai julkisten avustusten muodossa. Nagel ja Murphy muistuttavat siitä, että jako yksityisen ja julkisen välillä on hyvin ongelmallinen. Yksityiset toimijat tarvitsevat tuekseen julkista sektoria. On mahdotonta rakentaa toimivaa distributiivista järjestelmää ilman julkisia menoja, jotka turvaavat sen perustan. (Murphy & Nagel 2001, 54-56.)

Julkiseen järjestelmään kuuluu asioita, joiden toimivuus vaatii sen, että ne koskevat kaikkia yhteiskunnan jäseniä. Tällaisia ovat turvallisuusseikat ja oikeusjärjestelmän ylläpito. Kuitenkaan kaikki kansalaiset eivät käytä näitä palveluita samassa mittakaavassa. Siitä huolimatta julkisen palvelun täytyy olla yleisesti kaikkien käytettävissä. Kun näitä julkisia järjestelmiä rahoitetaan, tulisi Murphyn ja Nagelin mukaan pyrkiä siihen, että jokainen saavuttaisi marginaalihuödyn³⁴ julkisten ja yksityisten kulujen vä-

---

³⁴Marginaalihuöty viittaa huötyyn jonka kuluttaja saa kuluttaessaan yhden yksikön lisää (oikeammin marginaalisesti lisää) kyseistä huödykettä. Esimerkiksi olutta juodessa marginaalihuöty on laskeva koska ensimmäisestä saa huomattavasti enemmän iloa kuin kymmenennestä. Eli mitä enemmän saat kyseistä

lillä. Tämä on kuitenkin vaikeaa toteuttaa poliittisessa prosessissa. Julkisten palveluiden arvo täytyy arvata suhteessa muuhun systeemiin. Vapailla markkinoilla asiat on toisin, kun hyödykkeiden arvo määrittyy jatkuvasti kysynnän ja tarjonnan mukaisesti. Murphyn ja Nagelin mukaan valtion tulisi toimia julkisen järjestelmän suhteen hintasyrjivän monopolin tavoin, eli ilman rajoituksia arvioida minkä arvoinen mikin julkinen hyvä on kullekin kansalaiselle ja hinnoitella ne sen mukaisesti. Tällöin jokaisen panos hyödyttäisi kokonaisuutta. Kuitenkin tehokkuusargumentin rinnalle nousee kysymys järjestelmän reiludesta. Faktaa on se, että julkisten tukien hinnoittelua ei voi vain jättää markkinoille. Distributiiviset kysymykset liittyvät aina julkisiin järjestelmiin. (Murphy & Nagel 2001, 58-62.)

Markkinoiden puolustajat näkevät, että julkisen järjestelmän toimien siirtäminen yksityisille johtaisi suurempaan tehokkuuteen yhteiskunnassa, mutta Murphyn ja Nagelin mielestä näin ei ole, sillä on todella vaikeaa löytää vaihtoehtoja julkisen vallan toimille, jotka tuottaisivat saman lopputuloksen. Vaikka yksityisellä rahalla voi hankkia turvallisen lähiympäristön, sillä ei saa turvallisia suurkaupunkeja. Kaiken lisäksi julkisen järjestelmän toimet parantavat yhteiskuntaa kokonaisuudessaan; koulutetut kansalaiset lisäävät sosiaalista ja taloudellista vaurautta. Myös kulttuuri hyötyy suuresti valtion tuesta. Minimistandardit, jotka sosiaalitet mahdollistavat, estävät todellisen köyhyiden syntymistä. Todellinen köyhyys johtaisi yhteiskunnallisiin ongelmiin ja rikollisuuteen, joka nostaisi valtion kuluja. Tämä ei ole Murphyn ja Nagelin mukaan suoranaista redistributiota, sillä se hyödyttää sekä rikkaita että köyhiä. Korkeammat verot toisaalla tuovat säästöjä muualla yhteiskunnassa. (Murphy & Nagel 2001, 63-64.) Näin ollen puhtaana redistribuutiona on vaikeaa nähdä sellaista julkista järjestelmää, joka samalla kun se ottaa rahaa veroilla, poistaa kansalaisten muita kuluja julkisilla palveluilla.

Puhtaat redistributiiviset teoriat ovat ongelmallisia, ne tulisi aina kytkeä johonkin speisiin julkiseen järjestelmään. Mutta tällaisiin käsityksiin liittyy näkemyksiä, jotka vaativat tuekseen tasa-arvoisia positiivisia mahdollisuuksia koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Myös kohtuullinen yhteiskunnallinen turva koetaan itseisarvoksi, samoin kuten resurssien siirto niiltä joilla on, niille joilta puuttuu. Tämä käsittää myös Rawlsilaiseen eroperiaatteen mukaisen mahdollisuuden menestyä, jos se auttaa heikoimmassa asemas-

sa olevaa. Redistributio yleensä kuitenkin toimii monimenetelmäisesti, yhdistelemällä suoria tulonsiirtoja sekä erilaisia avustuksia, saadakseen julkiset palvelut rahoitettua. (Murphy & Nagel 2001, 65-66.)

Kuitenkin tulee muistaa, että järjestelmän tehtävänä ei ole huolehtia kaikista yksilöiden haluista, vaan mahdollistaa yhtäläiset mahdollisuudet ja kohtuullinen elintaso. Järjestelmiin liittyy myös paljon paternalismia. Vaikka on hyvä luottaa ihmisen harkintakykyyn, niin on poliittisesti viisasta jollain suojamekanismeilla suojata niitä ihmisiä, joilla on vähän resursseja, heidän omalta harkitsemattomuudeltaan. Konservatiivien yleinen kritiikki on se että ihmiset tietävät parhaiten itse mitä tekevät omilla rahoillaan. Tähän ajatukseen sisältyy kaksi esioletusta: (1) Raha, joka ihmisillä on ennen verotusta, kuuluu heille, eikä valtiolla ole siihen oikeutta. (2) Mikä tahansa raha, jonka yksilö omistaa, on parempi jättää kyseiselle yksilölle, sillä hän tietää parhaiten omat arvonsa ja valintansa. Nämä ovat kuitenkin kaksi eri argumenttia. Ensimmäinen on anti-redistributiivinen, jälkimmäinen on yksilöllistä autonomiaa tukeva. Tällöin ei ole ongelmallista sanoa, että ihmisillä pitäisi olla oikeus päättää mitä he tekevät omilla rahoillaan, mutta samaan aikaan valtion hallinnolla on oikeus suunnitella verotus- ja omistussysteemi, joka määrittelee mitä kullekin yksilölle jää omaksi verotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen. Redistributio voidaan hoitaa myös suurimmilta osiltaan puhtaina rahallisina avustuksina. (Murphy & Nagel 2001, 67-69.)

Murphy ja Nagel haluavat korostaa kolme pointtia. Ensimmäinen on, että on olemassa todellisia syitä jakaa julkiset kustannukset epätasaisesti sellaisten toimijoiden välillä, joilla ei ole samanlaisia resursseja. Toiseksi, on olemassa useita asioita, joita pidämme julkisina etuina, jotka kuitenkin vain sivuavat julkisia palveluita, jolloin ne on mahdollista liittää julkiseen järjestelmään ilman vetoamista distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen. Kolmanneksi, jos hyväksyy ne vakavat yhteiskunnalliset vaatimukset, jotka liittyvät distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen, tulisi myös pohtia sen rahoitus pohjaa, eli rakentuuko se selkeästi julkisen sektorin varaan vai onko siinä myös markkinataloudellisia piirteitä? (Murphy & Nagel 2001, 71.) Tämä viittaa siihen seikkaan, että tunnustaessaan yhteiskunnalliset ongelmat, yksilö joka pitää itseään vastuullisena ja moraalisena toimijana, joutuu miettimään keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Sekä Barry että Steiner korostavat redistribuution oikeutusta vääristynyttä distributiota korjaavana menetelmänä. Redistribuution avulla voimme varmistaa sen, että distributiivisiin prosesseihin jääneet ongelmat, jotka aiheuttavat ei-toivottuja seurauksia, voidaan ratkaista oikeudenmukaisemmin. Walzer puolustaa redistribuution moraalista oikeutusta. Redistribuution avulla voidaan rajata markkinoiden valtaa, jolloin voidaan varmistaa, että yhteiskuntimme jää alueita ja oikeuksia, joihin rahalla ei voi vaikuttaa ja joiden saamista ei voida estää taloudellisin syihin vedoten. Näin ollen markkinat eivät pääse vaikuttamaan asioihin, joihin niillä ei oikeudenmukaisuuden näkökulmasta ole oikeutta vaikuttaa. Yleiset hyvät ja perusoikeudet on jaettava demokraattisissa yhteiskunnissa muilla perusteilla kuin vedoten omaisuuteen ja suuriin tuloihin. Demokraattisilla prosesseilla tulee voida myös kontrolloida markkinoiden aiheuttamia ongelmia. Nagel ja Murphy osuvasti muistuttavat siitä, että julkinen järjestelmä on se mihin ihmiset ovat sitoutuneet, ja sen tavoitteisiin kuuluu yhtäläiset mahdollisuudet ja kohtuullinen elintaso, joiden varmistamiseen on mahdollista käyttää redistributiivisia menetelmiä.

Eräs keino ratkaista tulonjakoon liittyvät yhteiskunnalliset ongelmat on ollut ajatus yleisestä ja yhtäläisestä perustulosta, joka annettaisiin kaikille kansalaisille. Philippe Van Parijs on puolustanut filosofisesta näkökulmasta perustulon oikeutusta keinona edistää yleistä hyvinvointia, oikeudenmukaisuutta ja itsekunnioitusta. Hänen mukaansa siirtyminen perustuloon olisi seuraava askel, jonka modernin hyvinvointivaltion tulisi ottaa, jotta yhä suurempi yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus tulonjaossa voitaisiin saavuttaa.

4.4 Perustulo redistributiivisena korjausmenetelmänä

Poliittisessa tulonjakokeskustelussa on viime vuosina ollut laajalti esillä ajatus perustulosta. Sen perusidea on varsin yksinkertainen: jokaiselle kansalaiselle annetaan kuukautinen tukisumma, joka on riittävän suuri tarjotakseen köyhyysastetta korkeamman elintason. Tämä vakinainen tulo on universaali, kaikki yhteiskunnan jäsenet kattava, eikä tarveharkintainen. Se annetaan automaattisesti kaikille kansalaisille heidän taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Sen saamiselle ei ole ehtoja. Näin ollen perustulo muistuttaa julkisesti rahoitettua yleistä terveydenhuoltoa. Yleisessä terveydenhuoltosysteemissä hoito annetaan sekä kansalaisille jotka pitävät itsestään huolta että myös niille, jotka

ovat päästäneet itsensä hunningolle. Vastuullisuus omasta terveydestä ei ole ehtona hoidolle, samoin on perustulossa: on perusoikeuksien mukaista että kenenkään ei tulisi elää köyhydessä vauraassa yhteiskunnassa. (Wright 2006, xi.)

Philippe Van Parijs (1951-) on käsitellyt perustuloa filosofisesta näkökulmasta artikkelissaan ”Why Surfers Should be Fed: The Liberal Case for an Unconditional Basic Income”. Van Parijs esittää, että puolustettavissa oleva liberaaliteoria oikeudenmukaisuudesta oikeuttaa, sopivien olosuhteiden vallitessa, vastikkeettoman perustulon. Ainoastaan tällöin kyseinen teoria oikeasti sitoutuu antamaan yhtäläisen painon erilaisille käsityksille hyvästä, ilman että harjoittaisi diskriminaatiota mitään elämäntapaa kohtaan. Perustulolla Parijs tarkoittaa avustusta, joka maksetaan jokaiselle kansalaiselle, huolimatta työsuorituksesta, ammatillisesta tai aviollisesta statuksesta. Toisin sanoin ilmaistuna kyseessä on jokaiselle yksilölle taattu minimitoimeentulo, ilman tarveharkintaa tai työehtoja, eli halua ottaa vastaan tarjottua työtä. Jälkimmäinen ehto on aiheuttanut suurinta ristiriitaa eettisestä näkökulmasta, minkä vuoksi se on juuri seikka johon Van Parijs haluaa keskittyä. (Van Parijs 1991, 102.)

Perustuloa on puolustettu sillä, että se auttaisi köyhiä ihmisiä pois työttömyydestä. Sen avulla saataisiin aikaan massiivinen redistributiivinen tulonsiirto miehiltä naisille yhteiskunnassa. Perustulo myös saattaisi parantaa heikoimpien töiden laatua, lisätä maanviljelijöiden tuloja vääristämättä maataloustuotteiden hintoja, ja kaiken hyvän lisäksi se lisäisi työmarkkinoiden joustavuutta. Pääasiallisena kritiikkinä perustuloa kohtaan esitetty väitettä siitä, että vastikkeettoman perustulon myöntäminen olisi epäreilua. Se mahdollistaisi sen, että jotkut voisivat elää toisten työpanoksen avulla. Van Parijs myöntää, että väitteen haasteeseen on pystyttävä vastaamaan, jos haluamme mahdollistaa perustulon toteutumisen yhteiskunnassa. Van parijs korostaa, että ihmiset ovat useissa tapauksissa valmiita hylkäämään taloudellisen tehokkuuden oikeudenmukaisen distribution nimissä. (Van Parijs 1991, 102-103.) Näin ollen tahon, joka haluaa puolustaa perustuloa, pitää myös pystyä puolustamaan sen oikeudenmukaisuutta pelkän taloudellisen tehokkuuden sijaan. Etenkin jos haluaa saada sille yleisen hyväksynnän kansalaisten keskuudessa.

Van Parijs itse edustaa vasemmisto-libertaristista näkemystä, jota hän kutsuu aitolibertarismiksi (real-libertarian). Aitolibertarismien mukaan yhteiskunta voi olla aidosti vapaa

ainoastaan, jos se pystyy täyttämään kolme ehtoa: 1. Yhteiskunnassa pitää olla hyvä oikeuksien täytäntöönpanorakenne (turvallisuus) 2. Tämän rakenteen tulee olla sellainen, että jokainen henkilö tuntee omistavansa itsensä (itseomistus) ja 3. Rakenteen tulee mahdollistaa että jokaisella henkilöllä on mahdollisimman suuri mahdollisuus tehdä mitä tahansa hän halua³⁵. Näin ollen vapaa yhteiskunta on oikeasti niin vapaa kuin vain on mahdollista. (Van Parijs 1995, 123.)

Van Parijs korostaa, että hän ottaa annettuna sen, että puolustettavissa oleva liberaalinäkemyksen sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta täytyy olla aidosti vapautta edistävä, aitolibertaristinen, eli sen täytyy pystyä maksimoimaan ihmisten todellista vapautta. Tämä tarkoittaa sitä että jokaisella tulisi, tietyissä rajoissa, olla vapaus pyrkiä kohti omaa käsitystään hyvästä elämästä. Kyseinen määrittely todellisesta vapaudesta jättää avoimeksi tulkinnat sen suhteesta ensisijaisiin hyviin (primary goods), resursseihin, mahdollisuuksiin ja kykyihin. Van Parijs linjaakin:

My claim is that most sensible formulation of real-libertarian conception of justice thus defined justifies, under appropriate factual conditions, the granting of a substantive unconditional income. (Van Parijs 1991, 103-104.)

Parhaiten tunnettu kyseinen näkemys on Van Parijsin mukaan John Rawlsin eroperiaate alkuperäisessä muotoilussaan. Minkälaisen tulonsiirtopolitiikan eroperiaate sitten mahdollistaa? Parijsin mukaan Rawlsin tyypittelemät sosio-ekonomiset etuisuudet muodostavat vahvan olettamuksen perustulon puolesta. Eroperiaate ei edellytä pelkkien tulojen maksimointia, ei edes alimpien tuloluokkien. Rawls mainitsee, että valta ja etuoikeudet jotka liittyvät yhteiskunnalliseen asemaan, ovat sosio-ekonomisia etuuksia. Ei ole epäilystä siitä etteikö vastikkeeton tulo antaisi heikoimmassa-asemassa olevalle lisää neuvotteluvoimaa suhteessa työnantajiin ja valtioon näin ollen vahvistaen heidän potentiaaliaan saavuttaa valtaa ja etuoikeuksia. Rawls myös korostaa yksilöiden itsekunnioituksen merkitystä, mitä perustulo olisi omiaan kasvattamaan. Sehän ei osoita ketään epäkelvoksi ja siihen liittyy nykyisiä systeemejä vähemmän hallinnollista kontrollia suhteessa edunsaajiin, jolloin se ei stigmatisoi tai nöyryytä ketään, jolloin heikommassa

---

³⁵ Kolmannen kohdan voi ymmärtää tarkemmin seuraavalla tavalla: vapaassa yhteiskunnassa henkilöllä jolla on vähiten mahdollisuuksia, omistaa niitä kuitenkin enemmän kuin henkilö, jolla on vähiten mahdollisuuksia, missä tahansa muussa mahdollisessa järjestelyssä (Van Parijs 1995, 123.)

asemassa olevilla on parempi mahdollisuus säilyttää itsekunnioituksensa. (Van Parijs 1991, 104-105.)

Seikka mikä osoittautuu ongelmalliseksi eroperiaatteessa Van Parijsin mukaan on, että ensisijaisilla hyvillä ei ole tarkkaa määritystä. Näin ollen liberalismille puolustettamattomissa oleva syrjintä onnistuu hiipimään siihen todellisen vapauden tulkintaan, jonka eroperiaate tarjoaa. (Van Parijs 1991, 105.) Todellisen vapauden tulkintakehystä ei kiinnosta pelkkä hyvinvoinnin maksimointi, vaan se pyrkii kunnioittamaan erilaisia elämänvalintoja. Ja koska eroperiaate ei ota kantaa ensisijaisiin hyviin, se ei auta meitä perustelemaan minkä vuoksi erilaisia elämänvalintoja tulisi tukea tulonsiirtojen avulla.

Rawls itse tiedostaa kyseisen ongelman ja yrittää ratkaista sen liittämällä vapaa-ajan eroperiaatteeseen kuuluviin sosio-ekonomisten etuisuuksien listaan. Rawls linjaa:

Twenty-four hours less a standard working day might be included in the index as leisure. Those who are unwilling to work would have a standard working day of extra leisure, and this extra leisure would be stipulated as equivalent to the index of primary goods of the least advantaged. (Rawls 1988, 257.)

Kyseinen ehdotus auttaa meitä pääsemään eroon eroperiaatteen perusvirheestä, eli tulojen asettamisesta etuoikeutettuun asemaan suhteessa vapaa-aikaan. Tässä muotoilussa on kuitenkin Van Parijsin mukaan perustavanlaatuisen virhe: se on liian altis ulkoisille muutoksille. Esimerkkinä Van Parijs esittää tapauksen, jossa sattuisi löytymään uusi luonnonresurssi, joka mahdollistaisi suuremman redistribuution toteuttamisen heikoimassa asemassa olevia kohtaan. Kuitenkin Rawlsin uusi muotoilu edellyttää, että kyseinen tuki on verrannollinen tehtyihin työtunteihin, jolloin täyspäiväiset työntekijät hyötyvät enemmän kuin osa-aikaiset. Jos luovumme verrannollisuuden vaatimuksesta, osa-aikaiset hyötyvät enemmän. (Van Parijs 109-110.) Näin ollen vapaa-ajan lisääminen perushyvien listaan ei itsessään onnistu ratkaisemaan tiettyjen elämänvalintojen suosimiseen liittyviä ongelmia.

Ongelmallista on myös Van Parijsin mukaan ne käsitteelliset vaikeudet, jotka välttämättä nousevat esille kun otamme päämuuttujiksi käsitykset työstä ja vapaa-ajasta. Mitä lasketaan työksi, kuinka työtunteja tulisi vertailla, onko esimerkiksi vaarallisessa työssä

suoritettu tunti arvokkaampi kuin turvallisessa? Myös vastentahtoisen vapaa-ajan arvon määrittely nousee esille ongelmallisena. Yleisesti ottaen voidaan kysyä, mistä löydämme sopivan mittajärjestelmän vertailulle? Van Parijs nostaa esille viimeisenä arvosteluna Rawlsia kohtaan sen seikan, että Rawlsin näkemys syrjii liberaalista näkökulmasta niitä, jotka ovat heikoimmassa asemassa. Jos toteuttaisimme Rawlsin ehdotusta, ja tapahtuisi kasvua ulkoisista muutoksista johtuen, niin vapaa-ajan arvo suhteutettaisiin silti heikoimmassa asemassa olevan työtätekevään osaan, jolloin ei huomioitaisi kokonaiskasvua. Tällöin tapahtuisi stagnaatiota absoluuttisin mittarein, mikä johtaisi suhteellisen aseman heikkenemiseen ja puolueellisuuteen työtätekeviä kohtaan. (Van Parijs 1991, 110-111.)

Van Parijs toteaaakin, että muunneltunakaan eroperiaate ei pysty tarjoamaan sitä neutraalia, ei diskriminoivaa näkökulmaa, mitä aitolibertarismi etsii. Tämä ei ole kuitenkaan ongelma Van Parijsille, sillä Ronald Dworkinin näkemys ulkoisten resurssien tasa-arvosta pystyy antamaan aidolle libertarismille sen tarvitseman tuen. Dworkinilaisen sovelluksen määrittely kuuluu seuraavasti: on olemassa ei-mielivaltainen ja yleinen perustulotaso, joka määritellään yhteiskunnan ulkoisten resurssien mukaan per henkilö. Tämän järjestelmän rahoittaa kokonaisuudessaan ne, jotka ovat omineet nämä resurssit. Kuitenkin kaksi seikkaa vaatii välittömän selvennyksen: mitkä lasketaan ulkoisiksi resursseiksi ja kuinka niiden arvo määritellään? Tällöin se, mikä on relevanttia aitolibertaristiselle näkökulmalle, ovat ne ulkoiset resurssit, jotka vaikuttavat ihmisten kykyyn pyrkiä kohti heidän näkemystään hyvästä elämästä. Ulkoiset resurssit ovat näin ollen kaikki ne ulkoiset objektit laajassa mielessä³⁶, joihin ihmisillä on mahdollisuus päästä käsiksi. Ne ovat yhdenmukaisia sen ulkoisen vaurauden kanssa joka on suotu ihmisille. Ero Rawlsilaisen ja Dworkinilaisen mallin välillä on se, että näin luotu veropohja ei vähennä keneltäkään yksilöltä enemmän kuin sen ulkoisen resurssin arvon, jonka hän on saannut. Näin ollen veropohjassa on rajoitus, joka estää ne sovellutukset, jotka Rawlsin malli mahdollistaisi. (Van Parijs 1991, 112-114.)

Toinen ongelma: kuinka ulkoisten resurssien arvo tulisi arvioida? Dworkinilla itsellään on kaksi ehdotusta. Ensimmäinen ehdotus on, että jos ja kun ulkoinen resurssi toteutuu, sen arvon tulee riippua siitä kuinka paljon toiset ihmiset pitävät niistä hyvistä, joita saa-

---

³⁶ Näihin lasketaan esimerkiksi tehtaat, raaka-aineet ja teknologiat.

daan, eli kuinka tärkeitä (precious) ne ovat heille. Tai sitten vaihtoehtoisesti ulkoisen resurssin mahdollistamisen hinta. Toinen ehdotus korostaa sitä, että valitun jakomenetelmän tulee läpäistä kateustesti (non-envy test). Eli ihmisten ei tulisi haluta toisten resurssinippuja itselleen. (Dworkin 2002, 139-146.)

Van Parijs muistuttaa, että vaikka kummatkin ehdotukset osoittavat ehtoihin, jotka välttämättä täyttävät kilpailullisen tasapainon vaatimukset, niin kumpikaan ehdotus ei onnistu osoittamaan kilpailullista tasapainoa riittäväksi tavaksi arvottaa resursseja. Van Parijs toteaaakin, että hänen ymmärryksensä mukaan Dworkin ei tee muuta ehdotusta siitä, kuinka tuo valinta voitaisiin tehdä, jolloin oikeutetun epädiskriminoivan avun tason määrittely jää ilman perusteita, vaikka Dworkinin näkemys näyttäisikin sen mahdollistavan. Van Parijsin mukaan ongelmaan on ratkaisu. Suuressa taloudessa ihmisten halut ovat niin laajasti hajaantuneita, että niistä muodostuu jatkumo. Ääritapauksessa on preferenssien jatkumo, ja silloin pystytään osoittamaan, että ainoastaan kilpailulliseen tasapainoon perustuva jako, jossa on identtisesti saaneet vaihtajat alussa, voi olla tehokas sekä pareto-optimaalin³⁷ mukaan että pystyä täyttämään kateustestin vaatimukset. Siinä suhteessa kuin oikea maailma muistuttaa riittävässä määrin tätä jatkuvaisuusmaailmaa, niin ongelma on ratkaistu. Vaikka emme haluaisikaan määritellä resurssien tasa-arvoa kateusvapaudella (envy-freedom), haluamme kuitenkin tehdä kateuden poissaolosta välttämättömän ehdon ulkoisten resurssien tasa-arvolle tai niille ulkoisille keinoille joita ihmiset käyttävät pyrkiessään omaan näkemykseensä hyvästä elämästä. Tällaisessa tapauksessa, kun emme halua jaon olevan epätehokas tai epätasa-arvoinen, niin on järkevää edellyttää että kaikki ulkoiset resurssit arvioidaan suhteessa kilpailullisen tasa-arvon hintoihin. Näin ollen, kun hinnat ovat tasolla joka antaa täydellistä tietoa markkinoista, on selkeää että perustulo, joka rahoitettaisiin kaikista lahjoista ja perin-

---

³⁷ Pareto-optimaalin määrittely: Tila A on vahvasti pareto-superior tilaan B verrattuna, jos jokainen on paremmassa asemassa A:ssa kuin B:ssä. Tilassa, joka on heikosti pareto-superior, vähintään yksi henkilö on A:ssa paremmassa asemassa eikä kukaan huonommassa asemassa kuin B:ssä. Jos tila A on pareto-superior verrattuna tila B:hen, niin tällöin tila B on pareto-inferior suhteessa tilaan A. Tila A on pareto-inferior jos jokin tila on pareto-superior suhteessa tilaan A. Tila A on pareto-optimaali, jos mikään tila ei ole pareto-superior suhteessa tilaan A: Se on vahvasti pareto-optimaalinen jos mikään tila ei ole heikosti pareto-superior siihen verrattuna ja heikosti pareto-optimaalinen jos mikään tila ei ole vahvasti pareto-superior siihen verrattuna. Tilat A ja B ovat pareto-vertailtamattomissa, jos kumpikaan ei ole (edes heikosti) pareto-superior toiseen verrattuna. Muutos on heikko pareto-parannus, jos se hyödyttää joitakin eikä haittaa ketään, ja vahva pareto-parannus jos se hyödyttää kaikkia. Pareto-periaate oikeuttaa pareto-parannuksen aina kun se on toteuttamiskelpoista: Vahva pareto-periaate oikeuttaa jopa heikot pareto-parannukset ja heikko pareto-periaate ainoastaan vahvat pareto-parannukset. (Cohen 2008, 87-88.)

nöistä, voisi pystyä tarjoamaan yhtäläisen todellisen vapauden kaikille. (Van Parijs 1991, 116-117.)

Vaikka emme voisikaan konkreettisesti määritellä esimerkiksi kuinka suuri perustulon tulisi olla tai kuinka sen rahoituspohja tulisi muodostaa, voimme kuitenkin analysoida niitä etuja, jota kyseinen malli toisi tulonjaon oikeudenmukaisuudelle yhteiskunnassa. Perustulo näyttäytyykin yhtenä vahvimista menetelmistä laajentaa oikeudenmukaisen jaon aluetta yhteiskunnassa ja näin ollen sen avulla myös ihmisten mahdollisuus määrittää ja kontrolloida omaa elämäänsä kasvaisi, kun minimitoimeentulo olisi varmistettu. Oikeudenmukaisuuden laajentumiseen liittyvää keskustelua ei kuitenkaan johdonmukaisuuden nimissä voi jättää pelkästään kansallisvaltion sisällä käytäväksi keskusteluksi, jolloin esiin nouseekin ajatus globaalista tulonjaosta.

Murphy ja Nagel sivusivat artikkelissaan myös seikkaa, joka liittyy selkeästi myös kansainväliseen tulonjakoon. Kyseessä ovat niin sanotut julkiset velvollisuudet, joihin kuuluu myös ulkomaanapu eli kehitysyhteistyötuki. Ulkomaantuki tuo esille version distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta kansainvälisellä tasolla, joka nostaa tarkasteluun kysymyksiä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta kansainvälisen ja kansallisen aspektin välillä (Murphy & Nagel 2001, 69-70.) Näihin kysymyksiin on ottanut kantaa myös Thomas Pogge, joka on kritisoinut erityisesti sitä, että distributiivisia vaatimuksia eikä redistribuutiota ole ulotettu riittävässä määrin kansallisvaltioiden rajojen ulkopuolelle.

5. DISTRIBUUTIO JA REDISTRIBUUTIO KANSALLIS-VALTIOIDEN RAJOJEN ULKOPUOLELLA

Viimeisessä osuudessa ennen loppuyhteenvedoa käsittelen globaalien tulonjaon kysymyksiä. Pohjana analyysilleni toimii Thomas Poggen ja John Rawlsin välinen väittely siitä kuinka globaalien tulonjaon tulisi muodostua. Pogge pitää distributiivisen oikeudenmukaisuuden jäämistä kansallisvaltioiden sisäiseksi asiaksi jo vanhentuneena näkemyksenä globalisoituneessa maailmassa. Pogge haluaisi, että loisimme globaalien järjestelmän, jonka avulla voisimme tehdä tulonsiirtoja rikkailta köyhille maailmanlaajuisella tasolla. Rawls kritisoi Poggen edustamia näkemyksiä. Hän on sitä mieltä, että vaikka Poggen tavoitteet ovat oikeat, niin hänen käyttämänsä keinot ovat toimimattomia. Rawlsin mukaan meidän tulisi tarkemmin määrittää, sitä kuinka kansainvälinen redistribuutio tulisi kohdentaa ja toteuttaa. Vain tämä varmistaisi sen että varat menisivät oikeasti sinne minne ne oli tarkoitettukin. Poggen pääargumentti Rawlsia vastaan on, että Rawls ymmärtää väärin hänen egalitaristisen periaatteensa, joka todellisuudessa on hyvinkin käytännönläheinen ja toteuttamiskelpoinen.

5.1 Thomas Poggen kritiikki kansallisvaltiokeskeisyyttä kohtaan

Thomas Pogge syyttää teoksessaan *World poverty and human rights* (2002) tulonjakokeskustelua siitä, että se keskittyy distributiivisessa oikeudenmukaisuudessaan liikaa kansallisvaltioihin, jolloin esimerkiksi redistribuutio rajoittuu jo olemassa olevien valtioiden rajojen sisälle. Pogge toteaaakin, että vaikka meillä ei ole yhtä vahvaa syytä auttaa muukalaisia kuin omia läheisiämme, meidän ei tulisi myöskään tuottaa vahinkoa muualla eläville. Poggen mukaan juuri kansallisvaltiosysteemiin liittyvät rakenteet ja instituutiot lisäävät köyhyyttä estämällä tehokkaan avun ja maiden välisen redistribuution (esimerkiksi Tobinin veron)³⁸. Näin ollen me emme suoraan tapa ihmisiä köyhyyteen, mutta Pogge haluaisi myös omissiitot vastuunalaisiksi. Jos emme pidä niitä merkityksellisinä, niin silloin emme tunne moraalista vastuuta köyhyydestä, jonka olisimme voineet lopettaa. Poggen mukaan kansainväliset rakenteet tällä hetkellä suosivat niin vahvasti rikkai-

³⁸Tobinin vero on globalivero, jonka tarkoituksena on verottaa valuutasta toiseen tehtyjä kauppvoja (eli valuuttatransaktioita). Pyrkimyksenä on vaikeuttaa valuuttakursseilla keinottelua ja niihin liittyvää spekulatiota. Tobinin veroon liitetään usein ajatus kyseisen veron avulla kerättyjen rahojen siirtämisestä heikommassa asemassa olevien maiden kehitystarkoituksiin.

ta länsimaita, että ne pystyvät neuvottelemaan itselleen jo alusta lähtien paremmat asetelmat. (Pogge 2002, 12-20).

Niille, jotka kritisoivat ylivaltiollisia toimijoita, Pogge vastaa, että maailmassa toimii jo nykyisin monia ylikansallisia organisaatioita, jotka pystyvät vahvasti vaikuttamaan valtioiden päätöksentekoon. Tarvitsisimme ainoastaan lisää ihmisoikeuksia vahvistavaa toimintaa. Valtioiden asemaa korostavien ajattelijoiden kuten Michael Walzerin kantaa distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen Pogge pitää ongelmallisena. *Spears of Justice* teoksessaan Walzer toteaa:

The idea of distributive justice presupposes a bounded world within which distributions takes place: a group of people committed to dividing, exchanging, and sharing social goods, first of all among themselves. That world, as I have already argued, is the political community, whose members distribute power to one another and avoid, if they possible can, sharing it with anyone else. (Walzer 1983, 31.)

Poggen mukaan tällöin ei ole kyse siitä, kuinka distributiivisten menetelmien avulla jaettaisiin resursseja tai kuinka distribuutiota tehostettaisiin. Kyseessä on pikemminkin distribuutio-menetelmän standardointi valtiollisten rajojen sisälle, jolloin se ei auta määrittämään, ketkä oikeasti tarvitsisivat apua. Se ei myöskään auta kehittämään tehokkaampaa redistribuutiota. Kyseinen valmis distribuutiomalli johtaa siihen, että institutionaalinen rakenne, joka kuuluu globaaliin talouteen, pakottaa köyhät alaisuuteensa. (Pogge 2002, 176.)

Pogge ei omaa Walzerin uskoa valtioihin parhaina toimijoina kansainvälisellä kentällä. Ei ole olemassa mitään valtioiden yksinoikeutta tiettyihin asioihin, ei ainakaan moraalisessa mielessä. (Pogge 2002, 176). Walzerin näkemyksen puolesta puhuu seikka, johon hän viittaa teoksessaan *Just and Unjust Wars*: valtioiden velvollisuudet ja oikeudet ovat ihmisten oikeuksia ja velvollisuuksia. Suvereenisuus johtuu suoraan näistä yksilöiden oikeuksista. Näin ollen valtiot eivät ole erillisiä orgaanisia kokonaisuuksia eivätkä mystisiä liittoja (Walzer 1977, 53).

Myös John Rawls on ottanut kantaa kysymykseen siitä, pitäisikö distribuutio ja redistribuutio ulottaa kansallisten rajojen ulkopuolelle. Itse asiassa Rawls ja Pogge kiistelivät kyseisestä seikasta pitkään, tuoden esille omia perusteltuja näkemyksiään. Työni lopuksi aion käsitellä tätä kyseistä kiistaa kummankin ajattelijan näkökulmasta.

5.2 Rawlsin näkemys kansainvälisestä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta

John Rawls käsittelee teoksessaan *The Law of Peoples* distributiivisia teemoja. Hän esittelee rasitettujen yhteiskuntien (burdened societies) käsitteen. Tällä Rawls viittaa yhteiskuntiin, jotka joutuvat elämään erittäin raskaiden olosuhteiden alaisina. Kyseisillä rasitetuilla yhteiskunnilla on vajavaiset poliittiset ja kulttuuriset traditiot. Tieto-taitotaso on yleensä alhainen eikä muutakaan pääomaa löydy. Myöskään materiaaliset ja teknologiset resurssit eivät vertaudu hyvinjärjestäytyneiden maiden vastaaviin. Rawlsin mukaan tällöin hyvintoimivien yhteiskuntien tavoitteena tulisi olla kyseisten rasitettujen yhteiskuntien mukaan saaminen samalle tasolle hyvinjärjestäytyneiden yhteiskuntien kanssa. Tämän tulisi olla hyvinjärjestäytyneiden yhteiskuntien velvollisuus. Rawlsin mukaan tästä ei kuitenkaan suoraan seuraa sitä, että paras keino toteuttaa tuota velvollisuutta, eli auttaa kyseisiä yhteiskuntia, olisi noudattaa distributiivisen oikeudenmukaisuuden periaatteita säännöstelemällä taloudellisia ja sosiaalisia epäoikeudenmukaisuuksia valtioiden välillä. Rawls haluaa painottaa, että pelkkä vaurauden määrä ei riitä määrittelemään, mitkä yhteiskunnat ovat hyvinjärjestäytyneitä. Tämän vuoksi avun tulisi keskittyä ensisijaisesti pahimmassa hädässä oleviin valtioihin. (Rawls 1999, 105-106.)

Rawls antaa kolme ohjeistusta avustamiselle. Ensimmäinen ohje: täytyy muistaa että hyvinjärjestäytyneen yhteiskunnan ei tarvitse välttämättä olla vauras yhteiskunta. Hyvien yhteiskunnallisten instituutioiden aikaansaamiseksi ei tarvita suunnattomia summia rahaa. Toinen ohje: auttaessa tulee muistaa millainen poliittinen kulttuuri rasitetussa yhteiskunnassa on, jolloin avustusmuotomme tulee vastata kyseisen maan oloja ja poliittista kulttuuria. Rawls kuitenkin muistuttaa, että perusihmisoikeudet kuuluvat tavallisiin instituutioihin ja käytänteisiin normaaleissa hyvinjärjestäytyneissä valtioissa. Kolmas ohje on auttaa rasitettuja yhteiskuntia niin, että ne pystyvät huolehtimaan omista asioistaan kohtuullisesti ja järkevästi, jolloin ne voivat liittyä hyvinjärjestäytyneiden yh-

teiskuntien joukkoon. Tavoitteena on vahvistaa yhteiskuntien vapautta, tasa-arvoa ja itsemääräämisoikeutta. (Rawls 1999, 106-111.)

John Rawls kritisoi myös Poggen egalitaristista periaatetta³⁹. Rawlsin mielestä Poggen tavoitteet ovat oikeat, mutta periaate ei ole toimiva. Rawls painottaa, että distributiivisen oikeudenmukaisuuden tulisi koskea vain äärimmäisiä tapauksia. Egalitaarinen periaate ei ota huomioon, että vaikka maat ovat taloudellisesti eriarvoisia, niin se ei tarkoita sitä että muut yhteiskunnalliset hyvät olisivat tällöin epätasapainossa tai että köyhemmissä maissa ei olisi kohtuullista yhteiskuntajärjestystä. Egalitaarinen periaate ilman selkeitä kohdennuksia vain sekoittaa asioita. Rawlsilaisella avustusvelvollisuudella on, hänen omien sanojensa mukaan, sekä selkeät kohteet että lopetuskohta. Kun rasitetusta yhteiskunnasta tulee hyvintoimiva, avustukset lakkaavat. Rawls myöntää että egalitarinen periaate voisi toimia samalla tavalla kunhan se pystyisi määrittelemään tarkemmin keille apu suunnataan ja koska se lopetetaan. Tällöin olisi myös helpompaa hoitaa verotukseen ja hallintoon liittyvät käytännölliset asiat. (Rawls 1999, 115-119.)

Ongelmana on, että Rawls luo *The Law of the Peoples* teoksessaan egalitaristisesta periaatteesta kuvan, joka ei suurelta osin vastaa niitä määrityksiä, joita tuon periaatteen edustajat väittävät itse kannattavansa. Rakenteelliset ja käytännön ongelmat, joita Rawls väittää seuraavan egalitarististen periaatteiden noudattamisesta, eivät ainakaan Poggen ajattelussa vaikuta niin merkittävältä tekijältä kuin Rawls ne esittää.

5.3 Thomas Poggen näkemys kansainvälisestä distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta

Thomas Pogge kommentoi artikkelissaan ”An Egalitarian Law of Peoples” John Rawlsin *The Law Of Peoplesissa* esittämiä näkemyksiä kansojen oikeuksista. Rawls toi kyseisessä teoksessa esille omia näkemyksiään egalitaristisesta distributiivisesta tekijästä, joka jäi vähemmälle huomiolle *A Theory of Justice*ssa. Poggen omasta mielestä globaalin oikeudenmukaisuuden perusteiden tulee olla sellaisia, että ne ottavat huomioon kansainväliset sosiaaliset ja taloudelliset epäoikeudenmukaisuudet. Poggen mukaan Rawl-

---

³⁹Egalitaristisella periaatteella Rawls viittaa ideaan että valtioilta kerättäisiin yhteiseen kassaan rahaa jota sitten jaettaisiin köyhille ympäri maailmaa. Rawls ei usko että pelkkä rahan kerääminen ilman tarkkoja määrityksiä kenelle sitä jaettaisiin auttaisi meitä ratkaisemaan köyhyysongelman. (Rawls 1999, 118-119).

sin käsityksessä kotimaisesta oikeudenmukaisuudesta on kolme tekijää, joiden vuoksi sitä voidaan pitää egalitaristisena. Nämä ovat jo aikaisemminkin työssä mainitut ensimmäinen ja toinen periaate. (Pogge 1994, 194-195.)

Näiden periaatteiden avulla voidaan kritisoida kolmen analogian avulla vallitsevaa maailmanjärjestystä. Ensinnäkin (1) emme ole pystyneet antamaan eri maiden kansalaisille suhteellisen yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttaa kansainväliseen poliittiseen päätöksentekoon, mikä kuitenkin vaikuttaa heidän elämäänsä. Toiseksi (2) emme ole pystyneet mahdollistamaan suunnilleen yhtä lahjakkaille ja motivoituneille ihmisille tasa-arvoisia mahdollisuuksia hyvään koulutukseen ja ammatilliseen asemaan huolimatta siitä, mihin maahan he ovat sattuneet syntymään. Viimeiseksi (3) nykyinen maailmanjärjestys tuottaa maailmanlaajuisesti sosiaalista ja taloudellista epäoikeudenmukaisuutta, josta ei koidu hyötyä maailman heikoimmassa asemassa oleville ihmisille. (Pogge 1994, 196.)

Poggen mukaan nämä väitteet maailmanjärjestyksestä voidaan havaita todeksi, mutta kertovatko ne joistakin tietyistä vioista vallitsevassa järjestyksessä? Rawlsin *The Law of Peoplesissa* ei Poggen mukaan ole minkäänlaista egalitaarista jakoperiaatetta. Rawls ei tunnu pitävän Poggen esittämää kritiikkiä validina, vaikka Rawls suoraan hyökkää vain Poggen kolmannesta analogiasta johtamaa Globaalia eroperiaatetta vastaan. Pogge korostaa, että hänen esittämänsä analogiat ovat todellisia poliittisesti ja taloudellisesti linkittyneessä maailmassa, ja mitä luultavimmin tulevat olemaan sitä myös tulevaisuudessa. Pogge haluaa puolustaa kuitenkin ainoastaan väitettä siitä, että hyväksyttävän käsityksen kansainvälisestä oikeudenmukaisuudesta on otettava huomioon kansainväliset sosiaaliset ja taloudelliset epäkohdat. Pogge on samaa mieltä Rawlsin kanssa siitä, että oikeudenmukainen maailmanjärjestys voi sisältää myös sellaisia yhteiskuntia, joiden käsitys oikeudesta on erilainen meidän oman liberalismiin nojaavan politiikan kanssa. Pääasia on, että maan instituutiot takaavat ihmisoikeudet. Pogge on samaa mieltä Rawlsin kanssa siitä, että on vielä liian aikaista määritellä kuinka alkutilan⁴⁰ ideaa, joka kehitettiin suljettua valtiota varten, voitaisiin käyttää parhaiten meidän monimutkaisessa keskinäisesti riippuvaisessa maailmassamme. (Pogge 1994, 196-197.)

---

⁴⁰ Original position

Rawlsin oma strategia on, että käyttäisimme kahta periaatetta kansallisvaltion perusrakenteen suunnittelussa. Tämän jälkeen kyseiset osapuolet, eli kansallisvaltiot, toisessa sessiossa määrittäisivät keskinäiset suhteensa. Toinen päästrategia on aloittaa globaalista alkutilasta, joka käsittelee maailmaa kokonaisuudessaan. Pogge laskee itsensä tämän toisen strategian pääsoveltajiin. Hän kuitenkin toteaa, että kansainväliset egalitaristiset vaatimukset voidaan toteuttaa myös ensimmäisen strategian avulla. Poggen mukaan Rawls vain kieltäytyy tekemästä sitä. (Pogge 1994, 197.)

Pogge haluaa korostaa, että vaikka hän nostaakin esille vain yhden erimielisyyden, niin muitakin löytyy. Rawlsin käsitys "kansoista" ei ole tarpeeksi laaja ja kattava toimiakseen maailmassa, jossa me elämme, ja saadakseen niin suuren moraalisen painoarvon. Useassa maailman kolkassa viralliset rajat eivät korreloi niiden ominaisuuksien kanssa, joita normaalisti käytetään kansan tai valtion määrittelyssä. Pogge korostaa, että Rawlsin esittämä idealisointi kansallisvaltiosta ei päde, hänen mielestä meidän pitäisi muodostaa realistisempia skenaarioita maailmasta. Toiseksi Pogge ei usko että Rawlsilla olisi pätevää vastausta valtioiden rajojen historialliseen mielivaltaisuuteen. Fakta on se, että suurin osa rajoista on muodostunut pakon ja väkivallan kautta. Jos hyväksymme historiallisen mielivaltaisuuden argumentiksi vallitsevaa tilaa vastaan, voimme ottaa argumentointimme tueksi tulevaisuuteen katsovan näkökulman. Pogge kysyy, kuinka tällaisessa tilanteessa Rawls pystyy oikeuttamaan sen suunnattoman suhteellisen eron, joka valitsee tällä hetkellä valtioiden välillä, ja määrittää eri maiden kansalaisten elämän odotukset. Nämä rajat määrittävät suurimman osan resursseista ja omistuksesta maailmassa. Minkä vuoksi sen mielivaltaisen seikan, että on syntynyt jonkun rajan toiselle puolelle pitäisi määrittää elämänolosuhteita, kun emme hyväksy mielivaltaista määrittelyä perustuen rotuun tai sukupuoleenkaan? Valtioiden rajojen vaikutuksen oikeuttaminen on vielä vaikeampaa sillä valtioiden rajat ovat muodostuneet historiallisesti mielivaltaisesti ja suurimman osan muodostumiseen on liittynyt isoja vääryyksiä, kuten kolonialismia, kansanmurhia ja orjuutta. (Pogge 1994, 197-199.)

Rawlsin monet argumentit sitä vastaan, että kansojen välisiin suhteisiin lisättäisiin egalitaristisia komponentteja, ovat hyvin pragmaattisia. Ne pääasiallisesti korostavat sitä, että meillä on riittämättömät hallinnolliset kapasiteetit niitä varten, ja että "maailman hallitukseen" liittyy omat vaaransa. Pogge haluaa helpottaa näitä pelkoja ja esittää suhteellisen selkeän ja spesifin institutionaalisen ehdotuksen antaakseen Rawlsin kanssa

olevalle erimielisyydelle konkreettisen institutionaalisen muodon. Hän aikoo tehdä ehdotuksen, jota mikä tahansa hyväksyttävästi egalitaristinen käsitys globaalista oikeudenmukaisuudesta pitäisi vähintään askeleena parempaan suuntaan. Pyrkinessään määrittelemään, kuinka omistusoikeudellisessa demokratiassa pystyttäisiin noudattamaan eroperiaatetta, Rawls korostaa sitä että veroasteen ja erivapauksien määrän tulee olla järjestetty niin, että se hyödyttää eniten niitä jotka heikoimmassa asemassa nykyisessä ja tulevassa sukupolvessa. Rawls korostaakin, että kun keskitymme yhteen instrumenttiin, niin se vapauttaa meidät siitä, että meidän pitäisi ajatella eroperiaatetta jokaisessa poliittisessa kysymyksessä. (Pogge 1994, 199-200.)

Pogge ehdottaa samanlaista instrumenttia kontrolloimaan kansainvälistä epätasa-arvoa. Tämän instrumentin nimi on globaaliresurssivero eli GRT (Global Resource Tax). Sen perusideana on, että vaikka kansalaiset omistavatkin ja kontrolloivatkin kaikkia resursseja valtion sisällä, niin heidän täytyy maksaa veroa niistä resursseista, joita he päättävät hyödyntää. Tätä hyödyntämistä ei voida vaatia, mutta jos sitä tapahtuu maansisäisesti tai ulkomaan kaupassa, jouduttaisiin siitä maksamaan suhteellinen vero. Vero voitaisiin ulottaa kaikkiin luonnonvaroja kuluttaviin resursseihin. GRT ei tulisi pelkästään tuottajamaiden maksettavaksi, vaan se myös vaikuttaisi raaka-aineiden ja tuotteiden hintaa, jolloin ostajat joutuisivat myös maksamaan kalliimman hinnan haluamistaan tuotteista. Näin ollen järjestelmä ei olisi suunnattu resurssirikkaita maita vastaan. Tulee ottaa myös huomioon että GRT on kulutusvero, johon liittyy saastutukseen liittyvä tekijä. Vero lankeaa hyödykkeille ja palveluille siinä suhteessa kuinka paljon niiden resurssit kuluttavat planeettaamme. GRT motivoi tulevaa toimintaa, mutta myös oikeuttaa mennyttä, koska se siirtää saatuja materiaalisia hyötyjä kaikkien eduksi. Pogge viittaakin John Lockeen, joka asetti ehdon siitä, että tulisi jättää tarpeeksi ja yhtä hyvää myös muille. GRT mahdollistaa, että resursseja voi hyödyntää rajattomasti, mutta taloudellisesta voitosta joutuu jakamaan myös muille. Pogge on sitä mieltä että jopa niin epä-egalitaariset ajattelijat kuin John Locke ja Robert Nozick olisivat saattaneet hyväksyä tämän idean. (Pogge 1994, 200-201.)

GRT:n tuotot käytettäisiin takaamaan nykyisten ja tulevien köyhien emansipaatiota globaalisti. Näin varmistettaisiin, että kaikilla olisi mahdollisuus koulutukseen, terveydenhuoltoon, tuotantovälineisiin ja työhön, jolloin kaikki voisivat saada perustarpeensa täytetyksi ja samalla kaikki pystyisivät puolustamaan oikeuksiaan ja intressejään muuta

ihmiskuntaa vastaan, kumppaneina ja vierasmaalaisina. Koko GRT-järjestelmä tulisi järjestää niin, että sillä olisi mahdollisimman suuri positiivinen vaikutus maailman köyhimpään henkilöön ja köyhimpään osaan pitkässä juoksussa. Pogge korostaa että GRT:n kokonaissumman ei tarvitse olla välttämättä niin suuri kuin saattaisi kuvitella kun tarkastelee globaalia taloudellista eriarvoisuutta. Nykyiset eriarvoisuudet johtuvat pitkälti kumulatiivisista tuloksista, joihin on johtanut vuosisatoja jatkunut kehittyneempien maiden käyttämä etulyöntiasema, jonka avulla nämä maat ovat lisänneet pääomaansa ja tietotaitoansa yhä suuremmaksi. Näin ollen ongelmat ovat enemmän historiallista perua kuin keskitetyn järjestelmän syytä. Tämän vuoksi suhteellisen pieni GRT voi tasapainottaa kansainvälistä markkinajärjestelmää, ja näin ollen mahdollistaa sen että uusia epäoikeudenmukaisuuksia ei pääse syntymään enää samassa mittakaavassa. (Pogge 1994, 201-204.)

Kansainvälinen tulonjako tuo mielenkiintoisen lisän distribuutio ja redistribuutio-keskusteluun. Miksi jättää prosessit pelkästään kansallisvaltioiden sisäisiksi? Pogge pyrkii todistamaan, että ei ole olemassa todellisia moraalisia eikä käytännöllisiä syitä sille, miksi meidän ei pitäisi ulottaa distribuutiota ja redistribuutiota yhä laajemmissa määrin myös valtiollisten rajojen ulkopuolelle globaalille tasolle. Poggen ja Rawlsin välinen kiista ei tunnukaan koskevan tavoitteita, vaan keinoja, jotka mahdollistaisivat mahdollisimman toimivan ja oikeudenmukaisen kansainvälisen tulonjaon.

6. YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT

Työni tavoitteena oli tutkia minkälainen oikeudenmukaisen distribuution tulisi olla yhteiskunnissamme. Mitkä ovat ne mallit, jotka mahdollistavat mahdollisimman oikeudenmukaisen tulonjaon eli yhteiskunnallisten hyvien jakautumisen? Distribuutioon liittyy myös ajatus redistribuutiosta, uudelleenjakamisesta. Tämä vaatimus nousee erityisesti esille tilanteissa, joissa distribuutio-menetelmämme ei tuotakaan täysin niitä tavoitteita, joita olisimme halunneet. Onko meillä tällöin oikeutta muuttaa alkuperäistä jakoa saadaksemme haluamamme lopputuloksen?

Työni distribuutio-osuuden alussa (pääluku 2) nostin esille John Rawlsin aloittaman keskustelun tulonjaon oikeudenmukaisuudesta. Rawlsin teorian tarkoitus oli löytää malli, jonka avulla voimme saada mahdollisimman oikeudenmukaisen yhteiskunnallisen tulonjaon ilman, että kenenkään perusoikeuksiin tai vapauksiin kajotaan. Tämän vuoksi on ensisijaisen tärkeää vaikuttaa yhteiskunnan perusrakenteen oikeudenmukaisuuteen. Rawlsin tavoitteena oli tarkastella oikeudenmukaisuutta yleisellä, yhteiskunnallisella tasolla, sekä pyrkiä määrittelemään oikeudenmukaisen yhteiskunnan peruseriaatteet. Rawlsin näkemykset toimivat tulonjakokeskustelun lähtölaukauksena, erityisesti Rawlsin eroperiaate, joka on mielestäni kaikesta siihen kohdistetusta kritiikistä huolimatta säilyttänyt asemansa yhtenä vahvimmista distributiivisista oikeudenmukaisuutta puolustavista periaatteista.

Distribuutio-osuuden jatkossa (pääluku 3) nostin esille Robert Nozickin kritiikin sellaisia konsekventialistisia oikeudenmukaisuuskäsityksiä kohtaan, jotka korostavat tulonjaon lopputuloksen merkitystä. Nozickin proseduraalinen, eli lähtökohtien oikeudenmukaisuutta korostava malli, ei kuitenkaan pysty todentamaan väitettään siitä että yhteiskunnallinen tulonjako itsessään olisi epäoikeudenmukaista. Nozickin teoria ei myöskään onnistu kyseenalaistamaan yhteiskunnan oikeutta redistribuutivisiin menetelmiin. Michael Walzerin ajatukset nostivat esille sen, että meidän näkemyksemme distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta liittyvät jo olemassa oleviin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, mikä linkittyy Thomas Nagelin ja Liam Murphyn väitteeseen siitä että modernissa valtiossa ei ole omistusoikeutta, joka edeltäisi verotussysteemiä, joka on osa rakennetta jonka varaan yhteiskunnat rakentuvat.

Redistributio-osuudessa (pääluke 4) selvensin, mitä redistribuutiolla tarkoitetaan ja minkälaisia konkreettisia asioita seuraa sitä, jos toteamme että jo kertaalleen jaetun uudelleen jakaminen ei ole moraalisesti tuomittavaa yhteiskunnissamme, joissa perusrakenne suojelee kansalaisien oikeuksia. Näin ollen redistribuution merkitys ja oikeutus tulee juuri siitä, että se on distribuutiota korjaava menetelmä. Sen avulla voimme ratkaista distribuutioihin jääneet ei-toivotut seuraukset oikeudenmukaisemmin. Redistribuution avulla voimme myös rajata markkinoiden valtaa, jolloin markkinat eivät pääse vaikuttamaan asioihin, joihin niillä ei ole oikeudenmukaisuuden näkökulmasta oikeutta puuttua. Demokraattisilla prosesseilla tulee voida kontrolloida markkinoiden aiheuttamia ongelmia. Perustulokeskustelun esiinnostamisella toin redistributio-keskusteluun lihaa luiden ympärille, esittelemällä menetelmän, jonka avulla on mahdollista pyrkiä kohti tulonjaollisesti oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa varmistamalla kaikille ihmisille riittävä toimeentulo.

Viimeisessä kappaleessa (pääluke 5) laajennan tulonjakokeskustelun koskemaan myös globaalia tasoa. Jos toteamme, että oikeudenmukaisempi tulonjako on mahdollista ja jopa suositeltavaa kansallisvaltioiden sisällä, niin seuraava johdonmukainen askel on siirtyä kansainvälisen tulonjaon oikeudenmukaisuuden mahdollistamiseen yhä laajemmissa määrin. Kansainvälisen tulonjaon kysymyksissä nousi selkeästi esille se seikka, että vaikka osapuolet ovat sitä mieltä että oikeudenmukaisempi kansainvälinen tulonjako on tavoittelemisen arvoinen, niin keinot sen saavuttamiseksi vaihtelevat suuresti eri näkemysten välillä. Se mikä näyttää kuitenkin yhdistävän eri osapuolia on, että jos oikeutamme oikeudenmukaisemman tulonjaon ja redistribuution kansallisvaltion sisällä, niin meillä ei ole moraalisesti päteviä syitä olla pyrkimättä siihen globaalilla tasolla.

Tulonjaon oikeudenmukaisuutta tarkasteltaessa esiin näyttää nousevan se seikka, että on vaikea löytää moraalisia syitä sille, miksi tasa-arvoisempaa tulonjakoa ei tulisi toteuttaa yhteiskunnissa. Ideologisia ja tehokkuusargumentteihin perustuvia syitä kyllä löytyy, mutta niiden puolustamiselle on vaikeaa löytää moraalisesti kestävä kantaa. Markkinoiden luonnollisen toiminnan itsearvoisuus voi olla ideologinen valinta, mutta välttämättömiä perusteita sen oikeutukselle ei tunnu löytyvän etenkin liberaaleista, demokraattisista arvoja kannattavista yhteiskunnista, joiden ideologiat nojaavat markkinoiden lisäksi ihmisoikeuksiin ja pyrkimykseen kohti yleistä hyvinvointia. Yhteiskunnallista

oikeudenmukaisuutta ei tuhota sillä, että omistusoikeudet eivät ole absoluuttisia oikeuksia. Myöskään tehokkuus ja mahdollisimman suuren lisäarvon tuottaminen eivät ole moraalisia syitä todeta, että markkinoiden tulisi saada toimia vapaasti ilman poliittista puuttumista.

Modernin tulonjaon oikeudenmukaisuutta käsittelevän keskustelun aloittaneen John Rawlsin näkemykset heijastavat hyvin sitä, mikä on lähtökohtana oikeudenmukaiselle tulonjaolle. Jos pystymme turvaamaan kansalaisten perusvapaudet ja oikeudet, niin emme tee moraalisesti väärin jos keräämme yhteiskuntamme tuottamasta hyvästä osuuden, jolla varmistamme myös nuo kyseiset hyvät niille ihmisille, jotka eivät ole olleet yhtä onnekkaita omassa elämässään. Enemmänkin oikeudenmukaisen tulonjaon keskustelussa on kyse siitä kuinka paljon kunkin tulisi antaa yhteiseen hyvään kuin siitä, että tulisiko verotusta tai muita redistributiivisia menetelmiä sallia ollenkaan. Jos uskomme kaiken lisäksi, että luontaiset kykymme ovat sattumankaappa niin oikeutuksemme niiden tuottamiin saavutuksiin ovat moraalisesti katsottuna varsin vähäiset.

Kuten Robert Nozickin ajattelun tarkastelu osoitti, absoluuttista omistusoikeutta ulkoiisiin resursseihin on käytännössä mahdotonta todentaa. Ei ole epäoikeudenmukaista puuttua jo kertaalleen jaettuihin asioihin, jos pyrkimyksenä on oikeudenmukaisempi jako, jossa kunnioitetaan kaikkien osapuolien perusoikeuksia hyvinvointiin. Redistribution kyseenalaistaminen vedoten markkinoiden aikaansaamaan luonnolliseen distributioon on enemmän retoriikkaa kuin hyvin perusteltua filosofiaa. Sanan luonnollinen käyttö on tässä suhteessa hyvin harhaanjohtavaa, sillä progressiivisesti verottava yhteiskunta ei ole sen epäluonnollisempi kuin ääri-libertaristinen yhteisö.

Jos pidämme verotusta itsessään ihmisen vapautta kahlitsevana tekijänä, olemme vapauden näkökulmasta kaltevilla pinnalla, joka johdonmukaisesti tulkittuna johtaisi kaikkien järjestäytyneen yhteiskunnan perusteiden uudelleen tarkintaan. Mielenkiintoisen lisän ajatukseen ulkoisten resurssien omistamisesta tuovat vasemmistolibertaristit, joiden mukaan juuri yksilön itseomistus edellyttää sitä, että otamme ihmisten oikeudet oikeasti vakavasti, jolloin ulkoisten resurssien egalitaarinen jakaminen nousee oikeudenmukaisuuden vaatimukseksi. Kenelläkään ei ole tällöin toista suurempaa oikeutta ulkoiisiin resursseihin. Näin ollen perinteinen länsimaiseen ajatteluun liittyvä ensiomijan oikeus kyseenalaistetaan.

Mielestäni on tärkeää muistaa, että länsimaisissa liberaalis-demokraattisissa yhteiskunnissa on arvopohjana ihmis- ja kansalaisoikeudet. Lähtökohtaisesti kyseisissä yhteiskunnissa on siis linjattu, että on asioita joita ei rahalla tulisi saada sekä alueita, joiden ei tulisi toimia markkinapohjaisesti⁴¹. Tähän yhteiskunnalliseen järjestelmään kuuluu myös se, että on tiettyjä asioita, jotka tulisi järjestää kaikille kansalaisille. Tämä ei välttämättä tarkoita, että meidän tulisi hyväksyä Rawlsin ajatus siitä, että heikommassa asemassa olevien auttaminen on ainoa oikeutus tuloeroille tai että kyseinen systeemi vaatii taloudellista egalitarismia voidakseen olla oikeudenmukainen. Se mitä yhteiskuntamme mielestäni vaatii on se, että emme voi pitää pelkkää yleistä vaurauden lisääntymistä itsessään hyvänä, ellei se pysty tuottamaan niitä perusasioita, joita yhteiskuntamallimme lähtökohtaisesti edellyttää. Vaurautta on pystyttävä myös jakamaan, ja tähän on yhtenä tehokkaimpana keinona verotus. Verotusta itsessään on vaikea pitää moraalisesti ongelmana, vaikka sitä voidaan käyttää myös väärin.

Työni lopputuloksena totean, että on vaikea nähdä, miten yhteiskunnan puuttuminen tulonjakoon itsessään loukkaisi ihmisten perusoikeuksia tai olisi moraalisesti tuomittavaa. Varkautena sitä on mahdotonta pitää, sillä verotus linkittyy yhteiskunnissa samaan prosessiin kuin omistusoikeudet, jotka yhteiskunta takaa. Näin ollen samalla kun yhteiskunta antaa omistusoikeudet, se mahdollistaa itselleen puuttumisen tulonjakoon, kuitenkin tietyissä rajoissa. Redistributio on osa samaa prosessia kuin distributio. Mitään distributiota on vaikea pitää absoluuttisena ja mikään distributio ei pysy muuttumattomana. Näin ollen redistributio jatkaa samaa oikeudenmukaisen jaon pyrkimystä, mikä ilmeni aikaisemmassa jaossa. Asioiden uudelleenjakaminen hyvästä syystä ei ole itsessään moraalisesti kestäväntöntä.

Jos todella huomaamme, että verotuksen ja tulonjaon avulla pystymme mahdollistamaan oikeudenmukaisemman yhteiskunnan ja inhimillisen hyvinvoinnin mahdollisimman monelle, niin mitkä askeleet meidän tulisi ottaa seuraavaksi? Sekä valtioiden sisäisessä että kansainvälisessä tulonjaossa riittää paljon kehiteltävää ja haastetta. Perustulo ja globaaliresurssivero ovat eräitä keinoja mahdollistaa oikeudenmukaisempi kansallinen ja kansainvälinen tulonjako. Vastaavia menetelmiä varmasti löytyy. Oikeudenmu-

---

⁴¹ Michael Walzer linjaa juuri näitä seikkoja tässä työssä (sivut 66-69)

kaisuuden näkökulmasta ei ole syytä, miksi meidän ei tulisi pyrkiä kohti tasavertaisempaa tulonjakoa niin valtioiden sisällä kuin myös globaalilla tasolla.

7. LÄHTEET

Ackerman, Bruce (1994): "Political Liberalism". *The Journal of Philosophy*, Vol 91, No 7, 364-386.

Alesina, Alberto & Angeletos, George-Marios (2005): "Fairness and Redistribution". *The American Economic Review*, Vol 95, no 4, 960-980.

Arneson, Richard J(2006): "Justice After Rawls". Teoksessa Dryzek, John S. Honig, Bonnie, Phillips, Anne (toim.) (2006): *The Oxford Handbook of Political Theory*. Oxford University Press, Oxford.

Barry, Brian (1989): *Theories of Justice*. Harvester – Wheatsheaf, London.

Barry, Christian (2004): *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <http://plato.stanford.edu/entries/redistribution/> (haettu 10.5.2009)

Cohen, G.A (1986a): "Self-Ownership, World-Ownership and Equality". Teoksessa *Left-Libertarianism and Its Critics, The Contemporary Debate*. Palgrave, Chippenham. 247-270.

Cohen, G.A (1986b): "Self-Ownership, World-Ownership and Equality, Part II". Teoksessa *Left-Libertarianism and Its Critics, The Contemporary Debate*. Palgrave, Chippenham. 271-289.

Cohen, G. A (2001): *If You're an Egalitarian, How Come You're So Rich?* Harvard University Press, Cambridge.

Cohen, G.A (2008): *Rescuing Justice and Equality*. Harvard University Press, Cambridge.

Dworkin, Ronald (2002): *Sovereign Virtue*. Harvard University Press, Cambridge.

Hobbes, Thomas (1999): *Leviathan, eli kirkollisen ja valtiollisen yhteiskunnan aines, muoto ja valta*. Suomentanut Tuomo Aho. Vastapaino, Tampere. Alkuteos *Leviathan, or The Matter, Forme, and Power of a Commonwealth Ecclesiasticall and Civill*, (1651).

Kymlicka, Will (1990): "Property Rights and the Self-Ownership Argument". Teoksessa Vallentyne, Peter & Steiner, Hillel (toim.) (2000): *Left-Libertarianism and Its Critics, The Contemporary Debate*. Palgrave, Chippenham. 295-321.

Kymlicka, Will (2002): *Contemporary Political Philosophy*. Oxford University Press, Oxford.

Lagerspetz, Eerik (2004): "Talouden moraalit, moraaliton talous ja F.A Hayekin uusliberalismi". Teoksessa Kauppinen, Ilkka (toim.) (2004): *Moraalitalous*. Vastapaino, Tampere.

Murphy, Liam & Nagel, Thomas (2001): "Taxes, Redistribution and Public Provision". *Philosophy and Public Affairs*, Vol 30, no 1, 53-71.

Murphy, Liam & Nagel, Thomas (2002): *The Myth Of Ownership*. Oxford University Press, New York.

Nagel, Thomas (1981): "Libertarianism Without Foundation". Teoksessa Paul, Jeffrey (toim.) (1981) *Reading Nozick. Essays on Anarchy, State and Utopia*. Rowman & Littlefield, New Jersey. 191-205.

Nelkin, Dana K. (2008): *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <http://plato.stanford.edu/entries/moral-luck/> (haettu 10.5.2009)

Nozick, Robert (1974): *Anarchy, State and Utopia*. Basic Books, New Jersey.

Pogge, Thomas (1989): *Realizing Rawls*. Cornell University Press, London.

Pogge, Thomas (1994): "Egalitarian Law Of Peoples". *Philosophy and Public Affairs*, Vol 23 no 3, 195-224.

Pogge, Thomas (2002): *World Poverty and Human Rights: Cosmopolitan Responsibilities and Reforms*. Polity Press, Cambridge.

Rawls, John (1958): "Justice as Fairness". *The Philosophical Review*, Vol 67, No 2, 164-194.

Rawls, John (1971): *A Theory of Justice*. Oxford University Press, Oxford.

Rawls, John (1980): "Kantian Constructivism in Moral Theory". *The Journal of Philosophy*, Vol 77, No 9, 515-575.

Rawls, John (1988): "The Priority of Right and Ideas of the Good". *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 17, No 4, 251-276.

Rawls, John (1993): *Political Liberalism*. Columbia University Press, New York.

Rawls, John (1999): *A Theory of justice*. Harvard University Press, Cambridge.

Rawls John (1999): *The Law of Peoples*. Harvard University Press, Cambridge.

Rousseau, Jean-Jacques (1973): *The Social Contract and Discourses*. Everyman's Library, Lontoo. *Alkuteos Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*, (1754).

Scheffler, Samuel (2003): "What is a Egalitarianism?" *Philosophy and Public Affairs*, Vol 31 no 1, 5-39.

Steiner, Hillel (1994): *An Essay on Rights*. Blackwell Publishers, Oxford.

Vallentyne, Peter (2000): "Introduction: Left-Libertarianism – A Primer". Teoksessa Vallentyne, Peter & Steiner, Hillel (toim.) (2000): *Left-Libertarianism and Its Critics, The Contemporary Debate*. Palgrave, Chippenham. 1-20.

Van Parijs, Philippe (1991): "Why Surfers Should be Fed: The Liberal Case for an Unconditional Basic Income". *Philosophy and Public Affairs*, Vol 20, No 2, 101-131.

Van Parijs, Philippe (1995): "Real-libertarianism". Teoksessa Vallentyne, Peter & Steiner, Hillel (toim.) (2000): *Left-Libertarianism and Its Critics, The Contemporary Debate*. Palgrave, Chippenham. 122-148.

Walzer, Michael (1977): *Just and Unjust Wars*. Basic Books.

Walzer, Michael (1983): *Spheres of Justice*. Basil Blackwell, Oxford.

Wright, Erik Olin (2006): "Introduction". Teoksessa Ackerman, Bruce & Alscott, Anne (toim.): *Redesigning Distribution*, Verso, New York. Ix-xii